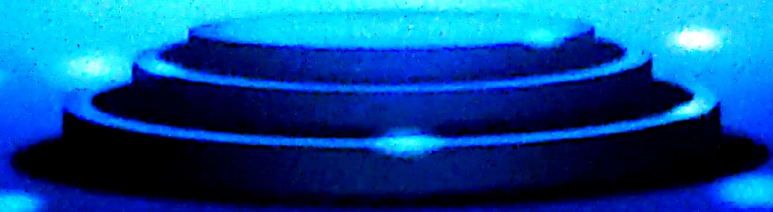

Colecția ISTORII SECRETE

Vol. XXVIII prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Istoria ascunsă a orașelor multiculturale din Transilvania

INTEGRAL

Colecția: **ISTORII SECRETE**

Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

**Istoria ascunsă a orașelor multiculturale din Transilvania :
docu-drame și mituri istorice însoțite de consemnări din presă /
prezentate de Dan-Silviu Boerescu. - București : Integral, 2018**

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-204-0

94

© INTEGRAL, 2018

Editor: Costel POSTOLACHE

Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-204-0

Istoria ascunsă a orașelor multiculturale din Transilvania

Docu-drame și mituri istorice
însoțite de consemnări din presă
prezentate de Dan-Silviu Boerescu

INTEGRAL

Sumar

**Sibiul și regele său neîncoronat – Baronul Brukenthal,
amantul Mariei Tereza, cel mai bogat „gigolo” ardelean / 7**

**Legendele Clujului – sinuciderea lui Decebal,
biciuirea lui Matei Corvin, bătăile lui Avram Iancu,
fantome, locuri bântuite și monștrii din lacul Tarnița
(un „Loch Ness” al Transilvaniei) / 33**

**Târgu Mureș, locul unde a avut loc
ultima vânătoare de vrăjitoare din Europa / 55**

**Bistrița, între civilizația sașilor, blonda Ursula în armură
și poștalionul irlandezului Bram Stoker / 73**

**Pentru cine cântă orga cu 4.000 de tuburi? Kronstadt,
Brașov și „Orașul Stalin” – trei embleme ale aceluiași oraș / 89**

Romeo și Julieta din Mediaș și alte povești săsești / 101

Lămuriri bibliografice / 109

Sibiul și regele său neîncoronat – Baronul Brukenthal, amantul Mariei Tereza, cel mai bogat „gigolo” ardelean

Poți ajunge departe dacă te iubești când și cu cine trebuie! Baronul Brukenthal reprezintă un exemplu istoric pentru această teorie.

Samuel von Brukenthal a ajuns cetățean al Sibiului în urma căsătoriei cu Sophia, fata cea mică a primarului de acolo, și guvernator al Transilvaniei după ce a fost „consilier” intim al Împărătesei Maria Tereza. Fiu al unui jude regal sas dintr-un sat din apropierea Sibiului, Samuel von Brukenthal a ajuns iubitul de taină al Suveranei Imperiului Habsburgic. Născut la 26 iulie 1721 la Nocrich, Samuel, mezinul lui Michael Breckner, de origine germanică, a făcut gimnaziul evanghelic la Sibiu și colegiul unitarian din Târgu-Mureș.

Se trăgea dintr-o familie de țărani sași din Nocrich, de lângă Sibiu. Numele familiei fusese inițial Breckner. Bunicul și tatăl lui Samuel au fost juzi regești. Pentru credința arătată față de Împărat în timpul răscoalei lui Rákoczi, tatăl lui Samuel a primit atributul nobiliar „de Brukenthal” în 1724. Samuel a fost cel mai mic dintre copiii familiei lui Michael Brukenthal și a celei de-a doua soții a lui, Susana Conrad de Heydendorf. Samuel s-a căsătorit cu Sophia Klockner, fiica primarului Sibiului. A avut cu ea un singur copil, decedat la o vârstă fragedă, ceea ce, mai târziu, va complica situația fabuloasei sale moșteniri.

Cariera sa în capitala Imperiului a început-o de foarte tânăr. În 1743, s-a înscris la Drept la Universitatea din Halle, apoi s-a mutat la Viena. În 1741, a început stagiul la guvern, specializându-se în chestiuni administrative. Face imediat un pas strategic bine gândit. În timpul studiilor universitare a intrat într-o lojă masonică, ceea ce i-a deschis accesul la personalități importante ale timpului. Baronul de legendă al Sibiului, ctitorul muzeului din centrul orașului care astăzi îi poartă numele, a fost inițiat în francmasonerie în timpul cursurilor universitare, iar istoricii spun că întreaga sa viață și operă s-a inspirat permanent și din codul de idei al francmasonilor. La data de 2 martie 1743, Samuel von Brukenthal, la 22 de ani, este primit în rândul lojei francmasonice *Aux Trois Canons*; desigur, inițierea a fost pregătită din timp, pentru că, în mod normal, un candidat nou nu era admis în rândul „artei regale” decât fie la recomandarea altor membri fie după un „examen” prealabil. „În ciuda existenței scurte, de numai șase luni, loja vieneză *Aux Trois Canons* a jucat un rol important în perioada de început a francmasoneriei austriece,

nu atât pentru faptul că a fost prima lojă înființată la Viena cât mai ales pentru faptul că a influențat puternic viitorul membrilor săi, printre care se număra și Samuel von Brukenthal”, arată muzeograful Adrian Georgescu în catalogul *Colecția de obiecte masonice a Muzeului Național Brukenthal*, apărut în anul 2011. Potrivit sursei citate, la un moment dat baronul a decis să-și întemeieze propria lojă, îndreptându-se pentru susținere spre cea numită „La cele trei globuri” din Berlin, condusă de Frederic al II-lea. Astfel, în 1743 primea de la acesta îngăduința de a întemeia la Halle o nouă lojă, numită – emblematic! – *Aux Trois Clefs d’Or* („La cele trei chei de aur”), a cărei inaugurare festivă a avut loc la 14 decembrie. Sub conducerea abilă a lui Brukenthal, loja a avut o activitate intensă, la scurt timp ajungând să numere peste 40 de membri care se întâlneau de 4-5 ori pe lună. Ca Maestru de Scaun, Brukenthal nu a rămas decât până în anul 1744, însă loja creată de el a exercitat o mare atracție, care a condus la extinderea masoneriei și constituirea unei filiale a lojei la Jena.

Plecat la Viena în 1753, Brukenthal se întâlnește, la Cancelaria Aulică Transilvăneană cu Conte Bethlen, care fusese membru în loja *Aux Trois Canons*, cea în care fusese inițiat și Brukenthal. „Această întâlnire, precum și relațiile pe care și le închease și le păstrase în cercurile francmasonice în perioada șederii sale la Viena au dat roade evidente, concretizate în audiența, decisivă pentru viitorul său, pe care i-a acordat-o Împărăteasa Maria Theresa în același an. În 1774 este numit guvernator interimar. Este însă aproape sigur că Brukenthal a continuat să fie membru într-o lojă, probabil al uneia din nordul Germaniei. Apartenența sa la francmasonerie i-a influențat permanent și în mod decisiv toate acțiunile, atât

pe cele din planul concretului, realului, cât și pe cele din planul ideilor”, mai arată muzeograful sibian.

Activitatea sa prodigioasă a fost remarcată imediat, însă Brukenthal a refuzat o propunere de a intra în serviciul Prusiei în anul 1745 și s-a întors în Transilvania. A primit posturi neînsemnate în primăria Sibiului, unde primar era socrul său. În 1753, a plecat la Viena cu o delegație a sașilor. Aici a fost primit pentru prima oară în audiență de Împărăteasa Maria Tereza, care l-a remarcat imediat pentru calitățile sale deosebite și care ulterior l-a ajutat foarte mult în cariera lui. Din ordinul Împărătesei a fost numit în 1754 secretar al guvernului, fiind primul sas luteran care a primit acest post, rezervat doar pentru catolici până atunci. În 1759, a fost acceptat de Maria Tereza delegat plenipotențiar al sașilor, obținând pentru aceștia tot felul de înlesniri. În 1760, a fost numit consilier al guvernului Transilvaniei, iar în 1761 comite al sașilor. Dar, pentru a nu a-și pierde astfel calitatea de înalt funcționar al administrației habsburgice, i s-a anulat numirea de comite, dar a primit în schimb funcția de cancelar provincial, cu misiunea de a-l ajuta pe generalul Buccow să realizeze reforma fiscală. Și, fiindcă protectoarea sa nu dorea ca favoritul ei să fie inferior magnaților maghiari, Împărăteasa Maria Tereza i-a acordat titlul de baron. În această perioadă, Brukenthal și-a desfășurat activitatea atât în Transilvania, cât și la Viena. În 1765, a fost numit consilier aulic la Viena, apoi a ajuns „consilier intim” al Suveranei. În 1769, Împărăteasa i-a aprobat un proiect de reformă fiscală, iar pentru aplicarea acestei reforme a fost trimis în Transilvania cu funcția de comisar plenipotențiar. În curs de un an, el a reușit să introducă noul sistem fiscal. A intrat însă, inevitabil,

în conflict cu președintele guvernului Transilvaniei, Iosif Maria Auersperg. În urma acestor certuri, care au durat foarte multă vreme, Auersperg a fost destituit în anul 1774, în locul său fiind numit la 6 iulie același an chiar Samuel Brukenthal, acordându-i-se cu acest prilej și crucea de comandor al Ordinului Sfântul Ștefan. A primit de la Împărăteasă un privilegiu care spune mult despre relația dintre ei: dreptul de a-i trimite oricând scrisori particulare, fără ca acestea să treacă prin diversele oficii. Din pricina multelor defăimări care i s-au adus, a trebuit, totuși, să plece la Viena în 1776 pentru a se dezvinovăți, ceea ce a reușit. A stat la Viena un an cu această ocazie. La 16 iulie 1777, a fost numit prin decret guvernator al Transilvaniei. La 3 octombrie a sosit la Sibiu, iar la 14 noiembrie a fost instalat în funcție de generalul Preiss. Pe perioada absenței sale de un an fusese înlocuit de Nicolae Bethlen. Ca guvernator, a primit de la Împărăteasa Maria Tereza următoarele sarcini: să nu împiedice dezvoltarea catolicismului, deși el era luteran; reforma sistemului juridic învechit; tratarea mai bună a iobagilor; promovarea „normativului urbanar”, noul sistem de stabilire a regimului și dimensiunilor proprietăților obștilor țărănești; efectuarea conscripției militare; înaintarea regulată a raportelor către guvernul central de la Viena. La conscripția militară s-a renunțat însă temporar în urma obiecțiilor lui Brukenthal. Cât a trăit Împărăteasa, influența lui Brukenthal în afacerile provinciei a fost nelimitată. După moartea Mariei Tereza și urcarea pe tronul Imperiului austriac a fiului ei, Împăratul Iosif al II-lea, pentru Brukenthal a urmat o perioadă mai puțin plăcută. Încă din timpul vieții Împărătesei, Brukenthal avusese câteva conflicte cu moștenitorul tronului, Iosif al II-lea, pe care Maria Tereza

le tranșa întotdeauna în favoarea lui Brukenthal. Diferența între ideile noului împărat și ale lui Brukenthal au făcut din ultimul un simplu executant al ordinelor imperiale, deși acestea nu îi conveneau întotdeauna. Brukenthal nu a fost de acord cu o serie de reforme pe care Iosif al II-lea vroia să le introducă în Transilvania, criticându-le în mod repetat. În consecință, la 9 ianuarie 1787 Brukenthal a fost destituit de către Împărat, care i-a acordat totuși Marea Cruce a Ordinului Sfântul Ștefan și o pensie de 4.000 florini anual, foarte puțin față de ceea ce primiseră foștii guvernatori de până atunci.

Cel mai important moment din timpul guvernării lui Samuel Brukenthal a fost răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan. Răscoala de la 1784 din Transilvania, la care au participat iobagii, în special români, a fost considerată ultima ridicare a țăranimii la luptă în Europa. Motivele răscoalei sunt date de asuprirea feudală, însă țăranii răsculați au săvârșit atrocități greu de imaginat. Răscoala a pornit tocmai din cauza exploatării țăranului iobag. „Țăranii erau supuși la arbitru și justiția implacabilă a domnului pământean, prinși în jug ca animalele, pedepsiți cu câte 50 până la 100 bastoane, scoși de pe moșii, aruncați în lanțuri, trimiși și uitați în închisorile comitatelor, mutilați și uciși chiar de domnii lor, dintre care unii aveau și dreptul de viață și moarte asupra țăranilor (...) țăranul nu era decât un sclav, fără drepturi politice și civile, condamnat chiar prin lege ca el niciodată să nu mai poată scutura jugul, declarat incapabil de a putea câștiga avere, lipsit de libertate personală și lipsit chiar de dreptul de a se putea apăra în contra domnului său, pe care nu putea să-l cheme în judecată”, scria Ion Rusu Abrudeanu în lucrarea sa *Moșii, calvarul unui popor eroic, dar nedreptățit*. Până la 1759, când

Maria Tereza legifera existența religiei ortodoxe în Transilvania, iobagul român era un paria în dublu sens, social și religios. Situația lor nu s-a schimbat foarte mult nici după această lege imperială. Istoricul militar Mircea Dogaru arăta că răscoala nu a izbucnit brusc, ci a fost mai mult un butoi plin cu pulbere, care s-a aprins treptat, odată cu înmulțirea taxelor, impozitelor și obligațiilor. Nu mai puțin de 232 de grofi obijduiau țăranii de pe domenii cu diferite obligații, umilindu-i treptat, fără drept de judecată și fără măcar să se poată căsători fără voia nobilului. O lume care trăia în mizerie, sărăcie și obscurantism la voia nobilimii. Stăpânirea nobilimii maghiare cu obligațiile impuse țăranilor a fost dublată de cea austriacă. Mai ales în condițiile în care Imperiul Habsburgic, cu o curte imperială flămândă de lux și bunăstare, dar și cu o armată uriașă mereu angrenată în conflicte, dorea mereu taxe pentru a umple vistieria mai mereu goală. „Cei doi stăpâni, nobilimea și statul austriac, își dau mâna în exploatarea țăranimii. Fiscul imperial exploatează prin dările obișnuite, prin taxe militare și prin contribuțiile extraordinare; feodalii locali prin cele trei forme de rentă: în muncă, în bani și în produse agricole. Robota (munca obligatorie neplătită), pe moșia nobilului, începând cu anul 1514, a fost statornicită la o zi pe săptămână. În 1714, Dieta stabilește robota la patru zile pe săptămână pentru iobagi (208 zile pe an) și trei zile pe săptămână pentru jeleri (țăranii fără de pământ care se puteau muta de pe o moșie pe alta). Erau obligați la robotă toți membrii familiei în stare să muncească, mai ales în timpul activităților agricole de primăvară și vară. Intensificarea mineritului în munții Apuseni a dus la transformarea locuitorilor zonei în iobagi ai fiscului (statului). Aceștia munceau

în mine, la topitorii, tăiatul și transportul lemnului și minereului, executarea cărăușitului, întreținerea drumurilor și trebuiau să plătească anual dările în bani, către comitat”, scria Mircea Dogaru în *Insurecția Românilor transilvăneni din 1784. Prolog al revoluțiilor europene*.

Pentru iobagii asupriți, apăruse totuși o șansă nesperată. Imperialii implicați în războaiele ruso-austro-turce aveau nevoie în permanență de soldați. „S-a răspândit vestea că Împăratul Iosif al II-lea a dat ordin să se facă noi înrolări în regimentele grănicerești. Iobagii știau că grănicerii înrolați în aceste unități scăpaseră de servituțile față de nobili și de fisc. Împăratul Iosif al II-lea a emis pe 31 ianuarie 1784 un decret cu privire la înscrierea voluntară a locuitorilor satelor din vecinătatea graniței militare de est și sud a Transilvaniei”, scria Mircea Dogaru în lucrarea sa. Imediat, mii de iobagi au luat cu asalt centrele de recrutare, dorind să intre în armata austriacă ca volunari. Au fost consemnați țărani din 81 de comune, care au venit să se înroleze. Speriați de faptul că iobagii nu-și mai îndeplineau obligațiile și pe deasupra așteptau și arme, pe care le-ar fi putut folosi inclusiv împotriva grofiilor care-i exploataseră, nobilii transilvăneni au anulat recrutările, cu acordul tacit al Vienei. „Guvernatorul Transilvaniei, baronul Samuel Brukenthal, a declarat întreaga conscripție fără valoare și a poruncit țăranilor să continue servituțile iobăgești. Prin astfel de măsuri, ca și prin cele anterioare, repetate timp de aproape 100 de ani, Curtea de la Viena nu a făcut altceva decât să prelungească iobăgia și să-i amăgească pe țărani pentru a nu se revolta. Peste câteva săptămâni, ultima scânteie se va transforma într-o mare vâlvătaie”, scrie Dogaru. Revolta a mocrnit, fiind consemnate în registrele

nobiliare inclusiv agresiuni ale țăranilor contra negustorilor armeni, dar și incendieri în anumite comitate încă din 1782, dar fără amploare. După vestea anulării conscripției, scânteia a fost aprinsă iremediabil. Cei care au declanșat pârjolul au fost Horea, Cloșca și Crișan, țărani moți, dar cunoscători ai realităților austriece, mai ales din postura de „cătane imperiale”. Horea în special, care avea și el un ascendent masonic, vizitase de mai multe ori Viena, și ca militar, dar și ca trimis al țăranilor cu jalbe la Împărat pentru îmbunătățirea stării lor. În numele lui, Crișan cheamă țăranii la luptă. „Cu prilejul târgului ținut la Brad, la 28 octombrie 1784, Gheorghe Crișan, din porunca lui Horea, cheamă din fiecare sat 4-5 bărbați pentru ziua de 31 octombrie la Mesteacăn, la câțiva kilometri de Brad. Se adună vreo 500-600 de țărani din Zarand, Hunedoara și munții Abrudului. Crișan le aduce la cunoștință că Horea s-a întors de la Viena cu un ordin din partea Împăratului ca țăranii să primească arme și să nu mai facă servicii nobilimii. În frunte cu Crișan, țăranii adunați pornesc spre Alba Iulia pentru a se înscrie voluntari. Înnoptează în satul Curechiu. Aici autoritățile comitatului Zarand încearcă să-l prindă pe Crișan și să împrăștie țăranii. Doi subprefecți și garda militară au fost capturați și dezarmați”, se arată în *Insurecția Românilor transilvăneni din 1784. Prolog al revoluțiilor europene*. Din acel moment a izbucnit totul. Începută în comitatul Zarandului și al Hunedoarei, răscoala s-a împrăștiat rapid. De multe ori, răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan a părut una etnică, îndreptată împotriva stăpânitorilor maghiari. Atât specialiștii, dar și documentele arată că de fapt era o revoltă împotriva nobilimii, oricare ar fi fost aceea.

Într-adevăr, majoritatea răsculaților erau români. Alături de ei, însă, au luptat și jefuit conacele și iobagi unguri, sași și secui.

Răsculații și-au vărsat toată furia adunată în anii și generațiile de iobăgie. Documentele vremii arată că aceștia au devastat conace nobiliare, dar mai mult decât atât au ucis cu mare cruzime pe toți nobilii, preoții de rit catolic sau pe cei pe care-i considerau inamici. De exemplu țărani i-au măcelărit cumplit pe nobilii din familia Kristyori, printre care și un preot reformat. „Pe Andrei, Toma și Samuel Kristyori i-au omorât cu securile, cu bâtele, cu parii, după multe chinuri. Pe Ioan Kristyori, după ce l-au zdrobit crunt la un capăt al satului, l-au târât pe jumătate mort, de picioare, peste dealuri, pietre, văi, până la biserica reformată, care era la celălalt capăt al satului. Cât timp l-au târât, l-au bătut, l-au lovit întruna. Aci răzimându-se de latura bisericii a privit până când ȣigani puși de săteni i-au săpat groapa. Isprăvind, ȣigani l-au dezbrăcat gol, l-au aruncat încă nefiind mort în groapă, iar peste el pe cei trei morți, după ce i-au dezbrăcat și pe ei goi, aruncând pământ peste ei. Veșmintele lor apoi ȣigani le-au împărțit între ei”, arată David Prodan, în lucrarea *Răscoala lui Horea*, citând documente contemporane atrocităților. Totodată răsculații nu se rezumă doar la bărbați, ci, arată același autor, dar și alte documente citate, sunt batjocorite și omorâte inclusiv femeile. „Pe văduva lui Mihail Kristyori, după ce au bătut-o și au zdrobit-o crunt, au aruncat-o într-o băltoacă, unde a zăcut până a treia zi pe jumătate moartă și apoi din bătaia cumplită, de foame, de sete, a treia zi a murit. Acolo au îngropat-o, unde se arunca gunoiul, la colțul grajdului său, ȣigani. Pe o fată de măritat a acestei văduve, chinuind-o, bătând-o cumplit în casa lor, acolo a zăcut și s-a chinuit. Din

pricina țăranilor nu i s-a putut veni în ajutor”, se arată în aceleași lucrare. Atrocități au avut loc cam pe oriunde au trecut răsculații, arată David Prodan. De exemplu, în Crișcior, preotul Andrei Jancsó este omorât, la fel și fiicele, dar și soția sa. Și alți preoți au căzut victime cu toată familia. „Pe preotul Ștefan Baktsi l-au târât în curtea casei preoțești, acolo l-au omorât. Mai multe relatări spun însă că i-au tăiat capul cu securea pe pragul bisericii. Pe văduva lui Albert Ribitzei ar fi ucis-o în cimitir, în mod impudic, cumplit”, scria Dan Prodan. La cruzime s-a răspuns cu o nespusă cruzime până la capăt în cadrul acestei răscoale. Dacă țăranii s-au răsculat fiindcă au fost obijduiți cumplit de nobili, și la rândul lor au ucis cu mare cruzime, bărbați și femei, sfârșitul răscoalei nu se putea termina fără o altă mare cruzime. Înăbușită cu ajutorul armatelor imperiale, dar și cu ajutorul trădării, răscoala iobagilor a eșuat. Horea, Cloșca și Crișan au fost prinși și uciși într-un mod grotesc. „Cloșca a primit cel puțin douăzeci de lovituri până să-și verse sufletul. Pe Horea, până când frângeau cu roata pe Cloșca, îl țineau legat doi ucenici ai călăului, să privească cu ce moarte cumplită trebuie să moară tovarășul său. Isprăvind cu Cloșca și punându-l la o parte, îl culcară în patul său pe Horea și legându-l, printre urlete au început să-i frângă cu roata picioarele, dar după a patra lovitură din porunca domnului Eckhard au început să-i lovească pieptul și așa după opt-nouă lovituri a murit”, preciza un nobil martor la supliciu. Altul, contele Sámuel Teleki, descrie și el execuția. „Pe Horea și Cloșca i-au frânt cu roata de vii luni și apoi i-au tăiat în patru și i-au trimis în toate părțile. Capul lui Cloșca l-au adus aici în piață, tocmai când treceam, îl țineau fipt într-o țeapă aproape de carul meu. Și eu m-am

uitat bine la el, dar n-am văzut nicicând și nici nu mi-am închipuit să pot vedea așa ceva fără oroare. Dar mărturisesc, l-am privit tocmai cu sânge rece, ca când n-ar fi fost cap de om”, preciza acesta. Sute de moți au fost strămutați în Bucovina și Banat, iar alte sute de răsculați omorâți. Deși înfrântă, răscoala a adus schimbări în viața iobagilor transilvăneni, indiferent de etnie. Împăratul austriac a desființat legarea de glie și servituțile personale, a dat drept țăranilor la pășunat, dreptul de a se căsători fără acordul nobilului și, cel mai important, dreptul la învățătură. Brukenthal a fost implicat atât în înăbușirea revoltei cât și în amnistia acordată ulterior de Iosif al II-lea, precum și a facilităților primite de familiile foștilor răsculați, cu scopul prevenirii unor noi mișcări similare.

Dincolo de rolul său politic, cu repercusiuni deopotrivă la nivel social cât și de budoar, memoria colectivă îi reține baronului sibian firea de colecționar frenetic și pasionat al artei și, în special, al arhitecturii. Una dintre cele mai mari realizări ale lui Samuel Brukenthal este impunătorul palat pe care l-a construit în centrul orașului Sibiu, astăzi transformat în muzeu. Palatul a fost un important centru al înaltei societăți sibiene a vremii. A colecționat cu pasiune cărți, formându-și o mare bibliotecă, precum și tablouri, stampe, monede și antichități.

Pentru a ajunge la statutul de înalt funcționar și magnat, încă din prima tinerețe, Samuel Brukenthal își definise foarte clar planurile de viitor și pașii ce trebuiau urmați pentru a face o carieră solidă. După moartea părinților săi, el urmează pentru doi ani cursuri politice, juridice, de istorie și de filosofie în Germania, la Halle și Jena, în această perioadă, el devenind și membru al francmasoneriei.

Apoi, Brukenthal revine în Sibiu în 1745 și se căsătorește cu Sofia (Sophia) Katharina von Klockner, fiica cea mai mică a primarului sas al orașului. Mariajul îi aduce tânărului Samuel o avere considerabilă și dreptul la cetățenia urbană. Cei doi au avut un singur copil, o fetiță, care a murit de o boală a copilăriei la vârsta de doi-trei ani. Relațiile noii sale familii l-au propulsat în funcția de secretar la judecătoria și, după doi ani, în funcția de vice-notar. Momentul decisiv din cariera și viața sa a avut loc în 1753, o dată cu plecarea la Viena. Acolo, la 23 martie, a fost primit de Împărăteasa Maria Tereza, care l-a remarcat și l-a numit consilierul ei „intim”. Zvonurile despre o relație carnală între cei doi au apărut imediat. Împărăteasa l-a făcut baron, apoi șeful Cancelariei Aulice a Transilvaniei de la Viena (funcție care echivalează oarecum cu funcția de ministru-ambasador de acum). De asemenea, Maria Tereza l-a decorat cu ordinul Sfântul Ștefan cu cel mai mic rang, dar după un an l-a decorat cu rangul următor. La 30 iulie 1777, baronul este numit de către Împărăteasă guvernator al Transilvaniei. Bărfe că Maria Tereza și Bruckenthal ar fi fost amanți au existat permanent.

Într-o scrisoare, o rudă de-a baronului insinuează chiar că acesta primise, în schimbul unor favoruri sexuale, niște tablouri de la protectoarea lui. Ruda lui Bruckenthal susținea că din veniturile sale baronul nu ar fi putut cumpăra nicidecum acele tablouri, dar mai spune în scrisoare că nobilul transilvănean ar fi putut trișa în momentul în care și-a declarat averea pentru impozitare. „Există o serie de caracterizări dure la adresa baronului Samuel von Brukenthal, dar în niciuna nu se spune, totuși, explicit despre o relație intimă

cu Împărăteasa Maria Tereza”, susține Valentin Mureșan, muzeograf la Muzeul Național Brukenthal din Sibiu.

Asemenea bârfe vor fi fost alimentate însă de ascensiunea fulminantă a sibianului în contextul mai larg și binecunoscut contemporanilor al obsesiilor erotice dezvoltate de Mariei Tereza, în legătură cu care au circulat atâtea mituri.

Maria Tereza, femeia care a condus vreme de 40 de ani Imperiului Habsburgic, este considerată una dintre mințile cele mai luminate din istoria liderilor influenți ai lumii. În același timp, stilul ei de a conduce a atras și pasiuni intense în rândul poporului. Maria Tereza a Austriei (1717-1780) a rămas în istorie, neoficial, drept Împărăteasa Imperiului Romano-German. Oficial, a purtat titluri precum Arhiducesă a Austriei, Regină a Boemiei, Regină a Ungariei, Mare Principesă a Transilvaniei etc. Nu a fost niciodată încoronată ca Împărăteasă a Sfântului Imperiu Romano-German din cauză că s-a născut cu un mare „handicap” în epocă, acela de a fi femeie. La nașterea ei, Împăratul Carol al VI-lea, tatăl ei, a decis să încalce legea salică, cea care stabilește că moștenitorii coroanei trebuie să fie obligatoriu de sex masculin, și a adoptat un document controversat, numit „Pragmatica Sanctiune”, prin care i-a acordat fiicei sale dreptul de a conduce atât Casa de Habsburg, cât și imperiul. Documentul avea să fie contestat o dată cu instalarea Mariei Tereza la conducerea imperiului, în 1740, de către Frederic al II-lea al Prusiei, care avea, de asemenea, pretenții la tron. Contestația „s-a tradus” în Războiul pentru Succesiunea Austriacă (1740-1748), în urma căruia Austria a pierdut regiunea Silezia, dar a câștigat Galiția. Biografii Mariei Tereza au conchis că Împărăteasa a purtat tot timpul în intimitate handicapul

de a fi femeie, pe care a încercat să-l compenseze cu o atitudine mai degrabă masculină. Istoria a reținut că trăgea foarte bine cu toate tipurile de arme și că reușea să călărească chiar mai bine decât husarii armatei Austro-Ungare. De altfel, pasiunea pentru cai și călărie i-a atras una dintre cele mai zguduitoare legende care au circulat de-a lungul timpului despre marii lideri politici ai lumii: aceea că întreținea relații sexuale cu armăsarii din grajdul imperial și că unul din episoadele zoofile i-ar fi cauzat și moartea. Mai precis, că ar fi fost zdrobită de copitele unui armăsar pe care l-ar fi biciuit în timpul actului sexual.

Legenda privind nimfomania Împărătesei a căpătat în timp diverse variațiuni. Una dintre acestea privește un episod petrecut pe teritoriul Transilvaniei, la castelul Martinuzzi din Vințu de Jos, locul în care Maria Tereza ar fi obișnuit să-și ucidă iubiții după ce îi consuma sexual. „Maria Tereza intra cu bărbații pe poarta castelului, că atunci era canal de apă în jur, și, după ce petrecea cu ei, dacă îi plăcea, îi ducea într-o cameră de la etaj și îi poftea să intre acolo. După ce bărbatul îi trecea pragul, Împărăteasa trăgea de o manetă și se desfăceau podelele și omul cădea în niște săbii ce erau așezate cu vârful în sus”, ar fi o legendă răspândită de localnici. Din camera cu săbii ar fi existat un tunel care comunica direct cu râul Mureș, pe unde toate cadavrele ajungeau în apă. Cercetările făcute în incinta castelului nu au confirmat existența unei trape sau a unui pasaj secret, după cum nu a fost demonstrată istoric nici posibilitatea ca celebra Împărăteasă să fi vizitat vreodată zona Vințu de Jos. Istoricii care au studiat domnia Mariei Tereza au dat importanță și miturilor privind zoofilia împărătesei, dar au concluzionat că aceste istorii sunt

totalmente false. Toate documentele de arhivă arată că Maria Tereza a murit la vârsta de 63 de ani, în propriul pat, din cauza unei hemoragii cerebrale.

Se pare că legenda aventurilor erotice cu animale ar fi fost lansată de țigani care lucrau la grajdurile împărătești. Maria Tereza le-a acordat membrilor acestei etnii o atenție specială. Unul dintre numeroasele decrete imperiale cu profil reformativ semnate de Maria Tereza datează din 1758 și viza civilizarea etniei. Modalitatea de a-i civiliza a fost brutală, înțeleasă ca atare la nivelul reprezentanților etniei. Sub pretextul fixării unei legi care să îi oblige pe romi să plătească impozite, a început o campanie de asimilare a acestora. „Numele de țigan este înlocuit cu denumirea de «neubauer» – țăran nou. Limba țigănească este interzisă, la fel și portul sau ocupațiile specifice acestei etnii. Tinerii peste 16 ani vor fi supuși serviciului militar. Impozite se vor fixa și pe capetele etnicilor țigani. În plus, jurisdicția voievodului țăganilor asupra acestei populații este, o dată cu acest decret, anulată”, spune legea dată la Viena. Legile și pedepsele aspre ale stăpânirii austriece au făcut ca încă de atunci mulți etnici romi să urască stăpânirea. De altfel, Împărăteasa Maria Tereza n-a fost nicio dată iubită, nici de către popor, nici măcar de către nobilime. De vină au fost reformele foarte aspre, pornite din educația ei catolică extrem de riguroasă și din credința că nu trebuie să dea socoteală decât în fața Divinității, singura în măsură să aibă puterea de a o plasa pe tronul imperiului. Tot educația religioasă a făcut să aibă o relație extrem de bună cu soțul ei, Francisc Ștefan de Lorena, împreună cu care a avut 11 copii. Numărul mare de urmași ar putea constitui o altă sursă de a alimenta bârfele populare, potrivit cărora Împărăteasa ar fi

fost nesățioasă sexual. Cu toate acestea, mariajul împărătesc este descris de către istorici drept unul „incredibil de armonios”, iar sursele bibliografice arată că Maria Tereza i-a fost fidelă soțului chiar și după moartea acestuia. Nu același lucru se poate spune și despre Împăratul Francisc Ștefan, a cărui fire libertină l-a condus la numeroase aventuri extramaritale. Aceasta a fost una dintre principalele surse de tensiune în cuplu, tensiune pe care Împărăteasa a decis s-o rezolve printr-un alt decret brutal, menit să-i atragă din nou antipatia supușilor. A înființat „Comisia de Castitate”, care a funcționat la Viena între 1751 și 1769. Comisarii angajați aveau ca sarcină să spioneze viața sexuală a unora dintre domnii din nobilime care probau un caracter libidinos. Dacă erau prinși cu acte sexuale în afara căsătoriei, pedepsele mergeau de la amenzi extrem de aspre, până la pierderea gradelor militare înalte. În același timp, doamnele erau pedepsite cu ani grei de izolare la mânăstire. Prin „doamne” se pot înțelege și prostituate, al căror număr era estimat în Viena acelor ani la 16.000, dintre care 10.000 de origine simplă și 6.000 din alte medii, inclusiv din mica nobilime. Pe marginea Comisiei de Castitate a făcut un comentariu păstrat de arhive chiar celebrul aventurier Giacomo Casanova, în memoriile sale (*Povestea vieții mele*), scrisă între 1791-1798: „O legiune de spioni josnici,decorați cu nobilul titlu de «comisari de castitate», erau tortionarii nemiloși ai tinerelor domnițe. Împărăteasa n-a fost capabilă să practice sublima virtute a toleranței față de ceea ce se cheamă iubire nelegitimă”. Comisia de Castitate era unul dintre appendicele Constitutio Criminalis Theresiana, Codul Penal fundamental al Imperiului, care prevedea, printre altele, în ciuda opoziției multor apropiați, că adevărul poate fi

extras doar prin tortură. Aceeași constituție prevedea pedepse drastice pentru prostituție. „Femeile incorigibile” erau condamnate la muncă forțată în penitenciare, unde erau puse să trudească la mașinile de filare, adoptate în imperiu în anii revoluției industriale. Cea mai grea pedeapsă instituită privește din nou un teritoriu românesc din fostul imperiu Romano-German. Este vorba despre „Temesvarer Wasserschübe” sau „Deportarea pe apă la Timișoara”. Banatul era bântuit, pe vremea Împărătesei, de malarie, iar zvonurile ajunse de acolo în capitala imperiului, Viena, îl făceau să fie considerat un tărâm bântuit de Diavol. De aceea, un alt decret instituit în 1751, cu prilejul Comisiei de Castitate, prevedea această deportare pe Dunăre în provincia considerată cel mai prost loc posibil al lumii. Erau vizate toate elementele antisociale periculoase din capitală (criminali, prostituate, contrabandiști, braconieri, vagabonzi sau țărani răsculați). De două ori pe an, în intervalul 1752-1768, aceștia erau transportați pe Dunăre și abandonați în Timișoara. În total, conform documentelor de arhivă, au fost deportați din ordinul Împărătesei 3.130 de infractori la Timișoara. Deportarea pe Dunăre a avut totuși o reputație proastă și a complicat procesul de colonizare a provinciei. Pe de altă parte, istoricii consideră că numărul infractorilor a fost mic în comparație cu cel al coloniștilor șvabi voluntari (42.000, în intervalul 1763-1773).

După moartea Suveranei în 1780, între baronul Brukenthal și Iosif al II-lea s-au ivit neînțelegeri grave cu privire la modul de înfăptuire a reformelor preconizate de noul împărat. În 1787, la doar șapte ani de la moartea protectoarei lui, după o carieră de 34 de ani, Samuel von Brukenthal a fost

pensionat oarecum forțat sub un pretext care nu i-a putut înșela pe contemporani: „din cauza vârstei și a puterilor sale epuizate”. Împăratul l-a decorat totuși pe baron cu cel mai înalt grad al Ordinului Sfântului Ștefan, respectiv Marea Cruce cu Colan. Văduv, bătrân și singur, Brukenthal s-a întors în Sibiu, unde a trăit retras, înconjurat doar de colecțiile sale. S-a stins din viață la 12 aprilie 1803, iar 100 de ani mai târziu, în 1912, a pierit și ultimul descendent al familiei sale.

În 1784, în timp ce baronul era guvernator al Transilvaniei, a avut loc răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan. După înăbușirea revoltei, Brukenthal l-a trimis la Alba-Iulia, unde erau închiși cei trei, pe Johann Martin Stock, consilierul său artistic. Pictorul a realizat trei tablouri-portret ale capilor răscoalei. Sunt portrete pictate „după natură” în închisoarea cetății, frontal, cu plete și costume tipic țărănești.

Colecțiile baronului sibian, constând în principal din pinacotecă și cabinet de stampe, bibliotecă și colecție numismatică, au luat naștere între anii 1759-1777, perioada în care Brukenthal s-a aflat la Viena. După revenirea la Sibiu în calitate de guvernator al Transilvaniei, baronul și-a adus și colecțiile, iar Calendarul lui Hochmeister pe anul 1790 menționează printre atracțiile culturale ale orașului pinacoteca sa, formată din 800 de tablouri și dispusă în nu mai puțin de 13 săli ale Palatului Brukenthal.

Bogăția acumulată de Brukenthal a fost una incredibilă.

Cu siguranță, cea mai cunoscută proprietate a baronului este palatul din inima Sibiului, care găzduiește astăzi Muzeul Național Brukenthal. Se cunosc puține informații privind modul de constituire a colecțiilor, primele înregistrări referitoare la achiziții de tablouri în documentele familiei Brukenthal

apărând în 1770, dată la care nucleul pinacotecii trebuie să fi fost deja format. Numit Guvernator al Marelui Principat al Transilvaniei, funcție pe care a ocupat-o între anii 1777 și 1787, Samuel von Brukenthal construisese la Sibiu un palat în stilul Barocului Târziu, după modelul palatelor vieneze, anume pentru a-i putea găzdui impresionantele colecții.

Palatul a fost înălțat în etape, cu scopul de a fi reședință oficială a baronului von Brukenthal. Palatul se află situat în partea de vest a Pieței Mari, având adresa Piața Mare nr. 4, pe locul unde se aflau anterior două case, din care una avea loggia. Baronul mai avea și o reședință de vară, Palatul Brukenthal din Avrig, a cărei construcție începuse în 1760. Actuala fațadă principală, într-un stil baroc auster, a fost realizată mai târziu, motiv pentru care palatul este ieșit mai în față în comparație cu frontul celorlalte clădiri din Piața Mare din Sibiu. Pe mijlocul fațadei, se află un ancadrament de piatră al portalului, susținut de coloane deasupra cărora se ridică antablamentul. Ancadramentul este decorat cu blazonul auriu al lui Samuel von Brukenthal și cu alte elemente decorative specifice stilului baroc: urne, rozete și festoane. În continuarea portalului este un pasaj de trecere, prin care se pătrunde în curtea interioară a palatului, care are un plan dreptunghiular. În fundalul primei curți se află un al doilea portal, cu un concept similar cu cel al primului portal, dar susținut de atlanți iar nu de coloane. Prin acest portal se face trecerea în curtea a doua, unde inițial se aflau grajdul și alte anexe gospodărești. Samuel von Brukenthal și-a organizat colecțiile de artă astfel ca să poată fi vizitate încă din 1790, cu trei ani înaintea deschiderii Muzeului Louvre. Deschiderea oficială a muzeului a avut loc în anul 1817, fiind astfel

cel mai vechi muzeu din România. În prezent Palatul Brukenthal adăpostește Galeria de Artă și Biblioteca Muzeului Național Brukenthal, unde se află cele mai valoroase colecții de picturi baroce din centrul și estul Europei.

Deoarece nu a avut descendenți direcți rămași în viață, baronul von Brukenthal lăsa moștenire prin testament palatul, colecțiile și restul averii sale unui descendent în linie masculină dintre persoanele cu care se înrudea. În cazul în care urmașii săi aveau să moară la rândul lor fără a avea copii, familia stingându-se, averea urma să fie preluată de Biserica Evanghelică, iar palatul să devină un muzeu deschis publicului larg, eveniment petrecut în anul 1817.

În testamentul baronului Samuel Von Brukenthal, redactat la 3 ianuarie 1802, la Sibiu, scrie: „În final, în cazul stingerii descendenților masculini ai liniilor feminine ale lui Samuel Von Brukenthal, atunci dispun ca întreaga mea avere imobilă și mobilă – cu singura excepție, colecția numită mai jos – să treacă imediat în posesia liniei nepotului meu Johann Michael Soterius von Sachsenheim, tot în calitate de Fides Commissi, astfel precum am dispus mai sus, de la un singur la un singur moștenitor masculin. În acest caz, retrag din averea mea biblioteca, colecția de tablouri și acvaforte, apoi colecțiile de minerale, antichități și monezi, pe care prin prezenta le dedic în mod special și le donez irevocabil în totalitatea lor împreună cu capitalul de întreținere al acesteia de 36.000 guldeni pentru a intra definitiv în proprietatea Gimnaziului Evanghelic din Sibiu. Drept pentru care în scopul păstrării integrității acestei instituții – imediat după decesul meu – prim-preotul Parohiei din Sibiu, împreună cu un membru mirean al Consistoriului Superior Evanghelic, să preia supravegherea și

conducerea, cât și responsabilitatea pentru ca totul din prezentul legat să fie respectat în mod minuțios. (...) Dar dacă se stinge linia masculină sau dacă apare cazul de la punctul 5 din Statutul fides commis-ului, atunci acest bun să nu treacă la legatul menționat aici, ci să treacă în posesia Gimnaziului Evanghelic din Sibiu”.

În anul 1948, muzeul a fost naționalizat, devenind proprietatea statului comunist român. Tot în anul 1948, Societatea Transilvăneană pentru Științele Naturii din Sibiu își încetează activitatea, muzeul aflat sub patronajul acesteia fiind inclus în patrimoniul național. În anul 1957, Muzeul de Științele Naturii devenea parte a Muzeului Brukenthal. Muzeul de Vânătoare „August von Spiess” s-a deschis în anul 1966. 1972 este anul deschiderii Muzeului Farmaciei. În anul 1988 a fost inaugurată Secția de Istorie a Muzeului Național Brukenthal, în prezent Muzeul de Istorie, în Casa Altemberger. Galeria de Artă Contemporană a Muzeului Național Brukenthal este cea mai recentă, datând din anul 2006. În palatul de la Sibiu, baronul a avut piese deosebite de mobilier în fiecare dintre încăperi, bijuterii, ceasuri și veselă de lux. Informații despre partea mai puțin cunoscută a averii apar într-un material intitulat „Domestica und preziosen. Inventarul din 1803 al Palatului Brukenthal” semnat de Daniela Dâmboiu și publicat în „Samuel von Brukenthal – model aufklärung (Bibliotheca Brukenthal VI, Sibiu 2007)”. Potrivit sursei citate, în testamentul său întocmit în 3 ianuarie 1802 baronul Samuel von Brukenthal menționa că averea sa cuprinde, pe lângă case, terenuri, grădini, colecții de cărți, tablouri, gravuri, monede, arme, antichități, minerale și bijuterii, obiecte din aur și argint, porțelanuri, cositoare,

obiecte din aramă, mobilă sau bani. „Piese de mobilier din Palat, în a căror descriere se menționează esența lemnului, motivele ornamentale, materialul și culoarea tapițeriei ne sugerează foarte plastic ambianța saloanelor prin care își purta pașii mult preocupatul baron. Amenajarea încăperilor din corpul de clădire dinspre Piața Mare al Palatului a avut loc între anii 1779-1783, cele de la etajul I fiind destinate vizitelor oficiale și recepțiilor. În salonașul din dreapta se aflau o canapea, patru fotolii și zece scaune cu picioare aurite, tapetate cu damasc roșu, o toaletă de damă din lemn de mahon cu oglindă, o măsuță rotundă din mahon, două măsuțe dreptunghiulare și un dulăpior chinezesc cu șase sertare și ornamente metalice aurite”, se arată în material. Baronul avea și o colecție impresionantă de bijuterii, ceasuri de lux și obiecte de porțelan. „La 24 iunie 1803 s-a făcut inventarul bijuteriilor: două brățări cu briliante și un șirag de 36 de briliante, o pafta, lăntișoare, de aur, două brățări din aur cu portretul și monograma baronului, o cingătoare transilvăneană decorată cu perle, un inel cu briliante și încă unul asemănător, alte câteva inele din aur, crucea Ordinului Sfântul Ștefan, tacâmuri din aur, set de birou din aur. În 9 lăzi mari îmbrăcate în piele era ținută argintăria de masă, farfurii, castroane, tacâmuri franțuzești, sfeșnice de masă, o oglindă cu ramă de argint, cafetiere și căni, 33 de sfeșnice și câteva foarfece pentru lumânări, cupe de argint decorate cu monede încrustate și 3 carabine aurite”. Inventarul continuă cu enumerarea pendulelor și ceasurilor sub glob de sticlă, precum și a altor obiecte prețioase de orologerie: „Un ceas mare franțuzesc din bronz aurit, un ceas mare englezesc muzical ce mergea 8 zile, cânta 8 melodii și indica ziua, un ceas pentru călătorie, din

argint, un pendul franțuzesc și alte două pendule astronomice. Ceasuri de buzunar: un ceas franțuzesc din aur cu briliante, un alt ceas din aur cu briliante, lanț din aur și cheiță”, mai arată sursa citată. O altă proprietate foarte cunoscută a familiei este reședința de vară de al Avrig, oraș aflat la aproximativ 30 de kilometri de Sibiu. Pentru Brukenthal, care a cumpărat terenul în anul 1756, a fost un loc al frumuseții, dar totodată și un exemplu de gospodărie agricolă. Până în anul 1872 a rămas în stăpânirea familiei Brukenthal, al cărei ultim descendent a fost baroneasa Wilhelmine Mylius-Brukenthal. În anii următori, s-au succedat în timp scurt mai mulți proprietari. În anul 1908, imediat după cumpărare, în clădiri a fost deschis un sanatoriu, urmat nu peste mult timp de un stabiliment termal. După anul 1948, așezământul a fost preluat de stat, care a menținut sanatoriul. În secolul XX s-a mai păstrat doar foarte puțin din parcul original, nemai fiind păstrate varietățile de plante. În această perioadă, reședința de vară a pierdut mult din farmecul de odinioară. Începând cu anul 1999 terenul intră în proprietatea Fundației „Samuel von Brukenthal”, iar în anul 2005 a fost desființat sanatoriul. Oranjeria este punctul de atracție principal pentru vizitatorii ansamblului Brukenthal. Clădirea isorică a fost construită între anii 1770 și 1779 după planurile lui Samuel von Brukenthal. Clădirea în sine este formată din două părți, Oranjeria mică și cea mare. Pe vremea lui Brukenthal aici își găseau adăpost de iernile transilvănene plante exotice din toată lumea, cum ar fi lămâii sau portocalii de Sevilla, ananașii, portocalii, pepenii și caișii. O atracție specială era Regina Noptii, un cactus care înflorește doar o dată pe an, moment celebrat printr-un eveniment de societate. Palatul baroc este

clădirea dominantă a reședinței de vară. Este situat pe o terasă de 12 metri deasupra Văii Oltului, în punctul cel mai ridicat al orașului Avrig. Ansamblul cuprinde o clădire principală cu trei aripi, de care sunt alipite două clădiri anexă fără etaj. Planul în formă de U este orientat, așa cum se obișnuia în Transilvania, nu înspre stradă, ci înspre parc. Parcul reședinței de vară a lui Brukenthal a fost gândit inițial ca un complex de grădini în stilul barocului târziu, care încă de pe vremea baronului și chiar și după dispariția acestuia în anul 1803 a fost completat cu elemente contemporane de horticultură. Fiind probabil singura grădină-monument din Transilvania de Sud, parcul s-a păstrat în mare parte în conformitate cu structura inițială.

Samuel von Brukenthal a practicat în palatul de la Sibiu o înaltă cultură gastronomică, acesta creând meniuri speciale pentru seratele sale. Bucatele erau pregătite din ingrediente proaspete, aduse de pe moșia de la Avrig, iar de pe masă nu lipseau apa de izvor de la Rășinari laolaltă cu cele mai fine băuturi. Rutina culinară a unei zile era clar prestabilită: mai întâi se servea un „mic dejun cu ceașcă” urmat de un „mic dejun cu furculița”. După-masa urma un „five o clock tea”, unde erau servite cele mai fine produse de patiserie aduse de la Viena sau preparate în brutăria proprie. Baronul primea aproape zilnic în jur de 14 persoane, însă grupurile puteau atinge până la 30 de oaspeți. „În timp ce gazda prefera apa limpede de izvor, oaspeților le erau servite cele mai alese vinuri din pivnițele sale. Sortimentul de vinuri al baronului cuprindea soiuri selecționate din Țările Habsburgice, Franța și Ungaria, fără a neglija vița transilvăneană”, scrie Lisa Fischer în volumul *Edenul de dincolo de codri – Samuel von*

Brukenthal – politician, colecționar, francmason de Sibiu. Potrivit sursei, în anul 1802, unul dintre oaspeți relatea următoarele despre un banchet: „Vinurile au fost servite în cești de cafea din porțelan, felurile de mâncare fiind aduse pe rând. Guvernatorul ne-a oferit cel mai vechi vin de Tokay precum și alte vinuri ungurești și transilvănene. Mesenilor care aveau alte preferințe li se servea bere englezească sau vieneză, iar pe lângă acestea mai erau oferite încă cel puțin șase soiuri de rachiu franțuzesc”.

(Surse: www.adevarul.ro, <https://jurnalul.antena3.ro>, www.brukenthalmuseum.ro, www.palatulbrukenthalavrig.ro, www.cotidianul.ro, www.turnulsfatului.ro, <https://ro.wikipedia.org>, <http://enciclopediaromaniei.ro>)

Legendele Clujului – sinuciderea lui Decebal, biciuirea lui Matei Corvin, bătăile lui Avram Iancu, fantome, locuri bântuite și monștrii din lacul Tarnița (un „Loch Ness” al Transilvaniei)

Cluj-Napoca, până în 1974 și în limbajul cotidian Cluj (în maghiară Kolozsvár, în germană Klausenburg, în poloneză Kluż, în latină Claudiopolis), era la recensământul din 2011 al doilea oraș al României ca populație. Pe plan geografic, se află la distanțe aproximativ egale de București (458 kilometri), Budapesta (460 km) și Belgrad (464 km). Situat pe valea râului Someșul Mic, orașul este considerat capitala neoficială a regiunii istorice Transilvania. Din 1790 până în 1848 și din 1861 până în 1867 a fost capitala oficială a Marelui Principat al Transilvaniei.

Numele de *Cluj* provine, cel mai probabil, din latinescul *Castrum Clus*, folosit pentru întâia oară în secolul al XII-lea pentru a desemna cetatea oraşului medieval de aici. Cuvântul latin *clusa* înseamnă „închis” şi se referă la situarea Clujului într-un „loc închis”, înconjurat de dealuri. Echivalentul german, *Klause*, este păstrat în denumirea *Klausenburg*. (*Klausenburg* a fost una dintre cele şapte cetăţi medievale săseşti ale Transilvaniei – în germană *Siebenbürgen*, cu sensul de „Şapte Cetăţi”). Numele oraşului ar putea proveni de la un anume primar sas *Klaus* sau de la faptul că aşezarea medievală a apărut în umbra unei mănăstiri, de vreme ce în limba germană, pe timpul primilor locuitori saşi din această zonă, la mănăstire se zicea *Kloster*. Deşi s-ar crede că numele vechii aşezări romane *Napoca* provine de la romani, originea numelui este mai veche, ea fiind doar preluată de către coloniştii aşezaţi aici de Traian, la început mai ales celţi romanizaţi, cei care au pus bazele primei aşezări romane de pe teritoriul oraşului cunoscut sub denumirea de castrul roman *Napoca*. Primul nume românesc al oraşului a fost *Cluş*, scris uneori şi *Klus*. Denumirea de *Cluj* s-a încetăţenit mai ales după ce oraşul a devenit parte a Regatului României în 1918. Prin Decretul Consiliului de Stat nr. 194 din 16 octombrie 1974, municipiului *Cluj* i-a fost atribuit numele *Cluj-Napoca*, „pentru a eterniza denumirea acestei străvechi aşezări – mărturie a vechimii şi continuităţii poporului român pe aceste meleaguri”.

Prima atestare documentară a unei aşezări pe teritoriul de astăzi al Clujului a fost făcută de geograful grec *Claudius Ptolemeu*, care a menţionat aici una dintre cele mai însemnate localităţi din *Dacia*, cu numele *Napuca*. Cea dintâi atestare

a Napocii romane datează din perioada imediat următoare războaielor de cucerire a Daciei, din anii 107-108, și constă dintr-o bornă militară, descoperită la Aiton, rezultată de la construcția unui drum strategic imperial. Fondată pe malul drept al râului Samus, Napoca era la început un simplu *vicus*. Ea devine așezare urbană (*civitas*) în timpul Împăratului Hadrian, în anul 124 d. Hr., sub numele de Municipium Aelium Hadrianum Napoca, atestat în inscripții. Ajunsă capitală a provinciei, Napoca este ridicată apoi la rangul de *colonia*, fiind denumită Colonia Aurelia Napoca, privilegiu acordat de Marc Aureliu sau de Commodus. Orașul se bucura de *ius Italicum*, care prevedea diferite facilități fiscale pentru cetățenii săi. Există numeroase dovezi arheologice ale continuității romane la Napoca. După retragerea administrației romane din Dacia, în anul 271 d. Hr., viața urbană odinioară înfloritoare avea să înceteze.

Clujul este atestat documentar pentru prima dată din anul 1213, sub denumirea Castrum Clus. Cetatea a fost însă distrusă în timpul mării invazii mongole din 1241. În deceniile 6-7 ale secolului al XIII-lea s-a remarcat preocuparea puterii centrale de a reîntemeia Clujul, fapt realizat prin acordarea de privilegii coloniștilor sași. Mari grupuri de coloniști sași s-au așezat în cetatea Clujului în timpul Regelui Ștefan al V-lea al Ungariei. În data de 19 august 1316, Regele Carol Robert de Anjou a răspuns solicitării comitelui clujean Stark și a acordat așezării statutul de oraș. Clujenii obțin dreptul de a-și alege liberi judele (*villicum*), cu putere de a judeca pricinile între ei, în afară de omucidere, care se judeca împreună de către judele orășenesc și judele regesc. Locuitorii Clujului sunt obligați să-și plătească impozitele anual, de

ziua Sfântului Martin, și să pună la dispoziția Regelui câte un ostaș bine echipat la fiecare 60 de gospodării.

Împăratul romano-german Sigismund de Luxemburg, devenit totodată Rege al Ungariei, a extins în anul 1405 privilegiile clujenilor, drept răsplată pentru seriozitatea lor. Astfel, clujenii primesc dreptul de a-și întări și înconjura orașul cu ziduri, de a ridica turnuri și metereze, de a le înconjura cu șanțuri, de a-și alege pe lângă judele orășenesc 12 jurați drept consilieri. Treptat, Clujul a devenit un centru pentru producția și schimbul de mărfuri. Orașul de atunci cuprindea o suprafață de circa 45 de hectare. Cei aproximativ 5.000 de locuitori erau în principal meșteșugari, negustori și funcționari, împreună cu familiile și slugile lor. Pe atunci populația era formată din sași, unguri și români. Meșteșugurile mai dezvoltate din Cluj erau jocăritul-blănăritul și măcelăritul. Sunt pomenite, de asemenea, breslele fierarilor (*fabri*), morarilor (*molendinatori*), berarilor (*braxatori*), croitorilor (*sartori*) și șelarilor (*nerges*). Pe parcursul secolului al XV-lea au fost înființate vechile bresle clujene, lucru de care s-a îngrijit și Matei Corvin, Rege al Ungariei între 1458 și 1490, născut aici. El a acordat o serie de 41 de privilegii localității sale natale, apărând-o în conflictele cu așezările din jur. În privința populației, a decis să acorde unor iobagi dreptul de a se stabili în oraș.

Datorită nivelului de trai ridicat, clujenii nu au participat la răscoala lui Gheorghe Doja din 1514. Dezvoltarea comerțanților și a meșteșugarilor a implicat îngrădirea nobilimii și a clerului. Un cărturar sas, născut la Sibiu, Gáspár Heltai, a contribuit nu numai la formarea culturii, prin cărțile pe care le-a tipărit, dar și la modernizarea orașului, care avea să

întrețină o tipografie, o baie publică, o fabrică de hârtie și una de bere. După împărțirea Ungariei impusă de Imperiul Otoman în 1541, Transilvania a devenit un principat independent, iar Clujul a cunoscut o perioadă de înflorire economică și mai ales culturală. În timpul Reformei, ale cărei valuri succesive au lăsat în urmă un peisaj religios deosebit de complex – cu patru religii „recepte” și un regim timpuriu de toleranță religioasă – în Transilvania, orașul a fost un important centru al luteranismului mai întâi, apoi al calvinismului și în cele din urmă al anti-trinitarianismului (care ulterior avea să fie numit unitarianism).

Dinastia Báthory a contribuit substanțial la creșterea spirituală, economică și demografică a orașului. Regele Ștefan Báthory a înființat în data de 12 mai 1581 Universitatea din Cluj, căreia i-a acordat veniturile mănăstirii de la Cluj-Mănăștur, cu șase sate. Baba Novac, un important ostaș al lui Mihai Viteazul, a fost judecat la Cluj și ars pe rug în anul 1601. Gabriel Bethlen, principe al Transilvaniei, a devenit protector al orașului și a ajutat la desăvârșirea acestuia ca o cetate importantă. La sfârșitul secolului al XVII-lea, Clujul a intrat sub dominație austriacă. După un acord silit semnat de Mihai Apafi I, cetatea Clujului a fost nevoită să găzduiască trupele Ducelui de Lorena, asigurându-le un serviciu de 100.000 de florini. Cu toate acestea, ostașii au și jefuit orașul și au cerut sume suplimentare de la contribuabili.

Cu o populație de 10.660 de locuitori, cetatea se transformă în capitala Transilvaniei, lucru care duce la modernizarea acesteia, dar și la sporirea numărului locuitorilor români. Importantele mișcări revoluționare de la 1848 cuprind și Clujul. Deși un important centru revoluționar, avea un statut

contradictoriu, datorită nobilimii. Doctrina a cuprins tineretul de la facultăți, academii și gimnazii, care s-au ocupat de popularizarea acesteia. Orașul a găzduit tratativele dintre Nicolae Bălcescu și Cezar Bolliac, pentru unirea revoluției române cu cea maghiară. Înfrângerea revoluției ungare a dus la instaurarea regimului absolutist. Capitala a fost mutată la Sibiu, pentru a exista o influență austriacă mai mare asupra autorităților. Mai târziu, Clujul a devenit unul dintre cele șase districte militare transilvănene, administrând un teritoriu de 400.000 de locuitori. În urma Ausgleich-ului („compromis”) prin care a fost constituită Austro-Ungaria în 1867, Clujul și Transilvania au fost reintegrate în Regatul Ungariei. În această perioadă, orașul era al doilea ca mărime din regat, după Budapesta, și reședința comitatului Cluj. În perioada *Belle Époque* au fost construite Universitatea „Franz Josef”, Biblioteca Centrală Universitară, clădirea Liceului Unitarian, Teatrul Național, Palatul de Justiție, Palatul Primăriei, Palatul de Finanțe etc. În anul 1870 a fost dată în folosință calea ferată Oradea-Cluj, care asigură legătura spre Budapesta. Tot în acea perioadă și-au început activitatea Uzinele de Material Rulant. După încheierea Primului Război Mondial și unirea Transilvaniei cu Regatul României, primarul Clujului, Gusztáv Haller, a refuzat să depună jurământul de fidelitate față de noile autorități, iar în locul său Consiliul Dirigent l-a numit primar pe Iulian Pop. În 1940, în urma Dictatului de la Viena, Clujul a revenit sub administrație maghiară. Forțele armate maghiare și germane care controlau orașul au fost respinse de trupele române și sovietice în octombrie 1944.

Clujul avea o populație de 16.763 de evrei în 1941. La începutul anului 1944 evreii au fost concentrați în Ghetoul Iris, unde au stat în condiții inumane, lipsiți de orice facilități. Lichidarea ghetoului a fost efectuată prin șase deportări la Auschwitz în perioada mai-iunie 1944. Episcopul Áron Márton s-a pronunțat public la Cluj, în mai 1944, în favoarea evreilor, ceea ce a dus la expulzarea sa. În ciuda sancțiunilor dure instituite de administrația Horthy, mulți evrei au reușit să scape, trecând granița spre România, cu ajutorul țăranilor din satele învecinate și a unei rețele conduse de Raoul Șorban. Atât episcopul Áron Márton, cât și scriitorul Raoul Șorban, au primit titlul de „Drept între popoare” pentru eforturile lor. Prin Tratatul de la Paris din 1947, Clujul a intrat din nou în componența României. În 1974 autoritățile comuniste au schimbat numele orașului în Cluj-Napoca.

Dincolo, însă, de istoria oficială, Clujul este și locul care a generat o sumedenie de legende fascinante deși nu întotdeauna verificabile documentar.

Se presupune, de pildă, că Decebal s-ar fi sinucis la Poarta Podului din Cluj, afirmându-se că cetatea de aici ar fi fost printre ultimele cucerite de romani. Cum ar fi ca cel mai de seamă conducător al dacilor să-și fi pus capăt zilelor chiar în actualul oraș-lemnă al Transilvaniei, dar care era doar o cetate în anul 106? Un intelectual din Țara Hațegului a scris, pe vremuri, o piesă de teatru intitulată *Decebal, sau cea mai importantă oră a Porții Podului din Cluj*, afirmând că acesta e locul în care regele dac s-ar fi sinucis, situat la capătul dinspre râul Someș al actualei străzi Regele Ferdinand. Ideea s-a născut în piesa de teatru a intelectualului János Zeyk, apărută în 1843. „Cum János Zeyk era și un culegător de folclor

românesc, să fi preluat el oare legenda lui Decebal de la români? Sau pur și simplu a fost o creație a imaginației sale? Din punctul de vedere al realizării artistice, piesa este însă la valoarea primelor încercări de acest gen”, menționează istoricul Vasile Lechințan. În piesă, locul ales de conducătorul dac este partea de miazănoapte a Clujului, respectiv Poarta Podului, iar ultimele sale cuvinte sunt: „Scrieți pe monumentul istoriei lumii că aici odihnește regele dac, mort de propria lui armă, ultimul rege al viteazului popor dac, Decebal. Acesta a fost cel mai însemnat ceas al pământului și al Porții Podului a acestui oraș”.

Cât adevăr s-ar putea afla în acest mit romantic? „Legenda lui Decebal mort la poarta cetății sale, la Cluj, și nu în Munții Orăștiei, este deosebit de interesantă și rămân de cercetat originile ei: din folclorul românesc sau este, pur și simplu, o invenție a primei jumătăți a secolului al XIX-lea?”, se întreabă Lechințan. Cert este că noblețea cetății dacice Napoca a existat cu adevărat, completează el. În vremea romantismului, atracția față de misterele trecutului era enormă, după cum se știe, adaugă istoricul și scriitorul Ovidiu Pecican. „Autorii de teatru din acele vremuri nu aveau nevoie de verosimilitate pentru a propune mituri și reverii pe teme istorice. Nu exista niciun temei documentar pentru localizarea morții regelui dac la Cluj dar, la urma urmei, cine poate împiedica pe altcineva să creadă ce vrea el despre orice?”, conchide Pecican.

Una din cele mai cunoscute legende ale istoriei clujene pare mult mai aproape de adevăr și spune că fiul lui Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei și guvernator al Ungariei, anume Regele Matia (Matei) Corvin, care a devenit între

1443 și 1490 unul din cei mai importanți conducători ai Ungariei, și-a vizitat orașul natal, Clujul, în timpul domniei sale, pentru a vedea cum sunt tratați oamenii. „Aflat în trecere prin Transilvania, Matia s-a deghizat în student călător, a intrat incognito în orașul său natal. În piața centrală a orașului, Matia a asistat la o scenă în care plebeii orașului erau obligați de oamenii judei, sub amenințarea biciuirii, să care cu brațele bușteni pentru gospodăria sa. Protestând împotriva acestei nedreptăți, regele deghizat în student a fost biciuit și obligat să se alăture sărmanilor orașului în munca grea”, povestește istoricul Tudor Sălăgean, în cartea *Legendele Clujului*. „Legenda spune că Matia ar fi avut inspirația de a scrie pe trei lemne din curtea judei «Aici a fost Regele Matia. Unde este dreptatea?». Eliberat o dată cu lăsarea serii, Regele s-a întors în tabăra sa de lângă oraș. A doua zi, acesta a revenit, în fruntea suitei sale strălucitoare, fiind întâmpinat cu mare fast de judele orașului”, continuă povestea. Judele l-a asigurat pe Rege că legile sunt respectate, însă Matia a căutat lemnele însemnate de el și, îndată ce le-a găsit, l-a pedepsit pe jude și a luat măsuri pentru a asigura stricta respectare a drepturilor și libertăților tuturor cetățenilor orașului. Întâmplare autentică? Ovidiu Pecican, unul din cei mai cunoscuți istorici și scriitori ai urbei, spune că majoritatea breslei din care face parte dă crezare acestei legende. „Istoricii pariază pe autenticitatea întâmplării. Mie îmi place exemplaritatea ei”, afirmă Pecican.

Avram Iancu era student la Colegiul Piaristilor din Cluj (1841-1846), alături de maghiari, secui, sași și armeni, și stătea în chirie pe strada care-i poartă în prezent numele. Era mare colegialitatea între tineri, fiind buni colegi și solidari,

mai ales în „tovărășii aventuroase”, după cum notează istoricul Vasile Lechințan. Una din acestea e descrisă în documentele scrise în 1842, potrivit cărora, în timpul unei sărbători, Avram Iancu s-a numărat printre studenții implicați într-un mic scandal. Într-o sâmbătă după-amiază, Iancu, alături de colegii săi, se aflau la un festival în centrul orașului, în aceeași cârciumă cu mai multe calfe (tineri lucrători la atelierele din oraș), care „au început să se prostească, iar apoi să facă glume fără stil, împingându-se și înghiontindu-se”, spune povestirea. Din acest motiv a fost jignit studentul Anca, unul din colegii lui Avram Iancu, iar de aici a pornit tot conflictul. Au început să se încaiere și s-au luat la bătaie. „A doua zi, studenții, adunați în cimitir, s-au sfătuit să nege faptul că ar fi fost amestecați în bătaie. Dar unii s-au mai lăudat prin piață, alții au povestit despre eveniment și s-a aflat cam cine au fost actorii principali în bătaie. A fost audiat și Avram Iancu. El declara următoarele: «Și eu am fost prezent la sărbătoare până la ora 21.00» însă, a adăugat el, a plecat după aceea de acolo”, notează istoricul. Că și-a făcut rost de un document care să facă dovada că era la masă în momentul încăierării, semnat de femeia la care acesta mai mergea în pensiune, ori că într-adevăr Iancu spune adevărul, nu putem afla cu certitudine vreodată. „Ce va fi discutat în acea seară viitorul mare reprezentant al românilor transilvăneni nu se știe. Documentul, însă, ne dezvăluie și învie un moment concret din tinerețea marelui erou român al Revoluției din 1848-1849”, încheie Lechințan. Scriitorul Ovidiu Pecican consideră că e posibil ca Avram Iancu să fi fost implicat, într-adevăr, într-un scandal. „Cine n-a dat sau încasat doi-trei pumni în timpul școlii? De aici și până la a face din viitorul lider

revoluționar un bătaș e o cale lungă. Pușlamalele nu studiau, pe vremea aceea, dreptul”, a declarat Pecican.

O legendă sută la sută reală este, însă, cea legată de autorul *Scrisorii pierdute* și al *Noptii furtunoase*. Dorind să scape de Capitală, în 1903, Caragiale a vizitat Brașovul, Sibiu și Clujul înainte de a se muta în Berlin. Se spune că era aproape decis să rămână la Cluj. În 3 septembrie 1903, cel mai mare scriitor român al momentului, Ion Luca Caragiale, a sosit pe neașteptate la Cluj. „Era vorba, în secret, de o vizită de tatonare, ce venea să desăvârșească tentativele sale, începute încă din 1891, de a se stabili în Ardeal, ca într-un râvnit exil voluntar”, povestește eseistul și istoricul literar Ion Vartic, în cartea *Clujul din cuvinte*. Caragiale a revenit, iarăși, în 18 martie 1904. „Ca o subtilă coincidență, această a doua vizită a sa corespunde tocmai cu perioada în care primăria orașului face preparativele de începere a construirii Teatrului Național”, continuă istoricul. Ce căuta Caragiale în Cluj, în această margine de imperiu? Potrivit lui Vartic, el căuta un loc care să nu-i amintească de București, „micul Paris” și nici de Mitică, „micul parizian”. („Mitică este bucureșteanul *par excellence*”, spunea autorul.) Caragiale căuta un loc cât mai „nefamiliar”. De aceea, spune Vartic, el a vizitat pe rând Sibiu, Brașovul, Clujul, decizându-se, însă, ofensiv și radical, pentru... Berlin. Caragiale luase legătura cu câțiva cunoscuți de la publicația clujeană „Răvașul”. Astfel, redactorii revistei au sărit ca arși când au auzit vestea potrivit căreia clasicul s-ar putea muta la Cluj. Au încercat în diferite feluri să-i pregătească terenul aici și erau aproape siguri că dramaturgul va sosi. În 1905, Caragiale s-a mutat, însă, la Berlin. „În zadar au întors lucrurile pe toate părțile redactorii «Răvașului», în zadar și-au

scormonit mințile să afle căi de înlesnire a mutării lui Caragiale la Cluj. Încă nu de ei depindea mersul vremii. În 1905, la 14 martie, Caragiale s-a stabilit definitiv la Berlin. Și el, și clujenii au ratat o șansă istorică”, precizează Irina Petraș în cartea *Clujul în legende*. Doar că povestea mutării clasicului la Cluj nu e o legendă, ci o întâmplare reală. „Strict autentic. Se știe inclusiv din corespondența lui că marele dramaturg și prozator vroia să se așeze pe Someș, la Cluj, și chiar să editeze aici publicația «Moftul român». De mirare că nu a editat-o încă nimeni, deși nu ducem lipsă de moftangii”, povestește istoricul Ovidiu Pecican.

Nu doar personajele istorice au creat legende în zona Clujului ci și unele... animale. Se spune că în lacul Tarnița, aflat la vest de municipiul Cluj-Napoca, există lostrițe care au peste trei metri lungime. În general, ele stau pitite pe fundul apei. Uneori, însă, când apar intruși care tulbură liniștea undelor, câte una se ridică înspre suprafață, atacând înotătorii și chiar bărcile. Lumea crede că multe dintre cazurile de înec în care corpurile victimelor nu s-au mai găsit se datorează acestor pești crescuți fără măsură, povestește Ovidiu Pecican. „În urmă cu un deceniu și jumătate, după ce un camion s-a răsturnat în lac, a fost adusă o echipă de scafandri pentru a recupera utilajul și trupul inert al șoferului. Când au ieșit la mal, după prima scufundare, unii dintre ei erau albi ca varul și au refuzat să mai coboare fără cuști metalice de protecție. Ei susțineau că pe fundul lacului ar fi văzut monștri incredibili”, continuă Pecican, în cartea *Clujul în legende*. Cei mai sceptici au explicat științific că umbrele din adânc creaseră o iluzie optică. Alții au dat vina pe sticla de la casca echipamentului de scufundare, care supradimensiona

imaginea reală. Cu toate acestea, nici ei nu au mai avut curajul să coboare în adâncuri. Tarnița este un lac artificial situat la aproximativ 30 de kilometri la vest de Cluj-Napoca. Acesta a fost creat în 1974, atunci când un baraj a fost construit pe râul Someșul Cald cu scopul producerii de energie electrică. Are 9,7 kilometri lungime și adâncimea sa ajunge până la 70 de metri. Lacul alimentează, de asemenea, cu apă, orașul Cluj-Napoca și multe alte orașele din apropiere. Lacul este înconjurat de Munții Gilăului și pădurile ce îi acoperă coboară până la nivelul lacului, creând un peisaj spectaculos. Mulți oameni au cabane pe marginea lacului, și vin aici în vacanțe sau la sfârșit de săptămână. Mulți dintre ei au și bărci sau iahturi, pe care le folosesc pentru a naviga lacul, pentru că este mai scurt decât o călătorie cu mașina. Este un loc minunat pentru pescuit, înot și plajă pe timpul verii. Apele adânci, de un albastru închis profund, ce nu permit vederea, au inspirat multe legende urbane despre monștri care locuiesc pe fundul lacului. Una dintre ele spune că un descendent al monstrului din Loch Ness ar trăi în Tarnița. Oamenii de știință spun că toate acestea sunt legende urbane. Mai notabil între aceștia a fost un cercetător german, Erich von Münchhausen care s-a scufundat în adâncul lacului, în 2010, pentru a face investigații. El a efectuat, de asemenea, cercetări de pe fundul lacului Loch Ness, și s-a aflat la Tarnița cu scopul de a publica un raport științific pe acest subiect...

Localnicii vorbesc despre pești de 3-4 metri lungime, cu dinți cumpliți, care devorează tot și care, deși stau pitiți pe fundul lacului, sunt în stare să se arunce cu ușurință asupra prăzii inclusiv la suprafața apei. Alte mărturii locale despre lostrițe uriașe sunt înregistrate și în zona barajelor Vidraru,

Vidra sau Bicz, spre exemplu. Lostrița (denumită științific „Hucho hucho”) este cel mai mare pește salmonid din apele românești, cu dimensiuni maxime cunoscute de aproximativ 30 de kilograme și un metru lungime. Lostrița era considerat în vechime un animal magic, inspirând, între altele, și o povestire de Vasile Voiculescu. A fost extrem de răspândit, dar pescuitul abuziv și poluarea l-au alungat din râurile de munte în care trăia liniștit. Totuși, cercetări recente ale Ministerului Mediului au arătat că lostrița s-a adaptat apelor din lacurile de acumulare, găsind, ca orice răpitor, o cale de supraviețuire, în ciuda schimbărilor climatice și a braconajului.

Pentru pescari, amatori sau profesioniști, prinderea unei lostrițe este un motiv de mândrie și povești pescărești serioase. Deși este considerat un pește nobil (în special datorită rarității sale și faptului că este greu de prins), gustul său nu este tocmai apreciat de cunoscători. Carnea sa este bună, dar nu extraordinară, nici pe departe comparativ cu carnea altor specii de pești din apele românești. Faima lostriței, astfel, se bazează pe faptul că nu o prinzi cu una, cu două, pe fascinația culorilor ei (argintiu, maro-arămiu, roșcat, galben, toate combinate pe corpul său), pe faptul că este un vânător solitar și curajos, care preferă noaptea și trece rapid de la insecte la mrele, cleni, broaște, șoareci ori chiar păsări de apă și pe abilitatea de a depăși dintr-un salt obstacole și de peste un metru înălțime, în dorința de a-și depune icrele în ape sigure.

Nici fantomele nu lipsesc din repertoriul poveștilor de groază din folclorul urban clujean. Pe lângă pădurea Hoia-Baciu, cunoscută în întreaga lume drept un loc bântuit, în Cluj-Napoca sunt clădiri care ascund povești cu fantome și ciudățenii inexplicabile. Două dintre acestea sunt Biblioteca

Centrală Universitară „Lucian Blaga” și Muzeul de Speologie „Emil Racoviță”, temniță în Evul Mediu.

Legende despre pădurea Hoia-Baciu, Castelul Bánffy de la Bonțida, contesa care trănțește ușile în anumite locuri din BCU Cluj și stafiile din bătrâna temniță a orașului aduc fiori pe șira spinării celor care le ascultă. Adevărate sau nu, aceste locuri atrag vizitatorii lor, însetați de necunoscut și inexplicabil. Două dintre aceste locuri sunt clădirea Muzeului de Speologie din Cluj, momentan închis, și Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, potrivit revistei online de călătorii *cluj.travel*. Imobilul care azi este muzeu de speologie, fie și închis, în Evul Mediu era temniță. Legenda că închisoarea ar fi bântuită a apărut în urmă cu vreo 15 ani, când s-au făcut săpături arheologice. „S-a spus atunci că cercetările ar fi deranjat somnul de veci al celor îngropați în curtea închisorii, însă trebuie făcută precizarea că acolo nu au fost descoperite oseminte umane, și nu există nicio dovadă că acolo ar fi fost îngropat vreodată cineva. Închisorile ieșite din uz sunt însă în mod frecvent asociate cu acest tip de credințe”, susține istoricul Tudor Sălăgean, directorul Muzeului de Etnografie al Transilvaniei, citat de revista amintită anterior. Clădirea găzduiește singurul muzeu de speologie din țară, amenajat în urmă cu câțiva ani și închis din cauza unor probleme de natură legală.

Dar și pe holurile BCU Cluj ar păși, noaptea, fantoma unei tinere contese. Legenda spune că Anna, fiica Saroltei Wesselényi, căsătorită Bethlen, ar fi murit când avea 20 de ani de o boală incurabilă în timp ce era studentă la Cluj. „O bătrână portăreasă mi-a povestit că zgomotul de uși este provocat de duhul unei tinere contese care, din când în când,

plutește noaptea pe culoarele bibliotecii, în căutarea tinereții pierdute”, spunea, mai demult, pentru evz.ro, directorul BCU, Doru Radosav. Mama Annei Bethlen a donat bibliotecii un teren pe care a fost amenajat un părculeț. Se pare că, astfel, ea a dorit să împlânzească soarta, pentru ca fiica ei să se vindece dincolo de moarte...

Unii clujeni în vârstă povestesc celor care vor să audă că și Casa Călăului, care se afla pe strada Avram Iancu, la numărul 21, vizavi de cimitir, ar fi fost un loc bântuit de spirite neliniștite. Despre această casă se presupune că a fost locuința călăilor Clujului sau a fost casa unui călău care s-a mutat la Cluj de pe alte meleaguri. Cert este că, de-a lungul anilor, imobilul a fost lovit de mai multe nenorociri, de unde și faima proastă pe care a dobândit-o. Ultima nenorocire a avut loc în 2002, când imobilul a luat foc din cauza unor persoane fără adăpost care își găsiseră culcuș acolo. Acum, din Casa Călăului a rămas doar o ruină, protejată cu un zid.

Cetățuia a fost, la rândul ei, printre altele, de-a lungul istoriei sale, loc de detenție și loc de execuție. „Din acest motiv s-a crezut că acest spațiu ar fi unul bântuit. S-a vorbit mai mult despre acest loc în perioada în care acolo au avut loc o serie de sinucideri și tentative de sinucidere”, spune istoricul Tudor Sălăgean. Un caz care a șocat la vremea respectivă opinia publică s-a petrecut în 2007, când două surori, gemene, s-au spânzurat de aceeași creangă, într-un parc din zonă. Tot pe Cetățuie a fost executat de revoluționarii maghiari, în 1849, intelectualul sas Stephan Ludwig Roth.

Castelul de la Bonțida, „Versailles-ul Transilvaniei”, este alt loc din zona Clujului care figurează pe harta locurilor bântuite din România realizată de site-ul de specialitate

locuribantuite.ro. Unul dintre cele mai vechi castele construite în Transilvania, castelul a aparținut familiei de conți Bánffy. Luxul și opulența de odinioară, când era locuit, contrastează cu starea de degradare de acum. De câțiva ani, Fundația Transilvania Trust a început lucrări de modernizare la acest castel care e gazda Festivalului „Electric Castle”. La 35 de kilometri de Cluj-Napoca, aproape de Someșul Mic, se află un castel supranumit datorită arhitecturii sale „Versailles”-ul Transilvaniei. A fost ridicat în secolul al XIV-lea.

Activitățile paranormale raportate la Castelul Bánffy implică umbre care bântuie castelul, sunete stranii, pași, voci etc. De altfel, realizatorii show-ului „Vânătorii de fantome” de la Discovery Channel au filmat aici episodul 14 al primului sezon. Una dintre legendele castelului povestește despre un grăjdar care a surprins o fică de nobil înșelându-și soțul. Argatul a dat-o de gol pe tânăra infidelă, care a pus ca el să fie ucis și îngropat lângă grajduri. Legenda mai spune că spectrul tânărului poate fi uneori văzut bântuind în zona fostelor grajduri. Un bătrân intervievat de *transilvaniareporter.ro* povestește că, în 1944, castelul a fost ocupat și de germani și de ruși: „În Al Doilea Război Mondial într-adevăr au fost două forțe mari care au pus stăpânire pe acest castel. O dată au fost germanii, armata germană, care a pus stăpânire pe castel în prima fază. După care ei s-au retras în urma războiului purtat și castelul a fost ocupat de armata rusă. La un moment dat s-au retras și ei. În urma acestor două ocupații, castelul a suferit... modificări, adică nemții când au plecat au dat foc la o foarte mică parte a castelului în momentul când s-au retras, iar rușii când au venit au luat cu ei tot ce au mai găsit pe acolo de luat. Inclusiv au băut vinul,

iar ce n-o putut bea au dat drumul la butoaie și două săptămâni se povestește că în pivnițele castelului a bălțit vinul efectiv”. Până la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, castelul a fost transformat în spital militar, loc unde au murit mulți soldați. Se zice că fantomele lor bântuie prin împrejurimile castelului. Castelul a fost vizitat în 2006 și 2008 de Prințul Charles al Marii Britanii, care a și contribuit prin fundația sa la restaurare.

Însă, cea care atrage cei mai mulți curioși este Pădurea Hoia-Baciu de lângă Cluj-Napoca, aflată pe primele locuri în topurile internaționale despre cele mai bântuite locuri din lume, fiind numită „Triungiul Bermudelor al României”.

Celebrul actor Nicolas Cage a făcut o vizită la Hoia-Baciu și a fost atât de impresionat încât a dus cu el acasă o creangă din pădure. În fiecare an, pădurea Hoia-Baciu apare în câte un top despre cele mai bântuite locuri din lume. Articolul care a adus cea mai mare notorietate pădurii este cel apărut în 2013 într-un top al jurnaliștilor de la BBC. „Pădurea Hoia-Baciu din Transilvania a atras o atenție nedorită de peste o jumătate de secol. Localnicii din apropiere susțin că pădurea – care are o poiană circulară în centru – este un portal, iar cei care trec prin el s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată. Cei care au trecut prin poiană relatează că au avut stări de anxietate și de greață. Copacii, despre care se spune că altădată erau drepti și înalți, sunt acum răsuciți, cu noduri.” Această descriere apărută într-un articol despre lista celor mai bântuite cinci păduri din lume, publicat de BBC în 23 ianuarie 2013, a făcut din pădurea Hoia-Baciu, din Cluj, o destinație la modă pentru turiștii dornici de adrenalină. Topul mai cuprindea, pe lângă pădurea aflată la marginea

oraşului Cluj-Napoca, Pădurea Neagră din Germania, Pădurea Aokigahara din Japonia, Insula Păpuşilor din Mexic şi Pădurea Wychwood din Anglia.

Cu mult timp înainte ca articolul din BBC să fie publicat, celebrul actor Nicolas Cage a vizitat Pădurea Hoia-Baciu şi a rămas impresionat. În 2011, în timp ce filma la Sibiu filmul „Ghost Rider: Spirit Of Vengeance”, actorul a decis să facă o vizită aici. „Am vizitat un Triunghi al Bermudelor cunoscut sub numele de Pădurea Hoia-Baciu. Am făcut o plimbare cu maşina prin pădure şi am văzut un bărbat care mergea pe jos printre copaci. Am coborât geamul de la maşină şi l-am întrebat: *Locuieşti aici?* El a spus că da. Atunci l-am întrebat: *Este bântuită pădurea aceasta?* El nu a răspuns timp de aproximativ un minut. S-a uitat la mine şi a spus, *Da*. Atunci i-am spus: *Cine (ce) o bântuie?*, iar el a zis: *Ai văzut oameni fără picioare care plutesc în aer?* I-am spus: *Nu încă, dar sper să văd în curând*. Apoi l-am întrebat dacă este în regulă dacă iau cu mine acasă o creangă de copac de aici. Am luat o ramură de 1,8 metri lungime şi groasă de 10 centimetri pe care am dus-o acasă în cabana mea din Anglia. Am cioplit-o, am lăcuit-o şi am transformat-o într-un obiect decorativ frumos. Probabil sunt singura persoană din Glastonbury care are acasă o creangă de la Hoia-Baciu”, a povestit, în mai multe rânduri, actorul.

Desele apariţii ale unor fenomene stranii în Pădurea Baciu, din apropierea Clujului, din ultimele decenii, au stârnit interesul unor echipe de cercetători români ai fenomenelor paranormale. Este şi cazul scriitorului Daniel Roxin, care a realizat şi un documentar pe tema aceasta. Ca invitat, l-a avut pe preşedintele Societăţii Române de Parapsihologie,

prof. univ. dr. Adrian Pătruț, din Cluj-Napoca. „Pădurea Hoia-Baciu este unul dintre cele mai active puncte pe plan mondial, poate cea mai activă zonă în care se produc fenomene neobișnuite”, explică Pătruț.

Cel care a detectat inițial petrecerea unor fenomene stranii în zonă a fost biologul Alexandru Sift care, la începutul anilor '50, a surprins mai multe forme ciudate, cu aspect nebulos, pe care ulterior le-a și fotografiat. Ca urmare a descoperirilor lui Sift, fenomenele misterioase din apropierea Clujului au captat, începând cu anii '70, atenția mai multor echipe de cercetători români și străini. Forme ciudate, aero și bioforme, obiecte zburătoare neidentificate (OZN-uri), unele vizibile cu ochiul liber, altele surprinse cu aparate foto sau video – toate acestea au constituit o serioasă bază de studiu în ultimele decenii pentru cercetători.

Primul eveniment major a fost semnalat în data de 18 august 1968, când pe cer, deasupra Pădurii Baciu, a apărut un OZN. Imaginile cu straniul obiect, precum și o serie de rapoarte au fost prezentate institutelor de cercetare din Europa și SUA. Nimeni nu a reușit însă să dea o explicație cu privire la producerea fenomenului. Un an mai târziu, biologul Sift a surprins un alt obiect asemănător survolând zona. A doua zi, în pădure, a descoperit o urmă circulară cu un diametru de aproape 5 metri, unde iarba se uscăse. „De altfel, acea urmă a fost vizibilă mulți ani, până prin 2009”, spune Pătruț. Acesta rememorează un alt episod ciudat, pe care l-a surprins, de Paști, în anul 2000: „Am mers la pădure cu un cercetător. În zonă, vegetația era uscată. Tocmai de aceea am rămas surprinși de faptul că din partea superioară a copacilor curgea abundant un soi de sevă. A doua zi, totul era din

nou uscat". În plus, Pătruț spune că zona a devenit cunoscută și pentru sunetele ciudate care se aud frecvent: de salvare, de cauciuc care explodează, chiar și al unui ceas cu cuc.

În luna iunie a anului 1994, un clujean din Mănăstur, care se plimba prin Pădurea Făget, a ajuns într-un loc în care mai mulți pini erau rupți de la jumătate sau erau smulși complet din rădăcini, iar trunchiurile aveau o culoare roșie intensă. Cristian Mureșanu, jurnalist la TVR Cluj, a fost unul dintre puținii clujeni care au ajuns în locul cu pricina, imediat după descoperirea fenomenului. Clujeanul susține că făcut mai multe înregistrări de la nivelul solului și a fost cel care simțit radiațiile: „Am văzut totul. Copacii erau smulși și rupți de la jumătate. Era ciudat că aceștia formau trei zone circulare. În urma testării, urme radioactive au fost detectate peste tot, chiar și pe haina mea. Peste o perioadă scurtă de timp, după ce s-au mai făcut și alte teste, radioactivitatea dispăruse”, povestește Mureșanu. Martorul arată că un fenomen asemănător în privința radioactivității a fost observat în mai multe locuri din Pădurea Baci. Biologul Alexandru Sift a surprins, de altfel, cu aparatul foto, și o presupusă dematerializare, precum și mai multe bioforme.

Pădurea situată la câțiva kilometri de Cluj-Napoca poartă numele lui Hoia-Baci, un păstor care a dispărut misterios în codru cu o turmă de 200 de oi. În 1968, locul a devenit celebru în lumea întreagă, după ce tehnicianul militar Emil Barnea a fotografiat ceea ce părea a fi un OZN care plutea deasupra Poienii Rotunde. Spre deosebire de alte mărturii despre apariția extraterestilor în România, această poveste iese în evidență deoarece Barnea ar fi putut pierde totul în urma dezvăluirilor sale. Guvernul comunist l-a considerat

nebun, iar bărbatul și-a pierdut locul de muncă, notează *monitorulcj.ro*. Cei care își fac curaj să intre în pădure spun că au simptome bizare, de la stări de greață, anxietate, la sentimentul că ar fi urmăriți. În acest loc dispozitivele electronice par a fi iutile. Alex, un tânăr pasionat de fenomenele care se petrec aici, le-a arătat jurnaliștilor britanici de la BBC imagini din pădure în care ar apărea figuri transparente care par a pluti. În pădurea Hoia, tânărul mărturisește că a avut parte de trăiri bizare. „Ei bine, a fost un om care a înnebunit, crezând că a întâlnit un demon. În mod ironic, avea un tatuaj masiv cu un demon pe piept, pentru a evita demonii. Dar cel mai înspăimântător lucru i s-a întâmplat unui coleg de-al meu. A făcut odată o excursie mai lungă cu un bărbat care arăta ciudat, cu un chip morbid, care vorbea despre obsesia lui cu moartea, despre cum îi plăcea să fie cu oamenii atunci când mor, să-i vadă când își dau sufletul. A fost o noapte lungă pentru Marius”, a povestit Alex. Potrivit sursei citate, Alex și Marius sunt celebri în Japonia pentru că acolo 20 de milioane de oameni au vizionat un documentar despre vânătoria de fantome din Pădurea Hoia-Baciu, în 2015. Încă din 2013, tinerii au făcut o afacere din a aduce tineri curioși în pădurea din Cluj. În Pădurea Hoia-Baciu se spune că un copac crescut sub forma unui arc ar fi portalul spre o altă dimensiune. Jurnaliștii britanici au fost sfătuiți să-și pună o dorință pentru că „energia” pădurii ar putea fi folosită pentru a face bine, după cum cred oamenii locului...

(Surse: www.adevarul.ro, www.imperialtransilvania.com, www.totb.ro, www.cluj.travel, <http://transilvaniareporter.ro>, www.monitorulcj.ro, <https://ro.wikipedia.org>)

Târgu Mureș, locul unde a avut loc ultima vânătoare de vrăjitoare din Europa

Târgu Mureș, mai demult Mureș-Oșorhei, Oșorheiu, Târgul Mureșului (în maghiară, Marosvásárhely, Székelyvásárhely, Vásárhely, Újszékelyvásár, Újvásár, în germană Neumarkt, Neumarkt am Mieresch, în latină Asserculis, Novum Forum Sicularum) este municipiul de reședință al județului Mureș, format din localitățile componente Mureșeni, Remetea și Târgu Mureș (reședința). Se află în centrul Transilvaniei istorice, pe ambele maluri ale cursului superior al râului Mureș. Situat în zona central-nordică a României, orașul are ca delimitare geografică râul Mureș și dealul Cornești. De-a lungul timpului a fost centrul cultural, industrial, economic și de educație al Ținutului Secuiesc. Târgu Mureș a fost reședința Scaunului Mureș, Comitatului Mureș-Turda, apoi a Regiunii Mureș, a Regiunii Autonome Maghiare, a Regiunii Mureș-Autonome Maghiare iar în prezent este

reședința județului Mureș. Aici trăiește cea mai mare comunitate maghiară urbană din România. Dintre obiectivele turistice ale orașului face parte Centrul, cu piața centrală, numită Piața Trandafirilor, unde se află nenumărate clădiri construite în stil baroc, neoclasicist și secesionist, cum ar fi Biserica Sfântul Ioan Botezătorul, Turnul franciscanilor, Palatul Culturii sau fosta primărie, care creează o atmosferă tipică perioadei dualiste. Zidurile cetății medievale sunt dovada istoriei îndelungate a orașului care a avut o putere politico-economică importantă în Principatul Transilvaniei. În interiorul Bisericii din Cetate au fost ținute nenumărate sinoduri protestante, 37 de adunări naționale, la care au participat personalități ca Ludovic I al Ungariei, Iancu de Hunedoara sau Ioan Sigismund Zápolya. Totodată aici a fost ales ca principe regent al Ungariei și principe al Transilvaniei Francisc Rákóczi al II-lea.

Primele mențiuni mai cunoscute ale orașului încep cu anul 1332, datorită preotului Romanus în numele căruia a fost înregistrată plata zecuielii în cadrul Registrului de dijme papale ale Arhidiaconatului de Tileagd. Astfel, în 1332, numele orașului este consemnat ca fiind Novo Foro (Târgul Nou). Apoi, în anul 1349, apare menționat în diplomele regelui Ludovic I al Ungariei, în forma maghiară Sekulvasarhel, care cu trecerea timpului a devenit Székelyvásárhely. Majoritatea etnografilor afirmă că prima parte (*székely*, adică „secuiesc”) a numelui orașului provine din așezarea sa geografică. Scaunele secuiești au fost unități de administrare judecătorească ale secuilor din Transilvania. Orașul Târgu Mureș a fost reședința scaunului Mureș din Evul Mediu și până la desființarea scaunelor secuiești și săsești din anul 1876,

când a devenit reședința comitatului Mureș-Turda. În 29 aprilie 1616 localitatea a primit rangul de oraș liber regesc. Pentru a demonstra noul statut al orașului, Principele Transilvaniei, Gabriel Bethlen, lider al mișcării anti-habsburgice, a modificat numele orașului. A lăsat substantivul Vásárhely, dar a adăugat prefixul Maros, făcând referire la apropierea râului Mureș. Orașul a fost cunoscut până în perioada antebelică în rândul comunității românești sub denumirea de Murăș-Oșorhei. Atât Avram Iancu, cât și ceilalți fruntași români care au studiat sau au activat în orașul de pe Mureș, foloseau cu consecvență numele de Oșorhei, derivat din cuvântul maghiar vásárhely (a se pronunța „vașarhei”), ceea ce înseamnă loc de târg. Denumirea de Târgu Mureș a fost adoptată în timpul administrației interbelice.

În 1848 orașul a susținut revoluționarii maghiari, iar în noiembrie trupele habsburgice au ocupat Târgu Mureș de la ostașii secui. La data de 13 ianuarie 1848 generalul Tolnay reușește să reocupe orașul. După aceasta, în Casa Teleki au dormit și au plecat la ultima bătălie Sándor Petőfi și Józef Bem. După ce revoluția maghiară a fost înfrântă, în 1854 sunt uciși generalii Mihály Gálffy, Károly Horváth și Török János de către ostașii habsburgici (la Târgu Mureș în locul numit Postarét din strada Secuilor Martiri). În 1874, după Ausgleich, un monument imens, intitulat Monumentul Secuilor Martiri a fost construit la locul execuției. Acest obelisc a rămas în acel loc până astăzi, iar în fiecare an aici se țin manifestările prilejuite de „Ziua Maghiarilor de Pretutindeni”.

Anul 1848 găsește orașul Târgu Mureș cuprins și de febra manifestărilor revoluționare românești. Avram Iancu și Alexandru Papiu Ilarian formulează propriile idei revoluționare.

Alexandru Papiu Ilarian scrie o petiție în care cere imperios „Să fie înscăunată dreptatea și egalitatea, să fie asigurată existența națională și folosirea dulcii limbi materne pentru toate națiunile ce locuiesc în Ardeal și Ungaria, să se desființeze robotele fără nici o despăgubire”. În Târgu Mureș, în casa lui Avram Iancu, au prins contur ideile care se regăsesc în programul Adunării de la Blaj.

Stema orașului este compusă dintr-un scut în care, pe câmp albastru, un braț drept armat din argint ține transversal spre colțul stâng superior al scutului o spadă din argint, cu mânerul și garda din aur, străpungând un cap natural de urs, iar în colțul din dreapta sus se află o balanță din aur cu talgerele în echilibru. Scutul este timbrat de o coroană murală din argint cu șapte turnuri crenelate, care a fost folosit încă în perioada interbelică. Elementele folosite au o conotație simbolică. Brațul armat cu spadă din argint străpungând un cap natural de urs simbolizează lupta pentru apărare, eroism, vitejie și sacrificiu pentru cauza nobilă. Astfel stema face aluzie la faptul că orașul cu Cetatea Medievală a avut un rol important în istoria Ținutului Secuiesc, iar luptele sub zidurile cetății n-au sfârșit de fiecare dată cu succese. Între anii 1602-1603 trupele lui Basta au cucerit orașul și au dat foc atât caselor oamenilor, cât și Bisericii Reformate. Balanța din aur cu talgerele în echilibru reprezintă rolul pe care l-au avut unele instituții, cum ar fi Tabula Regia, prima dată în sistemul judiciar din Scaunul Mureș, apoi cel din Transilvania. Coroana murală din argint cu șapte turnuri crenelate simbolizează rangul de reședință de municipiu.

Târgu Mureș pare un oraș ca oricare altul, asta numai dacă nu ai curiozitatea să faci o vizită la Biblioteca Județeană sau

la Arhivele Naționale ca să-i afli secretele întunecate. Știați, de exemplu că în locul pe care se află acum Catedrala Ortodoxă era cândva o fântână cântătoare care ascunde o poveste tragică sau că în oraș a avut loc ultimul proces de vrăjitorie din Transilvania?

Ceea ce putea fi o frumoasă poveste romantică s-a transformat în drama unui meșter controversat. Pe 26 august 1820, judele Pielie Vencel propunea construirea, în centrul orașului, a unei „fântâni cântătoare” de către faimosul meșter Bodor Péter. După o trudă îndelungată dublată de multă creativitate inginerească, în 1822, fântâna, care avea și un bazin cu o capacitate de 300 de găleți de apă, este în fine construită. Alcătuită din zeci de fluieri, îmbinate într-un mecanism asemănător unei orgi, fântâna cânta prin curgerea apei la anumite intervale de timp. Pe cupola sa era montată statuia zeului Apollo. Muzica de aici se auzea până în satele din jurul orașului. Mecanismul a funcționat numai până în 8 decembrie 1836, când a fost distrus de o furtună puternică. Deteriorată și nefolositoare, în urma introducerii rețelei de apă curentă, fântâna este în cele din urmă demolată. Legenda spune însă că genialul Bodor Péter începuse de fapt să falsifice bancnotele vremii, printr-un aparat care era montat sub pragul intrării în casa sa. Astfel încât cine-i călca pragul falsifica fără să știe câte o bancnotă. El a fost arestat și condamnat la moarte prin spânzurătoare, dar i s-a acordat o ultimă dorință. Acesta a cerut să vadă fântâna lui cântătoare pentru o ultimă dată. Se spune că atunci meșterul ar fi demontat o piesă esențială pentru funcționarea mecanismului și astfel aparatul muzical al fântânii nu a mai putut funcționa...

Ca peste tot în Europa, și în Transilvania femeile au fost de mult mai multe ori acuzate de vrăjitorie decât bărbații. Femeia era considerată în vechime, sub influența unor dogme, drept o „amenințare permanentă la adresa mântuirii bărbaților; reprezenta păcatul originar și era considerată inferioară și plină de dorințe animalice, în fața cărora bărbatul nu avea altă cale de salvare decât abținerea”. Printre ultimele femei condamnate pentru un asemenea delict ezoteric se numără și Borbála Farkas, care în 1752 a fost judecată pentru vrăjitorie. Despre acuzată nu se știe prea multe decât că avea vârsta cuprinsă între 65 și 70 de ani și era moașă. A fost denunțată de Szigeti András, în casa căruia locuia de șapte ani. Acesta a fost până la urmă și martorul principal al apărării dar – surpriză! – la proces a afirmat că, de fapt, niciodată nu a văzut-o practicând lucruri necurate. Szigeti a anunțat judecătorul că Borbála Farkas a încercat de două ori să se sinucidă, motivul invocat de aceasta fiind că prefera să fie spânzurată decât „pârjolită ca un porc”. Însă, judecătorul a luat această afirmație ca pe o mărturisire a vinei de a fi vrăjitoare. Despre ea se spunea că știa dinainte sexul viitorilor copii și că folosea tot felul de leacuri ciudate pentru a vindeca nou născuții. De fapt, Barbála chiar era moașă și nu trata doar bebelușii, ci și pe mamele lor. Interesant este că tocmai femeile vindecate de ea au fost cele care au acuzat-o de vrăjitorie și nu au fost singurele. În total, 78 de persoane din Târgu Mureș au depus mărturie împotriva moașei.

Procesul s-a încheiat printr-o condamnare la pedeapsa capitală și prin arderea pe rug a acuzatei, rugul „purificator” fiind amenajat pe locul în care astăzi se afla biserica Sfântul

Ioan din Nepomuk. Se pare că acesta este ultimul act de acest gen din întreaga Europă!

Pe strada Bolyai din Târgu Mureș, la numărul 12, se află faimoasa „Casă a Călăului”, dar, curios lucru, acolo nu a stat niciodată un călău. Valoarea imobilului constă în faptul că este una dintre cele mai vechi clădiri ale orașului și se pare că este chiar prima realizată în stil baroc. Face parte din lista monumentelor istorice și de artă, ca monument caracteristic al acestui stil arhitectural. Mai este cunoscută și sub denumirea de Casa Pálffy, după numele ultimilor locatari. O posibilă explicație a zvonurilor legate de prezența unui călău în Casa Pálffy, poate fi dată de faptul că acolo a locuit ctitorul János Tolnay, judecător principal la Târgu Mureș. Acesta era cunoscut pentru sentințele aspre pe care le dădea, deseori fiind comparat cu un călău.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, casa a fost restaurată în urma ridicării nivelului străzii Bolyai, accesul în subsol a fost desființat, arcadele au fost zidite și s-au montat ferestre pe cele trei laturi ale clădirii. Ulterior, datorită aspectului modificat, casei i-a fost atribuită și denumirea de „Cetatea Bufnițelor”. În 1885, „Casa Călăului” a trecut în proprietatea familiei Pálffy, până în 1944, când a fost preluată de stat. După 1944, clădirea a rămas fără acoperiș, a început să se distrugă, iar în 1967 Consiliul Orășenesc a evacuat locuitorii pentru începerea unor lucrări de renovare. Acestea însă au fost sistate la scurt timp, iar „Casa Călăului” a fost lăsată în ruină mai bine de trei decenii, fiind doar un loc sinistru ce stârnea curiozitatea trecătorilor.

Inedită este, însă, și o altă întâmplare care trimite la epoca veche. Arheologii Muzeului Județean Mureș încearcă să afle

taina unui sigiliu medieval aparținând Ordinului Franciscan, descoperit în 2010 într-o groapă de gunoi în timpul săpăturilor din Cetatea Târgu Mureș, care s-a dovedit a fi una dintre puținele piese intacte de acest gen păstrate în România din secolul al XIV-lea. Datorită unicității sale și a modului în care s-a păstrat, sigiliul medieval descoperit la Târgu Mureș este considerat o raritate arheologică. „Este o piesă inedită, în România sunt foarte puține sigilii care să fie datate la sfârșitul secolului al XIV-lea. Era unul la Baia Mare, sigiliul orașului, care a dispărut și nu mai există, dar sunt foarte puține sigilii păstrate. Avem ștampila produsă de aceste sigilii, dar nu avem sigiliul propriu zis. Acesta s-a găsit în 2010, în urma săpăturilor arheologice din Cetatea Târgu Mureș, într-o fostă groapă de gunoi. Nu știm în ce condiții a ajuns acolo. Pe sigiliu se poate identifica figura Sfintei Elisabeta, care ține în mână un pește. Acesta este un atribut creștin al Sfintei Elisabeta și pe baza acestuia am recunoscut personajul. După inscripția sigiliului am putut identifica și de unde vine. Este sigiliul gardianului mănăstirii franciscane din Győr, din Ungaria de Vest. Trebuie știut că mănăstirile franciscane sau dominicane aveau anual sau din doi în doi ani câte un control, cum face la noi Curtea de Conturi. Era trimis un călugăr de la o mănăstire cât mai îndepărtată, care să poate avea un raport cât mai realist despre funcționarea mănăstirilor dintr-o regiune, iar după control se întorcea și făcea un raport către conducătorul Ordinului Franciscan din Regatul Maghiar”, a declarat pentru Agerpres directorul Muzeului Județean Mureș, Soós Zoltán. Despre cum s-a pierdut această ștampilă și cum a ajuns în groapa de gunoi de la Târgu Mureș nu se știe, mai ales că documentele atestă faptul că

un gardian nu se despărțea niciodată de sigiliul său, iar atunci când acesta își pierdea viața, sigiliul era distrus pentru a nu se falsifica acte. „Este foarte ciudat că sigiliul a fost identificat într-o groapă de gunoi medievală, probabil accidental a ajuns acolo sau poate că târgumureșenii nu au vrut să ajungă raportul... Nu știm nimic despre persoana respectivă, vom încerca să o identificăm în conscripțiile Mănăstirii Franciscane din Győr. Cunoaștem doar că numele acestui gardian începea cu litera E, posibil Egidiu, s-ar putea să avem lista gardienilor. Interesant este că dacă ar fi decedat la Târgu Mureș – ceea ce putea fi posibil în Evul Mediu – aceste sigilii s-ar fi distrus pentru a nu fi posibilă falsificarea. Sigiliul era o unealtă de autentificare a unei mănăstiri, iar un lider al unei mănăstiri, care de obicei emitea și acte în anumite cazuri, era foarte probabil că dacă deceda, sigiliul său să fie distrus. În acest caz, spre bucuria noastră, această piesă s-a pierdut, noi am identificat-o, iar pe baza gravurii am stabilit că a fost fabricată undeva la sfârșitul secolului al XIV-lea. Foarte probabil provine dintr-un atelier din partea occidentală a Regatului Maghiar”, a spus Soós. În Cetatea Târgu Mureș a funcționat o Mănăstire Franciscană până în 1556 – era a patra mănăstire franciscană din Transilvania menționată în documente încă din 1332 – iar arheologii au stabilit că sigiliul s-a pierdut la începutul secolului al XV-lea. „Groapa de gunoi nu a mai fost folosită după 1450, asta știm din monedele ajunse la groapă, ultima fiind de la Regele Vladislav I. Noi credem că după 1450 această groapă a fost închisă, era o groapă destul de mare, o pivniță care a fost umplută cu gunoiul mănăstirii. Evident, sigiliul putea să se piardă în prima jumătate a secolului al XV-lea. Deci avem un gunoi medieval

bine datat ... sperăm să găsim și informații legate de gardian”, a subliniat Soós Zoltán.

Și mai fascinantă este povestea unui document rar aflat în colecția unui ilustru personaj istoric din Târgu Mureș. Declarația de Independență a SUA de la Biblioteca Teleki-Bolyai a stat departe de ochii publicului de când a ajuns în colecția contelui Sámuel Teleki, adică de la începutul secolului al XIX-lea și până în urmă cu câțiva ani. Ediția online a ziarului Adevărul a prezentat legătura documentului cu masoneria și explicația pentru care actul se află în România.

O vizită la Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu Mureș pune publicul avizat pe gânduri. Sala Teleki este dominată de portretul contelui Sámuel Teleki, un portet în ulei realizat de Johann Tusch, deasupra căruia se află „Ochiul Atoatevăzător”, un însemn masonic fundamental. Dacă îți cobori însă privirea găsești un document unic în România, care a făcut parte din colecția contelui și apoi a Bibliotecii: una din „copiile conforme” ale Declarației de Independență a SUA, adică un document editat în 1819 considerat în egală măsură autentic, prin semnăturile date de oamenii de stat amerciani, cu cel din 1776. Și despre unii din semnatarii acestui document se știe cu certitudine că au fost masoni. Cei care au cercetat cataloagele și arhivele bibliotecii nu au găsit nicio referire la Declarația de Independență a SUA colecționată de Teleki: când și de unde a fost adusă. Și nici despre o eventuală apartenență a contelui la Masonerie, care să explice simbolurile de deasupra portretului sau dorința acestuia de a avea Declarația, nu existau mărturii sau documente la Biblioteca din Târgu-Mureș. Până acum.

Cercetătorul Varga Attila de la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca, a spulberat în cele din urmă misterul: Sámuel Teleki a fost într-adevăr un membru marcant al Masoneriei! Cine a fost Sámuel Teleki? „Contele Sámuel Teleki s-a născut în 1739 la Gornești, județul Mureș. Și-a făcut studiile la Basel, Utrecht, Leiden și Paris. La Viena era poreclit *Contele latin* deoarece nu știa decât latina și maghiara, latina fiind încă limbă oficială în Transilvania. A învățat apoi germana și franceza, a vizitat marile biblioteci și în urma acestor vizite și-a dat seama cât de mult lipsesc în Transilvania cărțile. Așa i-a venit ideea de a crea prima bibliotecă publică. Biblioteci existau pe vremea lui doar pe lângă școli, biserici, palatele nobililor mai însemnați. Dar nu exista bibliotecă publică, unde să aibă acces oricine indiferent de statut social, vârstă, sex, confesiune religioasă etc. Clădirea bibliotecii Teleki din Târgu-Mureș a fost construită între 1799 și 1802, iar Teleki este creatorul primei biblioteci publice din Transilvania, de fapt, din Europa Centrală și de Est”, explică dr. Annamaria Kimpian, bibliotecarul instituției.

„După cei patru ani de studii Teleki, s-a întors la Dumbrăvioara, moșia lui. A intrat în serviciul public și a ajuns cancelar al Transilvaniei. S-a mutat la Viena în 1791 unde a stat până la moarte. În anul 1787, Teleki a fost numit vicecancelar al Ungariei, pentru că Transilvania aparținea din punct de vedere politic de cancelaria Ungariei. Apoi a fost creată cancelaria Transilvaniei și el a devenit în 1791 cancelar al acesteia. Fondatorul bibliotecii a murit la Viena la 7 august 1822”, mai spune Annamaria Kimpian.

Această copie „conformă cu originalul” a Declarației de Independență a SUA, document unic în România, existent la Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu-Mureș, datează din 1819 și a fost expusă pentru prima oară în 2012, deși a stat în colecția Bibliotecii din momentul achiziționării sale de către contele Sámuel Teleki. Nu se știe când a fost adusă la Târgu-Mureș, ci doar că a fost colecționată pe vremea când contele își desfășura activitatea la Viena. Doctor Annamaria Kimpian a cercetat istoria acestui document: „4 iulie 1776: Congresul Statelor Unite a votat în unanimitate prin reprezentanții celor 13 state versiunea finală a documentului ce va fi cunoscut ca Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii. Documentul a fost redactat de Thomas Jefferson și autentificat după votarea lui prin semnătura președintelui Congresului, John Hancock și contrasemnat de secretarul Congresului, Charles Thomson. Tot atunci s-a hotărât multiplicarea documentului pentru a putea fi trimis comisiilor, comandanților trupelor, pentru a fi proclamat în toate cele 13 state semnatare. Numărul exact al exemplarelor tipărite în noaptea din 4 spre 5 iulie 1776 nu este cunoscut. Se estimează că ar fi fost între 100 și 200 de exemplare, astăzi cunoscându-se doar 25 de exemplare. Pe 19 iulie s-a hotărât ca textul Declarației să fie copiat pe pergament și semnat de fiecare membru al Congresului. John Binns, proprietar de ziar, a lansat în 1816 o listă de comenzi pentru ceea ce a numit o copie splendidă și corectă a Declarației de Independență, conținând și semnăturile în facsimile, totul încadrat de blazonul celor 13 state”. Cercetătoarea mai spune că documentul aflat la Târgu Mureș poartă semnătura lui Binns în colțul de jos al foii, însă exemplarului îi lipsește partea superioară

care conținea și titlul documentului, cât și cea inferioară, după o restaurare făcută în anii '50 la București. „Putem doar presupune că acest document a putut ajunge în fondurile bibliotecii noastre în urma comenzii lui Teleki, dar după moartea sa (1822). Dimensiunile exemplarului păstrat la noi sunt următoarele: 786 mm x 610mm. Textul și semnăturile sunt înconjurate de un chenar oval, ornamentat cu medaliile reprezentând sigiliul celor 13 state (Massachusetts, Connecticut, New Jersey, Delaware, Virginia, South Carolina, North Carolina, Georgia, Maryland, Pennsylvania, New York, Rhode Island, New Hampshire), precum și cu portretele așezate tot în medalion ale lui John Hancock (președintele Congresului care a votat Declarația), George Washington (primul președinte al Statelor Unite) și Thomas Jefferson (redactorul textului Declarației de Independență). Pe partea inferioară, chenarul este împodobit și cu ramuri de măslin”, mai spune cercetătoarea.

Se spune că Sámuel Teleki a colecționat cam tot ceea ce se scria în perioada sa, documente politice importante cum ar fi și Monitorul Oficial al Revoluției Franceze, pentru că avea puterea financiară, politică și influența necesară pentru a avea acces la astfel de documente. „Locuind în Viena, Teleki avea acces la cărți și la astfel de documente cum este Declarația de Independență. Și în anii în care a stat acasă a ținut legătura cu editori, librari, foști profesori, studenți pe care îi patrona, dar la Viena îi era mai ușor să facă rost de cărți (...) Declarația de Independență a SUA a sosit după 1815 la Târgu Mureș sau poate chiar după moartea lui Teleki. Pentru că unele cărți au ajuns chiar și după moartea lui, dar el le comandase deja și le plătise încă din timpul vieții sale.

Eu sunt convinsă că Declarația de Independență se leagă de persoana lui. Poate că documentul a ajuns în Europa și a fost cumpărat de la cineva, până în momentul de față noi nu am găsit nimic referitor la acest document, cum a ajuns aici la Mureș, nici în arhiva păstrată aici la Bibliotecă, nici în Arhivele Naționale ale Ungariei. Nu a fost introdusă în niciunul dintre cataloagele apărute sub tipar, nici în catalogul al V-lea editat în 2002, catalog găsit în arhiva din Cluj, care era adus la zi până în ziua morții lui Teleki”, spune Annamaria Kimpian.

Abia în 2012 a fost luată decizia de a expune acest document permanent. Istoricul Cornel Sigmirean explică legăturile dintre Masonerie și spiritul vremurilor în epoca lui Teleki. „Suntem la sfârșitul secolului al XVIII-lea, care anunță *Secolul cel lung*, al XIX-lea, modernitatea, schimbări care au modelat o nouă conștiință a Europei, o nouă geografie politică a Europei dar mai ales o epocă când știința, cultura devin active în crearea istoriei. Ca urmare, omul inițiat, omul învățat se bucură de o atenție specială. Așa se întâmplă și cu cei care au deținut funcții importante în administrația Transilvaniei, la Viena, în Cancelaria Aulică. Asocierea celor inițiați era un lucru venit de la sine. Atunci se creează primele societăți culturale din Transilvania, după moda Occidentului, a Europei Centrale, mai ales. Elitele din Transilvania aveau ca model aristocrația vieneză. În acest context mulți lideri politici sau spirituali din Transilvania au fost atrași în lojele masonice. De exemplu, Samuel von Bruckenthal, Guvernatorul Transilvaniei, sau unul din primii învățați români Ioan Molnar-Piuariu, medic oculist, care a fost membru al unei loji masonice. Sigur că într-un asemenea context putem asocia numele lui Sámuel Teleki, un învățat, aflat în corespondență

cu marile spirite ale Europei, cu membri ai unor loji masonice. În portretele lui, în ceea ce se numește iconografia din jurul său descoperim o anume simbolistică care ne face să îl asociem cu o lojă masonică. Masoneria, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, începutul secolului al XIX-lea, când a trăit și Teleki, anunța o epocă de Aur. Acest secol de aur al Masoneriei s-a consumat în secolul al XIX-lea. Chiar și noi suntem beneficiarii unei creații a Masoneriei: într-o istorie a relațiilor internaționale se menționează și state create prin participarea activă a Masoneriei cum ar fi SUA și România – Unirea Principatelor de la 1859. Sigur că nu putem pune doar pe seama Masoneriei crearea acestor state, dar lojile s-au implicat (...) Arhivele noastre, spre deosebire de cele din alte țări, sunt generoase în acest sens. Suntem o țară aproape privilegiată, pentru că o mare parte din arhive (...) poate să ne dezvăluie multe din tainele Masoneriei, din ceea ce a însemnat implicarea, proiectele, oamenii care în secolul al XIX-lea au participat la crearea Istoriei și în calitate de masoni”, a menționat prof. univ. dr. Cornel Sigmirean, președintele Senatului Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș și cercetător la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române din Târgu-Mureș.

Istoricul Varga Attila completează: „Sámuel Teleki, cancelar (1739-1822), a fost un membru marcant al masoneriei ardelenice din Veacul Luminilor. Familia Teleki a avut mai mulți membri care au aderat la Masonerie, atât în secolul al XVIII-lea, cât și în cel următor. De exemplu, Teleki Ádám, Teleki Mihály (ambii au funcționat în Masoneria clujeană), apoi Teleki Sándor (1821-1892), care a fost de asemenea cancelar, ca și omul politic Teleki László (1811-1861)”.

În fine, Mureșul a reușit recent o performanță absolut savuroasă. Ministerul Agriculturii a anunțat la jumătatea lunii martie 2016 că „Telemeaua de Ibănești” a obținut oficial recunoașterea europeană și a devenit astfel primul produs românesc cu „Denumire de origine protejată” (DOP). „Telemeaua de Ibănești” era până acum recunoscută la nivel național și obținuse „Indicația geografică protejată” (IGP) alături de magiunul de Topoloveni și de salamul de Sibiu. Dincolo de terminologia Comisiei Europene stă însă o poveste despre familie și tradiție. „Telemeaua de Ibănești” este un aliment obținut din lapte de vacă, produs în zona montană a Văii Gurghiului după o rețetă specifică locului. Gustul rămâne unic, datorită laptelui muls de la animalele ce pășunează pășunile cu flora naturală, specifică Văii Gurghiului. Familia Todoran a pornit afacerea cu „Telemeaua de Ibănești” în anul 1994, în cadrul fabricuței lor. Atunci Cornelia și Dumitru Todoran au înființat unitatea de procesare a laptelui și au început să facă telemea cu așa-numita „saramură de Orșova”. Au început cu 50 de litri de lapte, dar azi fabrica din Ibănești a ajuns să proceseze 50.000 de litri de lapte. „Din 2008-2010 am început să participăm la târguri naționale și internaționale. Acolo ne-am întâlnit cu reprezentanții Oficiului pentru Produse Tradiționale de la Brașov, unde ni s-a propus să mergem cu «Telemeaua de Ibănești» până la nivelul Uniunii Europene. Acest produs avea deja o notorietate mare pe plan local, prin urmare ni s-a părut firesc să îl promovăm. În anii 2010-2011, am format trei asociații: Ibănești, Hodac și Gurghiu, iar acestea trei formează arealul geografic. Vacile care pășunează în aceste asociații au parte de o floră spontană deosebită, care oferă o calitate superioară

pentru «Telemeaua de Ibănești». Astfel, aceasta va avea întotdeauna același gust și aceeași calitate», a explicat, pentru „Adevărul”, Nicu Bumb, reprezentantul fabricii din Ibănești.

Printre particularitățile brânzei speciale din Ibănești se numără saramura extrasă chiar din fântânile locale. Datorită condițiilor de climă și a reliefului variat, una dintre ocupațiile de bază a locuitorilor de pe Valea Gurghiului este aceea de creșterea animalelor, în special a bovinelor din rasa Bălțată Românească. Teritoriul în care se desfășoară toate etapele aferente producției de „Telemea de Ibănești”, de la creșterea vacilor de lapte, producția de lapte, la obținerea, maturarea și ambalarea brânzei, se află în partea de nord a județului Mureș, mai exact în Depresiunea Gurghiului. „Metoda de sărare este cea folosită din moși strămoși, chiar dacă fabrica a fost dotată cu utilaje moderne. Sărarea se face cu o saramură naturală extrasă din fântâna cu apă sărată existentă în localitatea Orșova din județul Mureș). Calitatea saramurii constă în faptul că are o cantitate mai mare de calciu și magneziu pe lângă sodiu, elemente care se regăsesc și în produsul finit. Această caracteristică îl diferențiază de celelalte produse similare, conform analizelor fizico-chimice care se fac periodic atât la laboratorul propriu cât și la DSV Mureș”, a mai spus reprezentantul fabricii.

Pe 15 martie, Ministrul Agriculturii a primit la Bruxelles certificatul care atestă că „Telemeaua de Ibănești” a fost înregistrată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene ca „Denumire de origine protejată”. „Telemeaua de Ibănești” va putea fi comercializată sub această denumire în Uniunea Europeană doar dacă este produsă pe teritoriul administrativ al celor trei comune Gurghiu, Hodac și Ibănești, aflate în

județul Mures, teritoriile acestor comune formând în parte Valea Gurghiului. Această condiție este, de altfel, trecută și în Caietul de sarcini care a fost depus de România la Bruxelles, pentru înregistrare.

(Surse: www.adevarul.ro, <https://a1.ro>, <http://mures.city-news.ro>, www.historia.ro, www.flux24.ro, www.agerpres.ro, <http://transilvaniareporter.ro>, <https://ro.wikipedia.org>)

Bistrița, între civilizația sașilor, blonda Ursula în armură și poștalionul irlandezului Bram Stoker

Orașul Bistrița este situat într-o depresiune largă, înconjurată de dealuri cu culmi domoale și de înălțimi ce domină peisajul, străbătută de cursul văii Bistriței de la care și-a luat și numele. Așezarea s-a încheșnat și s-a dezvoltat ca urmare a faptului că în regiunea din colțul de nord-est al Transilvaniei, intrată la începutul Evului Mediu între posesiunile regale – *fundus regius* – au fost instalați flamanzi, valoni, saxoni, bavarezi, care vor fi cunoscuți ulterior sub numele generic de *sași*, înzestrați cu o serie de drepturi și libertăți care le-au conferit un statut social și economic privilegiat, proces care s-a petrecut după mijlocul secolului al XII-lea. Prima mențiune a localității datează din anul 1241, când codicele Mănăstirii Echternach menționează între așezările distruse de

către mongoli și „Oppidum Nosa” numele dat de către coloniști așezării întemeiate pe malul râului Bistrița. Ulterior s-a generalizat numele preluat de la localnici, Bistrița (Bistritz, Bezterce, Bystriche).

Invazia mongolă din 1241-1242 a distrus în mare parte Regatul Ungar. Deși sașii au făcut tot ce au putut pentru a rezista, multe așezări ale lor au fost distruse. Înaintea invaziei, multe orașe transilvănene au fost fortificate și erau dezvoltate economic. Multe erau apărate de către Kirchenburgen – biserici fortificate cu ziduri masive. Expansiunea rapidă a orașelor populate de sași a dat Transilvaniei numele german de Siebenbürgen și Septem Castra în latină, făcându-se referire la șapte din orașele fortificate: Bistrița, Sibiu, Cluj, Brașov, Mediaș, Sebeș, Sighișoara.

Între anii 1325-1329, în urma presiunii sașilor, Regele Carol Robert a acceptat o reformă administrativă, în locul comitatelor formându-se scaune și districte, entități juridice și administrative tipice în regatul ungar pentru grupuri privilegiate cu drepturi de autonomie. Prin poziția sa geografică, Bistriței îi este consacrat statutul de centru al regiunii beneficiare de privilegii, Nösnerland. De altfel, în cele mai timpurii izvoare care menționează așezarea, legate de invazia mongolă de la 1241, era înregistrată sub numele de Nosa, figurând în șirul localităților importante, Opido (târg) Nosa, care au avut de suportat pierderi majore. După acest dramatic moment, localitatea, intrată sub autoritatea unui comite regal, se reface rapid și la cea de-a doua invazie din anul 1285 reacția comunității bistrițene va fi mult mai bine coordonată. Prezența, ca reprezentant al regalității, a unui comite, atestat documentar la 1274, presupune și existența unei mici fortificații

în care acesta își avea reședința, documentele înregistrând un „turn de piatră” care era situat cel mai probabil în extremitatea de nord-est a așezării medievale, nu departe de mănăstirea franciscană, și care va fi inclus mai târziu în sistemul de apărare a orașului. Astfel poate fi explicată planimetria cetății, consemnată în planul din anul 1736, cu un turn, fosul donjon, înconjurat de ziduri și șanțuri, resturi ale mai vechilor centre de putere. O dată cu întărirea forței sale economice și a sporului demografic susținut, Bistrița devine un oraș liber regal care beneficia de toate drepturile și obligațiile conferite de acest statut, între care și acela de a se apăra prin ziduri și de a întreține o armată proprie. Bistriței îi este recunoscut statutul de *civitas* prin acordarea, de către Regina Elisabeta, la 30 decembrie 1330, a privilegiului de a fi judecați de judele „ales de ei dimpreună și din mijlocul lor” și a dreptului de liberă trecere pentru negustorii și mărfurile produse și comercializate de dâșii. Prin actul amintit erau deschise larg căile pătrunderii mărfurilor breslelor bistrițene pe piețele regatului și recunoscută cetățenilor săi autonomia juridică. Ulterior, acordarea dreptului de târg anual (1353) a potențat forța economică a orașului. Privilegiul acordat de către Regele Sigismund de Luxemburg, în anul 1366, prin care locuitorii Bistriței primesc dreptul la „alegerea anuală” „după deopotriva lor învoire a tuturor, judele și jurații”, orașul având dreptul la pecete și stemă proprie, simboluri caracteristice unui oraș liber. Ridicarea fortificației de zid se apreciază a se fi demarat după 1349, dată la care Bistrița figurează în documente cu titlul de *civitas*, fiind definitivate sub forma unei incinte continue de zid după 1400. În acest mod Bistrița se alătură celorlalte orașe libere regale înconjurate de sisteme

de apărare proprii: Sibiu, Braşov, Sebeş, Sighişoara, Mediaş şi Cluj.

Burgul declarat „oraş liber regal”, un statut ce îi conferea autonomie economică, juridică şi politică, avea inclusiv dreptul de a poseda un blazon. Stema veche a Bistriţei cuprinde un cap de struţ încoronat cu potcoavă în cioc – simbol al comerţului şi coiful regal al Regelui Ludovic de Anjou, cu scutul regatului şi al casei de Anjou. În anul 1465, Regele Matia Corvin a acordat bistriţenilor dreptul de a dărâma vechea cetate şi să fortifice întreaga localitate. Cele 22 de bresle ale oraşului formate din aurari, măcelari, fierari, dogari, rotari, funari etc reuşesc să fortifice burgul cu ziduri de piatră de circa 10 m înălţime şi 1,5 lăţime. Exteriorul zidurilor este dublat de un şanţ cu apă care alimenta şi morile din întreg oraşul. Cum Bistriţa nu s-a găsit în prima linie de rezistenţă aflată în calea primejdiilor, sistemul său de apărare s-a păstrat în formele impuse de arhitectura militară de factură gotică şi renascentistă, spre deosebire de alte burguri nevoite să-şi adapteze permanent sistemele de apărare în funcţie de evoluţia tehnicii de război şi a armelor de foc. Chiar dacă din vechea cetate nu s-au păstrat decât nişte mici fragmente, evocarea elementelor care au format unul din cele mai puternice sisteme de apărare din Transilvania medievală poate sugera amploarea eforturilor materiale şi umane investite în afirmarea şi păstrarea libertăţii şi autonomiei urbane. Zona vulnerabilă a cetăţii care nu era dublată de mlaştini şi heleştee era practic zona dintre cele două porţi din partea de vest a oraşului unde însă exista un sistem de două rânduri de canale cu apă care îngreuna un acces frontal spre zidurile fortificaţiei.

Apărarea oraşului cădea în sarcina cetăţenilor, porţile având câte un paznic care avea misiunea de încasare a taxelor şi supraveghere şi semnalizare a evenimentelor. Aceştia locuiau de obicei în turnul porţii. În caz de război, sarcina supravegherii şi apărării zidurilor revenea breslelor. În 1542, s-a hotărât ca fiecare cap de familie să facă pe rând de pază la porţi, iar în anul 1639 s-a decis ca paza să fie asigurată în permanenţă de fiecare om din fiecare centurie. Pregătirea cetăţenilor pentru apărare era asigurată prin desfăşurarea unor exerciţii militare. Erau organizate trageri cu armele de foc, anual de Rusalii. Aceste trageri au fost stabilite a se desfăşura în şanţul dintre cele două ziduri ale fortificaţiei, între Poarta Ungurească şi Spitalului. La adăpostul acestor ziduri bistriţenii construiesc începând din 1480, în Piaţa Centrală, unul dintre cele mai lungi ansambluri arhitecturale medievale din estul Europei, cu arcade la parter, ansamblul Sugălete („Sub gălete”). Cele 13 case au fost nucleul economic al oraşului unde negustorii şi meşteşugarii îşi vindeau produsele. Între străzile largi care porneau din Piaţa Centrală şi zidurile cetăţii au fost trasate scurtături, străzi înguste, pietonale care parcurg oraşul pe direcţia nord-sud – ele aveau numele turnurilor sau a breslelor care apărau oraşul dar azi se numesc simplu „pasaje”. Centrul istoric al Bistriţei păstrează 22 de pasaje, cel mai mare număr de pasaje între burgurile Transilvaniei. Oraşul Bistriţa păstrează azi 54 de monumente de arhitectură, situri arheologice şi monumente sculpturale de interes naţional şi internaţional şi 145 de interes local. Între acestea Biserica Evanghelică din Piaţa Centrală este cel mai reprezentativ simbol arhitectural al oraşului. Construită din secolul al XIII-lea în mai multe etape, este azi o biserică hală de mari dimensiuni,

cu cel mai înalt turn bisericesc din piatră din România (75 metri). Formele gotice ale bisericii au fost îmbrăcate în stilul Renașterii de un meșter italian care a lucrat la Bistrița. La 1564, Andrea Gromo descrie Bistrița ca pe un oraș frumos, bogat, populat și puternic, cu străzi drepte tăiate de la un capăt al orașului la celălalt de pâraie care curg prin tot orașul spre marele folos al locuitorilor și totodată spre desfătarea ochilor privitorilor, iar Giovanni Botero, un alt peregrin italian contemporan cu cel de dinainte, considera că „Sibiul era cel mai mare oraș din Transilvania, Clujul cel mai populat, iar Bistrița cel mai frumos”. Dacă în anul 1533 erau înregistrate un număr de 16 bresle, la mijlocul secolului al XVIII-lea erau un număr de 29, tradiția breslelor fiind continuată de asociații ale meșterilor și după desființarea sistemului medieval al breslelor. La 1333 a fost înregistrat parohul Bisericii Sfântul Nicolae, *Johannis plebanus de Bystricia*, biserica parohială fiind desigur mult anterioară. Biserica, inițial o bazilică cu trei nave și două turnuri pe latura de vest, a fost extinsă și transformată în a doua jumătate a secolului al XV-lea într-o biserică de tip hală, cu un turn amplasat în colțul de nord-vest, care avea și un rol în sistemul de apărare a orașului, ridicat între 1482 și 1519. Biserica a suferit o refacere în spiritul artei renascentiste prin intervenția meșterului Petrus Italus da Lugano, din anii 1560-1563.

La Bistrița, oraș de margine al regatului și centru economic în expansiune, sunt de timpuriu instalate și ordinele călugărilor mendicanți. Astfel, în extremitatea sud-estică a localității a fost amplasat conventul dominican, ale cărui începuturi sunt plasate imediat după invazia mongolă. Ordinul fraților minoriți a fost instalat în extremitatea estică a orașului, fiind

menționat documentar la 1268, iar biserica conventului fiind deja terminată la 1280. O mănăstire dominicană de maici cu hramul Ad Sanctem Trinitatem a fost amplasată pe fosta stradă Ungurească. La începutul secolului al XVIII-lea pe locul fostului „hospital” au fost instalați piaristii, care au amenajat o școală care a funcționat din 1717 până în 1849. Între elevii acestei școli s-au numărat Gheorghe Șincai și Andrei Mureșanu. Lângă școală, între anii 1781 și 1787, a fost edificată biserica romano-catolică, după proiectul arhitectului Paul Schmidt, în stil baroc, după ce vechea biserică a căzut pradă incendiului din 18 aprilie 1758, alături de încă 132 clădiri.

Prima mențiune a unei școli confesionale la Bistrița datează din anul 1388, aceasta câștigând în valoare prin șirul de dascăli, instruiți în universități de prestigiu ale vremii. După adoptarea Reformei, școala a fost transformată în gimnaziu cu predare în limba latină, al cărui Regulament elaborat în 1596 de către umanistul Gallus Rohrmann prevedea două cicluri de studii. Școala, amplasată în vecinătatea bisericii parohiale, a fost reconstruită în anul 1565. În 1548, preotul Michaeli Fleischer a constituit un fond pentru susținerea studenților săraci, în valoare de 172 de ducăți.

La 1745, este menționată o tipografie, cea a lui Emerich Gall. Prima publicație periodică a fost Bistritzer Wochenblatt, cu an de apariție 1862, iar prima publicație românească, Revista Ilustrată. Cea mai veche farmacie a orașului, menționată documentar în 1516, se numea „Vulturul Negru” și se afla în proprietatea orașului. În 1857 un groaznic incendiu a cuprins orașul, 184 de case fiind mistuite de flăcări, inclusiv turnul bisericii evanghelice. În anul 1874 s-a înființat „Societatea bistrițeană a pompierilor voluntari”.

Primele proiecții cinematografice au fost efectuate în anul 1910 la Asociația meșteșugarilor din Bistrița (Gewerbeverein) iar în 1913 s-a deschis sala de cinema „Omnia” de pe Fleischeralle. Casele patricienilor din acele timpuri precum Casa Andreas Beuchel (numită și Ioan Zidaru), Casa Peterman, Casa Argintarului, Casa cu Lei etc. sunt doar câteva din exemplele unor case a căror valoare nu este dată doar de istorie ci mai ales de frumusețea și originalitatea stilistică.

În secolul al XVIII-lea, burgul intrase sub dominația forței militare a habsburgilor și avea un rol important în controlarea graniței estice a imperiului austriac. Acum este perioada poștalioanelor ce porneau din Piața Mică a orașului spre Sibiu, Cernăuți, Cracovia sau Viena pe drumuri istovitoare ce puteau dura și 44 de ore. Cu diligența Bistriței, prin Pasul Bârgăului se deplasa și Jonathan Marker, eroul lui Bram Stoker, pentru a se întâlni cu Conte Dracula. Astfel legenda unui roman influențează real un ținut și o zonă în care natura frumoasă îndeamnă la poveste. Din secolul al XIX-lea orașul își demolează o parte a zidurilor păstrând doar Turnul Dogarilor, iar în locul șanțurilor și pietrelor de zid se sădesc șirurile de castani ce fac azi din Bistrița un oraș verde secular.

Faima orașului a fost făcută și de lutierii săi. Puțini știu că în Bistrița, la începutul anilor 1900, se afla unul dintre cele mai cunoscute centre muzicale ale Transilvaniei. Micul burg săsesc din Ardeal a făcut acești pași cu ajutorul unei fanfare, dar mai ales al unei filarmonici care susținea concerte de sine stătătoare. Interesul pentru muzică era susținut și de doi dintre cei mai cunoscuți lutieri ai Transilvaniei: Iulius Chita și Ilie Griga.

Regimentul 84 Infanterie Bistrița a pus bazele primei fanfare, în timp ce existența Filarmonicii Bistrița ce susținea concerte încă din anul 1898 a reprezentat o revelație în domeniu. Prezența unui interes deosebit pentru muzică făcea ca, mai ales în familiile săsești, instrumentele muzicale să fie nelipsite, făcând parte tradițional din zestre. Însușirea instrumentelor, dezvoltarea aptitudinilor și a culturii muzicale se făcea încă din copilărie și lua forma unei îndatoriri ce se transmitea de la o generație la alta. „Doctorii” acestor instrumente muzicale erau lutierii, cei mai cunoscuți de pe meleaguri bistrițene și nu numai fiind Iulius Chita și Ilie Griga. Decenii la rând, ei au reparat și întreținut instrumentele cu coarde ale muzicanților din Ardeal. Aici, în Bistrița, în ateliere, se împleteau și despleteau de către muzicanți toate poveștile și întâmplările din spectacolele și petrecerile la care au participat, împestrițate întotdeauna cu cancanurile de culise, notează Oscar Skrabel în *Bistrița – Nostalgii citadine*. Potrivit acestuia, pe pereții atelierelor erau expuse instrumente muzicale cu coarde de toate tipurile, iar dialogul se purta de către meșter doar direct cu proprietarul instrumentului. Pe lângă viorile făurite de mâna lutierilor bistrițeni, au trecut prin aceste ateliere și viori ale renumitelor ateliere cremoneze, ale marilor lutieri italieni Guarnieri, Amatti sau Stradivarius. Printre cei care au încântat românii cu o vioară confecționată în atelierul lutierului bistrițean Ilie Griga se numără și marele violonist Ion Voicu, elevul lui George Enescu. Deși muzicanții de la fanfară sau filarmonică reprezentau o parte importantă din clientela celor doi bistrițeni care reparau și întrețineau instrumente, cei mai mulți dintre ei veneau din „Țigănime”, o stradă pe care locuiau aproape exclusiv lăutari.

Mai apoi, străduța îngustă cu case aproape dărăpănate a primit numele Barbu Lăutaru, după unul dintre cei mai cunoscuți lăutari români din 1800. Casele, demolate pe vremea regimului comunist, erau foarte liniștite ziua, prinzând viață însă cu ajutorul acordurilor de vioară odată cu înseratul.

Nicolae Iorga a descoperit cu un secol în urmă o scrisoare interesantă în arhivele orașului. Să fi fost prin 1599 sau începutul lui 1600, după Șelimbăr, lângă Alba-Iulia, unde Mihai Viteazul a izgonit armata lui Andrei Báthory și unde unul dintre soldați a fost luat prizonier de sași și ținut în închisoare la Bistrița. El le scrie părinților o dramatică scrisoare, le cere bani pentru răscumpărare și se plânge că îl mănâncă păduchii. Primul text scris (sau, cel mai probabil, dictat) de un deținut al acelor vremuri – dar și unul dintre primele texte laice ale literaturii române – este această Scrisoare a lui Cocrișel – diminutiv al numelui Cocriș. Din scrisoarea acestuia se înțelege că a căzut prizonier la sași, în lupta dată de Mihai Viteazul la Alba Iulia. Cocrișel li se adresează părinților săi adoptivi din Moldova – anunțându-i că a scăpat mulțumită lui Andreiaș din Bistrița, care l-a răscumpărat. Emoționanta și dramatica scrisoare a fost descoperită de Nicolae Iorga în Arhivele din Bistrița și retranscrisă ulterior de Alexandru Rosetti, cu câteva retușări ortografice:

„Către părintele meu, Spiridon

Scriu închinăciune și multă sănătate părintelui meu Spiridon și maicii mele Constandeei și dup'aceia vă dau de știre că sînt viu pînă acmu, nu-s pierit, ci am scăpat de la Bălgrad cînd au bătut Mihai Vodă război cu ungurie. Deci m'au prins nește Sași, deci au vrut să mă taie. Eu m-am rugat și am spus că sînt fecior Mogîldei. Deci nu m'au mai pierdut. Deci eu

am trimis carte lui Andriaș din Bistrița, el au trimis la Sași de m'au cerșut. Ei au cerșut 300 taleri iar Andriaș m'au scos drept 100 taleri și m'au adus la Bistrița. Eu am spus că m'a prins Mihai Vodă la Hotin și m'au adus în Țara Ungurească. Deci mă rog Domniilor voastre ca lui Dumnezeu din cer să nevoiți să mă scoateți lângă voi în țară creștină și să nevoiți să dați știre părintelui meu Mogildei vornicului că eu zac în temniță de mă mănâncă lutul și păduchii. Și eu am spus către Andriaș că simt nepot de frate și fecior de suflet jurat în beserică. Deci iar mă rog Domniilor voastre să nu mă zăbăviți aici, ci să mă scoateți, măcar numai d'aș prăsi cu trupul, încă să ies în țară, că eu mor de dorul vostru. Și îmbătrînesc și am făcut o barbă până în brâu. Și să afle aiastă scrisoare a mea sănătoși pre dumneavoastră, amin. Feciorul vostru Cocrișel. Și simt numai cu cămașa". Profesorul Mircea Anghelescu, comentând în volumul *Poarta neagră* Scrisoarea lui Cocrișel, este convins că „bietul Cocrișel nu și-a scăpat viața decât promițând celor care l-au capturat o răscumpărare importantă, redusă până la urmă la o sută de taleri austrieci – bani mulți, totuși, cu care se putea cumpăra o mică moșie..." Istoricii presupun că scrisoarea descoperită de Nicolae Iorga în Arhivele din Bistrița nu a mai ajuns la rudele lui Cocrișel și că sărmanul soldat a sfârșit în mizeria unei detenții pe care n-a mai putut s-o îndure...

Bistrița a avut în Evul Mediu propria sa Ioana d'Arc. „Ca în multe foste cetăți medievale, la Bistrița istoria și poveștile locale se descoperă cu de-amănuntul, în buclele grațioase ale clanțelor, în simbolurile vechilor blazoane, în obloane somnoroase și porți spre curți încremenite. Chiar și struții încoronați, de care te împiedici la tot pasul catapultându-te în prezent,

au de fapt partea lor de istorie și partea lor de poveste. Ca într-un muzeu în aer liber” – scria Mihaela Kloos-Ilea, în 2017, pe blogul *povestisasesti.com*. O misterioasă figură sculptată veghează de pe unul din zidurile Bisericii Evanghelice. Pe latura sudică a fostului turn de sud-vest, la o înălțime de aproximativ 8 metri, stă o lespede de piatră cu figura unui cavaler. Inițial aceasta se afla în cimitirul evanghelic, dar în perioada anilor 1400-1500 a fost reamplasată în zidul bisericii. Piatra a dat naștere multor legende, astfel că în Bistrița vei auzi fie povești de capă și spadă despre „piatra cavalerului gotic”, fie versiuni mai romantice având-o protagonistă pe o anume Ursula, eroină locală frumoasă foc și generoasă – prima femeie care a rămas în istoria orașului. Datând din 1327, piatra sculptată a cavalerului gotic din Bistrița este cea mai veche lespede cunoscută la Biserica Evanghelică și una dintre cele mai vechi pietre sculptate din Transilvania medievală. Inscripția în limba latină din jurul pietrei mai degrabă sporește controverse, pentru că literele s-au șters parțial în timp, iar mesajul ei rămâne greu de deslușit. Una dintre poveștile pietrei de la biserică spune că ea reprezintă un cavaler înarmat cu sabie și scut. Pe scutul cavalerului sunt reprezentate trei ciocane îmbinate stelar, specifice vestiților pietrari constructori din Bistrița. Datele istorice despre presupusul viteaz lipsesc cu desăvârșire, lăsând loc explicațiilor pe tărâmul legendelor și poveștilor urbane. Unii cred că acest personaj a avut un rol deosebit de important în consolidarea comunității locale. Cavalerul de pe lespede ar fi trăit la Bistrița cândva în secolul al XIV-lea și, probabil, vitejia și onoarea lui au stârnit admirație în rândul bistrițenilor din acele vremuri, astfel încât i-a fost dedicată în 1327 această frumoasă

lespede de piatră, cunoscută sub numele de piatra cavalerului gotic. O altă ipoteză spune că acesta a fost probabil un sol al Regelui Ungariei care se pare că a murit la Bistrița în urma unei epidemii de tifos. Totuși, această variantă nu explică de ce i s-ar fi rezervat un loc de cinste în istoria locală. Dar, pornind de la anumite mențiuni documentare și mai ales datorită faptului că personajul reprezentat are părul lung, s-a spus că acest cavaler ar fi în realitate Ursula, văduva lui Paul Forster, un sas bogat din oraș. Ursula ar fi un fel de Ioana d'Arc a Bistriței, înfățișată aici mai mult metaforic în armură și atitudine războinică. Datorită acțiunilor sale filantropice fără precedent, Ursula ar fi prima femeie menționată în istoria consemnată a Bistriței. Conform acestei ipoteze, Ursula ar fi fost o femeie frumoasă și foarte bogată, care a locuit în oraș în una dintre clădirile impozante din Sugălete. Este interesant nu doar că Ursula ar fi moștenit o avere considerabilă, ci mai ales că s-a bucurat în epocă de o notorietate și libertate neobișnuită pentru o femeie. Se spune că în arhiva Bistriței ar fi fost găsite documente care atestă că Ursula ar fi donat o parte considerabilă a averii sale către clerul orașului și al comunelor înconjurătoare. Banii urmau a fi folosiți pentru restaurarea clădirii cu numărul 14 din zona Sugălete și pentru biserică. „Tocmai jonglarea cu incertitudini și finaluri în coadă de pește dau orașului un farmec medieval cum poate fi găsit în puține alte orașe din Transilvania. Bistrița e orașul în care merită să te lași pierdut pe străzi, printre detalii și povești, în timp”, conchide Mihaela Kloos Ilea, care evocă și alte personaje memorabile.

În vechea Marktplatz din Bistrița, la numărul 30, este o casă veche, pe marginea căreia s-au țesut două povești istorice

interesante. Unii localnici o cunosc cu numele de Andreas Beuchel, iar alții cu numele de Ion Zidaru (Johann Maurer). Această casă, fermecător monument arhitectonic, între stilul gotic târziu și renașcentist, a fost construită în a doua jumătate a secolului al XV-lea, fiind una dintre casele foarte frumoase ale acelor vremuri, râvnită de multe familii înstărite ale orașului. Documentele pomenesc faptul că acest imobil a aparținut cetățeanului Andreas Beuchel, fiul unei familii de vază, care ajunge să fie primarul orașului, între anii 1525-1526. Andreas a fost unul dintre notarii orașului și studiasse la Universitatea din Cracovia, de unde a încercat să aducă inovații culturale în orașul natal. Casa pe care acesta o locuia este una dintre cele mai vechi case cu etaj și balcon din Bistrița. În perioada în care Petru Rareș, domnitorul Moldovei, ar fi obținut de la Principele Transilvaniei dreptul de a stăpâni vremelnice peste orașul Bistrița, Andreas Beuchel l-ar fi sprijinit pe domnitor în dauna intereselor orașului său. Atunci când burgul era sub asediu, a fugit din cetate pentru a obține sprijinul lui Petru Rareș ca să redevină jude al orașului. După ce Petru Rareș a încheiat pace cu reprezentanții cetății Bistrița, domnitorul l-a predat pe Andreas Beuchel orășenilor. Bistrițenii l-au judecat și l-au acuzat de trădare pe Andreas Beuchel. Ca pedeapsă, nefericitul demnitar bistrițean a fost executat prin decapitare, în aprilie 1531, în Piața Centrală a orașului. O legendă locală spune că exemplul lui, de luat aminte pentru cei care ar avea îndrăzneala să trădeze această cetate, a rămas gravat în piatră: chipul lui Andreas Beuchel ar fi fost reprezentat în partea de sus a zidului bisericii din Piața Centrală, cu fața spre casa sa, avertizând: „Cine face ca el, ca el să pățească!”. După acest episod dramatic,

reprezentanții orașului au confiscat casa și bunurile lui Andreas Beuchel și le-au vândut în folosul Bistriței, într-o licitație publică. Casa din Bistrița a ajuns apoi în posesia lui Christian Pomarius, notar și preot al orașului, cel care a pus în ordine actele și documentele orașului Bistrița, a impus Reforma în comunitate și a realizat o primă hartă a Bistriței, în preajma anului 1550.

O altă poveste a casei este legată și de un zidar și pietrar vestit, care ar fi construit case și biserici în Transilvania și Moldova, cunoscut ca Johann Maurer, Johannes Lapidida sau Ion Zidaru, meșter bistrițean sas de origine. Același Petru Rareș l-ar fi chemat pe Ion Zidaru să construiască la Suceava biserica Sfântul Dumitru, plătind meșterului suma de 360 florini. Ion Zidaru a ridicat o parte din construcție, dar, dintr-o nepotrivire a calculelor meșterului, bolțile lăcașului s-au prăbușit, iar zidarul înfricoșat de judecata domnitorului a fugit din Moldova înapoi la Bistrița, unde a cumpărat frumoasa casă din piața centrală a orașului, vechea casă care a aparținut lui Andreas Beuchel. Domnitorul Moldovei a cerut printr-o judecată să își primească banii pe care Ion Zidaru îi datorează. Bistrițenii au constatat că Petru Rareș are dreptate în acest proces, iar Ion Zidaru, pentru a scăpa de plata datoriei, a fugit la Sibiu, unde urmele sale se pierd în negurile istoriei.

(Surse: <https://povestisasesti.com>, www.bistriteanul.ro, www.adevarul.ro, <http://transilvaniareporter.ro>, <https://ro.wikipedia.org>)

Pentru cine cântă orga cu 4.000 de tuburi? Kronstadt, Brașov și „Orașul Stalin” – trei embleme ale aceluiași oraș

DECRET pentru schimbarea numelui orașului Brașov în acela de ORAȘUL STALIN: „Art. unic. – Cu începere de la data publicării prezentului Decret, orașul Brașov va purta numele de orașul Stalin, în cinstea marelui geniu al omenirii muncitoare, conducătorul poporului sovietic, eliberatorul și prietenul iubit al poporului nostru, Iosif Vissarionovici Stalin. Dat în București, la 22 August 1950”. (semnat:) C.I. Parhon, Marin Florea Ionescu.

Slugărnicia și tembelismul liderilor comuniști de după preluarea samavolnică a puterii în România a făcut ca, vreme de un deceniu, între 8 septembrie 1950 și 24 decembrie 1960, unul dintre cele mai frumoase orașe din Transilvania și din întreaga Românie, Brașovul, să fie obligat să poarte numele

dictatorului sovietic Stalin. (Culmea, în perioada februarie-august 1936, în închisoarea Palatului de Justiție din Brașov fusese deținut un anume tânăr Nicolae Ceaușescu, acuzat de activitate subversivă și ultraj. Însă, în 1950, lupta pentru putere se dădea, la vârful Partidului Muncitoresc Român, între Ana Pauker și Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ceaușescu fiind doar unul dintre aghiotanții celui din urmă.) Înainte vreme, așezarea s-a numit pe latinește Corona, în germană Kronstadt, în dialectul sașilor Kruhnen iar în maghiară Brassó. „Stalin” suna cu atât mai îngrozitor cu cât Patron al orașului este considerată a fi Fecioara Maria. Statuia acesteia se află pe unul dintre contraforturile Bisericii Negre, îndreptat spre Casa Sfatului, având stema Brașovului sculptată dedesubt în relief.

Mărturiile arheologice indică prezența unor mari culturi neolitice (celebra cultură Noua, Tei, Schnekenberg) pe teritoriul de azi al Brașovului, apoi au urmat descoperiri din epoca bronzului. Nu departe de Brașov s-au găsit bare de aur, cu ștampila oficiului din Sirmium și monograma lui Crist, emise în a doua jumătate a secolului al IV-lea. Mai târziu, a fost atestată existența unor temple dacice în zona Pietrele lui Solomon, a unor depozite de alimente în Piața Sfatului, a unor așezări și cetăți pe Dealul Melcilor și în cartierul Valea Cetății. Majoritatea acestora au fost deteriorate sau distruse de către autoritățile comuniste, în cadrul programului de sistematizare.

Până spre secolul al XIII-lea al erei noastre, niciun document nu pomeneste de Brașov. Totuși, se remarcă o continuă locuire, mai ales în zona Șchei sau Bartolomeu. Actualul municipiu s-a format prin unirea mai multor nuclee: Bartholomä, Martinsberg, Cetatea (Corona), Șcheii Brașovului,

Blumăna, Noua, Dârste, Stupini. Tot aici exista, cu mult înainte de înființarea cetății Brașovului medieval, o veche așezare românească cu numele „Cutun” sau „Cotun” de formă circulară, limitată de actualele străzi: Pe Coastă, I. Barac, Valea Morilor și Coastei, ai căror locuitori din vechime erau apărătorii cetății de pe Tâmpa. Această așezare a continuat să existe și după înființarea cetății Brașov, dar după înălțarea zidurilor și a bastioanelor (1455) a rămas în afara incintei. O altă explicație cu privire la vechea așezare românească era că aceasta era locuită și de slavii bulgari (denumirea ei veche fiind Bolgarszeg). Denumirea de „Cutun” este străină de limba română, fiind de fapt de origine cumană (Kotony). Conform unui studiu aparținând lui Dragoș Moldovanu, numele orașului Brașov vine de la numele râului local Bârsa (pronunțat și Bărsa), denumire preluată și transformată mai târziu de slavi în Barsov și în final în Brașov. Fantezistă poate fi considerată interpretarea profesorului brașovean F. Philippi, conform căreia cele două denumiri istorice, Corona și Brașov, se pot explica prin legenda Regelui maghiar Solomon, care, îngropându-și coroana lângă un copac, ar fi generat expresia slavă „crono na brad tschop-lita”, astfel încât din *crono* derivă Corona, iar din *brad* – Bra(d)șov. Aceasta nu poate fi decât o simplă „brașoavă”, adică o „balivernă”, „minciună”, „scorneală”, „palavă”, termen care provine de la obiceiul negustorilor brașoveni de a-și lăuda marfa prin târguri, de cele mai multe ori în mod exagerat. („Nu-mi vorbi brașovenește, că nu-mi plac brașoavele!”, exclamă la un moment dat Vasile Alecsandri.)

Comunismul nu a fost singura calamitate abătută asupra Brașovului. În complicata sa istorie, mai sunt semnalate

cutremure – în 1473, 1590, 1662, 1738, 1802, 1940, 1977, 1986, 1990, 2004, 2013, furtuni devastatoare: 1457, 1490, 1599, 1667, 1673, 1682, 1913, incendii de amploare: 1461, 1519, 1689, 1718, invazii cumplite: 1241 (tătari), 1421 (turci), 1438 (turci), 1658 (tătari), dar și ciumă sau alte epidemii de proporții: 1495, 1510-1511, 1530-1531, 1572, 1588, 1602-1603, 1646, 1660, 1756. „Ciuma roșie” a fost ultima dintre acestea, dar a lăsat cicatrici încă nevindecate.

Cea mai cunoscută clădire din fostul Oraș Stalin era – și este și acum! – bineînțeles, o... biserică. Biserica Neagră este biserica parohială a comunității evanghelice luterane din Brașov, situată în centrul orașului. Clădirea gotică a fost parțial avariata în incendiul ce a urmat invaziei temporare a turcilor din 1689, când zidurile ei s-au înegrit și a primit numele actual. Denumirea populară de după incendiu, „Biserica Neagră”, a fost acceptată oficial în secolul al XIX-lea. Biserica Neagră este unul dintre cele mai reprezentative monumente de arhitectură gotică din România, datând din secolele XIV-XV. Având o lungime de peste 89 de metri, este considerată a fi cea mai mare biserică din România. Datorită mărimii ei, când a fost finalizată a primit titlul de „cea mai mare biserică dintre Viena și Constantinople”, ea putând găzdui la slujbe 5.000 de oameni.

Biserica Neagră de astăzi se înalță pe locul unei biserici romanice mai vechi din secolul al XIII-lea, distrusă în marea invazie tătară din 1241. Construcția actuală a început în anul 1383, când Brașovul se afla într-o perioadă de dezvoltare culturală și economică puternică, fiind cel mai însemnat oraș comercial și industrial la granița Transilvaniei cu Țara Românească. Invazia turcilor din 1421 a întrerupt lucrările de

construcție a bisericii, orașul fiind nevoit să se concentreze asupra fortificațiilor, dar au fost continuate mai târziu după un plan mult simplificat. Din cauza unui cutremur de proporții în 1471, turnul sudic nu a fost construit până la înălțimea intenționată. Anul 1477 poate fi considerat anul încheierii lucrărilor de construcție a bisericii, în 1499 se menționează o orgă nouă, iar mai târziu s-au mai efectuat lucrări la turn prin care i s-au adăugat un ceas și clopote în 1514. Biserica, inițial romano-catolică a primit hramul Sfânta Maria (*Marienkirche*), fapt dovedit și astăzi de fresca Fecioarei, aflată în hala porții sudice. La jumătatea secolului al XVI-lea, reforma protestantă a pătruns în Transilvania și s-a răspândit în mare parte datorită umanistului și pedagogului Johannes Honterus (1498-1549). În anul 1898, statuia lui Honterus este amplasată în fața turnului sudic, în amintirea reformatorului transilvănean. În 1542 s-a celebrat prima slujbă evanghelică-luterană în Biserica Neagră, iar în timpul aceleiași mișcări s-au îndepărtat și altarele secundare. De-a lungul secolelor XVI-XVII biserica a fost afectată de multe cutremure astfel încât, la jumătatea secolului al XVII-lea, a fost nevoie de lucrări de restaurare. Marele incendiu din 21 aprilie 1689 a cuprins și biserica parohială, distrugând acoperișul și mobilierul din interior. De atunci, ruina înnegrită de fum s-a numit Biserica Neagră. Apoi, au început lucrări de renovare extinse care au conferit interiorului un aspect baroc. Tot în această perioadă s-au construit și galeriile pentru ca biserica să poată face față numărului tot mai mare de enoriași care luau parte la slujbe. Lucrările au fost încheiate în 1722, o dată cu noua inaugurare.

Grav avariata după faimosul incendiu, Biserica Neagră a fost refăcută cu ajutorul unor meșteri veniți din orașul hanseatic Danzig, pentru că meșterii locali nu mai știau să închidă bolți de dimensiuni atât de mari. Noile bolți, însă, sunt în stil baroc, nu gotic. Planul utilizat de către arhitecți a fost acela de bazilică cu trei nave, egale ca înălțime, înscriindu-se în tipul de biserici-hală preferate în secolele XV-XVI în spațiul german, de unde proveneau de altfel unii dintre arhitecți și meșteri. Între anii 1836 și 1839, firma berlineză Buchholz înalță pe galeria vestică o orgă nouă de dimensiuni mari (aproximativ 4.000 de tuburi, 4 manuale cu câte 56 de taste și un pedalier cu 27 de taste, 76 de registre și dispune de 63 de registre sonore). A fost inaugurată la 17 aprilie 1839, organist fiind chiar Carl August Buchholz, care a prezentat improvizații și cantate ale compozitorilor Friedrich Schneider și Johann Lucas Hedwig. Orga a fost restaurată de Carl Hesse și dispune de un manual și pedalier și 8 registre. Restaurarea a durat patru ani: 1997-2001. Atunci toate cele 3.993 de tuburi (cel mai mare având o înălțime de circa 13 metri) au fost demontate și restaurate. Orga se încadrează în categoria orgilor baroce și a supraviețuit până în prezent aproape neschimbată.

Epoca modernă a adus destule modificări orașului. Multe dintre clădirile istorice construite după 1920 mai sunt și acum în picioare. Brașovul era vestit pentru centrul său plin de restaurante și tarabe ale negustorilor. În 1928 s-a construit Șirul Iorga, unde s-au înălțat case în stil neo-românesc. Case după același model erau ridicate mai sus pe actuala stradă Eminescu. Sașii, cei mai vechi locuitori ai cetății, se plâneau că românii își construiesc case prea împodobite. Gara a fost construită în 1873, iar la începutul secolului actualul parc era

un maidan, unde se strâneau căruțele negustorilor, în zi de târg. Piața Sfatului se numea Târgul Grâului, și era plină de tonete cu zarzavat la care vindeau țărânci. Pavajul era din pietre de râu. Tot acolo, pe Șirul Grâului, era Corso, unul din locurile preferate de plimbare ale brașovenilor. La fel și actuala stradă Hirscher. În altă parte era piața de pește, unde se găseau din belșug bucăți de nișetru, morun, știuci și cegă. Lumea bună se plimba pe aleea din Livada Poștei, între Rectoratul de acum și Biblioteca Județeană. Era acolo Restaurantul Transilvania, castani și un chioșc cu fanfară. Elevii de liceu nu aveau voie singuri pe Promenadă, dacă erau prinși, le scădeau nota la purtare. În schimb țineau baluri în Poiana Brașov și în Noua. Elevii se plimbau și pe Tâmpa, până la soclul Statuiei lui Árpád sau făceau excursii pe drumul de Poiană, unde un sas ținea un restaurant. Întreprinderile industriale erau așezate în general în cartierele Blumăna și Brașovul Vechi. În Șchei și în Dârste erau multe mori de apă. În spatele actualei Maternități era un teren în terase, numit Dealul Romurilor, unde se înălbea pânza. La Bastionul Țesătorilor, pe actualul teren de tenis Olimpia, era patinoarul. Clădirea Facultății de Silvicultură, de lângă Poarta Ecaterinei, era Școala Evanghelică de Fete. A fost construită între anii 1874-1876.

Brașovul nu a fost ocolit nici el de întâmplări, locuri și personaje nebuloase. În urma săpăturilor arheologice, se pare că strămoșii noștri, având credințe uraniene (zeii lor își aveau sălaș în cer), au ridicat pe Tâmpa altare pentru sacrificii. La venirea romanilor, după ocuparea Daciei de către Traian, atunci când au găsit altarele de pe Tâmpa, în spiritul lui Saturn (zeul timpului) ar fi numit înălțimea „Tempus – Temporis”,

perpetuând astfel tradiția. Cu timpul denumirea s-a transformat în „Tempea – Tâmpa”. Cavalerii teutoni, când s-au așezat aici în 1211 ar fi tradus în limba germană numele vechi al cetății, precum au făcut și românii. Astfel, „cetatea timpului” sau „cetatea lui Kronos” devine „Kronstadt”.

Muntele Tâmpa este unul dintre locurile din Brașov care au cele mai multe legende. Cele mai cunoscute sunt cele care vorbesc despre existența unui mare lac subteran sau despre faptul că sunt niște tuneluri ce străpung muntele. Dacă lacul nu a fost descoperit, existența a trei-patru tuneluri săpate în munte este reală. Astăzi, numai unul dintre ele mai este practicabil și leagă Casa Sfatului de unul dintre turnurile vechii cetăți. Celelalte s-au surpat în timp și toate sunt închise pentru a se evita accidente. La poalele Tâmpei, la câțiva metri în spatele grădinilor de pe strada Dobrogeanu Gherea, se află două grote. Legende spun că de aici două tuneluri din cetate trec pe sub Tâmpa. Se vorbea că, încă din timpul Primului Război Mondial, ar fi existat un tunel care lega Casa Sfatului cu o peșteră aflată pe Șaua Tâmpei. Povestea spune că, în acest tunel, au fost ținuți prizonierii germani.

Conform unei legende vechi, sub masivul Tâmpei se află o rămășiță a unei mări, care, în cazul unei eventuale revarsări ar inunda Brașovul. Din acest motiv, în timpul comuniștilor, s-ar fi renunțat la construcția unui tunel pe sub Tâmpa, deși planurile erau foarte avansate. La baza acestei legende stă povestea unei fântâni adânci de o sută de metri, săpate pe culmea muntelui, care ar fi comunicat cu lacul de sub munte. Fântâna este azi astupată.

O altă legendă este legată de singura bancă săpată în piatră aflată pe aleea de sub Tâmpa. Se spune că stânca din care

este făcută banca s-a prăvălit din înălțime, îngropând sub ea doi amanți care stăteau îmbrățișați în acel loc. Banca a fost făcută în memoria lor în 1817.

Și în Brașovul medieval, vânătoarea de vrăjitoare era o preocupare prioritară a autorităților. Lumea era dominată de frica de Diavol, credea în vrăjitori, pricolici, zâne și tot felul de bestii, iar magia și miracolul erau practici comune. În fața actualei clădiri a Prefecturii, exista un lac în care erau înecate vrăjitoarele. Femeile bănuite că s-au vândut Satanei erau aruncate în apă cu greutate legate de picioare, iar mulțimea aștepta să vadă dacă mai ieșeau la suprafață. Era un adevărat spectacol, la care lumea asista curioasă să vadă dacă vreo femeie reușește să supraviețuiască. Chiar dacă reușea, era supusă unui nou supliciu. Se credea că a trecut proba apei pentru că are puteri diavolești și presupusa vrăjitoare urma să fie executată prin altă metodă, arsă pe rug sau spânzurată sau omorâtă cu pietre. Nu există nicio mărturie că vreo victimă ar fi reușit, totuși, să iasă la suprafață. Această judecată (*ordalii*) era însă considerată divină și era aplicată nu de tribunalul inchiziției, ci de unul laic, al notabililor orașului: magistratul și cei care alcătuiau consiliul orășenesc. Conform documentelor, la Brașov, între anii 1621-1696 s-au desfășurat aproximativ 20 de procese împotriva vrăjitoarelor și tot atâtea trupuri au zăcut pe fundul lacului. Locuitorii cetății se temeau de acest loc. Dacă fetele nemăritate vedeau plutind vreo condamnată, se temeau că vor avea ghinion tot anul. De aceea locul era ocolit, mai ales după miezul nopții. Cine trecea pe lângă lac și privea spre el, înnebunea, iar fetele serioase deveneau ușuratice. Lacul a fost asanat la începutul secolului al XIX-lea, când orașul s-a extins în afara porții principale

din capătul actualei străzi a Republicii. Astăzi, pe locul sinistrului lac se află troița dedicată Revoluției din 1989. Se crede că această cruce sfântă protejează zona de duhurile vrăjitoarelor despre care se spune că, în noaptea de Sfântul Andrei, se întorc la locul execuției și încing un joc nebun. Legenda lacului vrăjitoarelor e pomenită și de cărturarul Sextil Pușcariu, care consemnează în *Brașovul de altădată*: „În aceste bălți se înecau «sistele», vrăjitoarele, aspru pedepsite pe vremuri pentru legătura lor cu diavolul. Cadavrele lor pluteau apoi pe apă mult timp”. Despre procesele vrăjitoarelor de la Brașov există consemnări în documentele vremii, semn că legenda are la bază fapte reale. Conform unui articol din revista Magazin istoric, *Vrăjitoarele Brașovului*, de Bogdan Florin Popovici, la 10 august 1616, o femeie căreia i se spunea Codleanca a fost arestată la Brașov. Peste șase zile, la ora unu, a fost aruncată în apa din fața porții orașului. Dar Codleanca a trecut proba, așa că a mai fost ținută în închisoare pînă la 14 septembrie, când a fost alungată din oraș, în lipsa dovezilor. În anul 1631, Climenen, o văduvă foarte bogată, a fost condamnată pentru vrăjitorie. Focul rugului a fost aprins, însă femeia a scăpat doar cu averea confiscată și alungarea din cetate. Uneori, vrăjitoarele nu mai apucau nici măcar procesul. La 19 martie 1679, o femeie din Crizbav a murit în temniță de frig și frică. Un alt caz a fost cel al unguroaicei Ersok, soția lui Katona János. Împotriva ei au depus mărturie familia Nagy Márton din cartierul Blumăna, Katta, fiica lui Gorbe Bartoš, soția lui Török Márton și soția lui Șipoș. Nevasta lui Nagy afirma că „spre dimineață, stăteam în pat cu soțul meu și copilul nostru era în leagăn. Când m-am trezit, am văzut în fața patului un ajutor de călău și în spatele lui

pe Ersok. Ajutorul de călău a vrut să-mi lege picioarele și să mă arunce în pârâu. Ersok îl încuraja să facă lucrul acesta. După ce au dispărut, l-am trezit pe soțul meu și i-am povestit întâmplarea și am ieșit în stradă strigînd”. Soțul condamnatului și cele două fete au depus mărturie în apărarea acuzatei. Cu toate acestea, Ersok a fost condamnată. Bucura a lui Ionaș Brînză, o tînăra de 20 de ani, a fost condamnată pentru pruncucidere. Ascunzînd că e gravidă, tînăra a născut, în 1775, în pivnița casei unde era slujnică, apoi și-a omorât pruncul și l-a îngropat. A fost un proces în toată regula, cu un rechizitoriu de peste 70 de întrebări la care au fost anexate și concluziile medicului legist, *fizicus*, cum se numea pe atunci. Sentința a fost condamnarea la moarte prin decapitare.

Construcția celui mai mare tunel din țară, la Teliu, a început prin 1920. A durat vreo șapte ani și a început din ambele capete. Proiectul a fost urmărit foarte atent de inginerul Iulius Berger. La acea vreme era un proiect foarte îndrăzneț. S-a pornit cu o investiție de 100 de milioane de lei și o companie germană. Conducerea firmei nemțești a hotărât ca lucrările să fie conduse de doi ingineri. Unul, inițiatorul proiectului, românul Colțană, al doilea, german. Accidentele n-au lipsit. S-au surpat pereți și au avut loc emanații de gaz metan, care au provocat arsuri minerilor. Când lucrările la tunelul mare ajunseseră la jumătate, galeria s-a surpat. A fost nenorocire mare. Au fost prinși sub pământ 30 de muncitori. Au reușit să-i salveze pe toți. Chiar dacă unii au fost grav răniți, au supraviețuit totuși.

Tunelul de la Teliu este cel mai mare din țară, iar inginerul Colțană, cel care a supervizat realizarea lui, a murit tragic chiar la inaugurarea impresionantei construcții. Localnicii

spun că fantoma lui bântuie tunelul de șapte decenii și chiar și astăzi mai sunt curioși care vin să viziteze locul. Tragedia a venit chiar în ziua inaugurării. Inginerul Colțână s-a urcat deasupra gurii tunelului. Acolo fusese improvizată o scenă. A tăiat panglica inaugurală. Apoi, în fața adunării, a unit două fire. Gestul său trebuia să simbolizeze conectarea tunelului la energie electrică. Dar firele au făcut o flăcă, iar inginerul a căzut secerat. În urma unei anchete nimeni nu a fost găsit vinovat. Inginerul a fost înmormântat într-un cavou în formă de tunel. În 1963, a fost deshumat și mutat într-un cimitir din București. Cavoul din marmură rămas în urmă a fost furat bucată cu bucată. De atunci a început și legenda. Sute de oameni spun că au văzut fantoma inginerului plimbându-se prin tunel cu două fire în mână. Tunelul Teliu este cel mai mare din țară și are o lungime de 4.369,5 metri.

(Surse: www.adevarul.ro, <http://casasfatului.ro>, <http://adevarulesubochiitai.blogspot.com>, <http://transilvaniareporter.ro>, <https://ro.wikipedia.org>)

Romeo și Julieta din Mediaș și alte povești săsești

În centrul multor localități săsești, chiar și în cele mici ca mărime, se afla cândva o clădire cu arcade exterioare, care îndeplinea funcția pe care azi ar avea-o magazinul universal. Și în Mediaș exista un astfel de loc, în partea sud-estică a Pieței Mari, aproape de intersecția străzilor Schmiedgasse și Forkeschgasse. Originile acestui masiv edificiu se pierd în negura timpurilor, dar ar putea fi totuși datat în jurul anului 1699, fiind proiectat după planurile lui Morando Visconti. Numită de către medieșeni „magazin” (Kaufhaus) sau pe săsește Kufes, clădirea apare în însemnările oficiale sub denumirea de carmangerie, dar adăpostea și un magazin de fructe și ascundea și o pivniță. Pe la mijlocul secolului al XIX-lea a fost demolată.

Medieșenii, cu apetitul lor către „brașoave”, au inventat rapid o poveste romantică, ce a stăruit vreme îndelungată în memoria colectivă a cetățenilor urbei. Cică edificiul cu pricina ar fi fost ridicat special în acel loc, pentru ca Michael,

fiul lui Conrad von Heydendorff, aparținând unei importante familii din oraș, să fie împiedicat să flirteze cu Susanna Hann von Hannenheim. Cele două familii fiind rivale în acea perioadă, tinerilor îndrăgostiți le era interzisă orice legătură. Adevărată sau nu, această legendă își găsește totuși confirmarea în inscripția unei picturi ce înfățișează magazinul, pictură aparținând lui Hermann Mader. Ciudat este că ulterior cineva a șters din inscripție în două locuri doar numele lui Hannenheim. Dacă rivalitatea celor două familii poate fi dovedită istoric, legătura dintre aceasta și construcția clădirii este îndoielnică. Edificiul exista deja de 150 de ani, când se înfiripa povestea de dragoste dintre cei doi tineri. Este totuși posibil ca renovarea clădirii, prin înălțarea mansardei și acoperirea acesteia cu țiglă, în stilul baroc al vremii, să fi dat prilej de bârfe în oraș, clădirea mai înaltă devenind un adevărat scut în calea privirilor îndrăgostiților. Oricum ar fi fost, toate strădaniile părinților au fost zadarnice.

Căsătoria celor doi îndrăgostiți a avut totuși loc, iar guvernatorul de mai târziu, Samuel von Brukenthal, văr cu ginerele, a preluat în numele tatălui acestuia, zestrea fetei. Rivalitatea dintre familiile Heydendorff și Hannenheim a luat sfârșit și a fost întemeiată o căsnicie fericită ce avea să dureze 51 de ani(!). Romeo și Julieta de Mediaș au avut astfel o poveste cu *happy end*. (traducere din limba germană: Monica Veress-Vácz)

Bäm Hontertstreich/ Beim Holderstrauch/ Sub crengi de soc este unul dintre cele mai cunoscute cântece ale sașilor transilvăneni, care în perioada dintre cele două Războaie Mondiale a fost tradus și cântat în mai multe țări, ajungând până în SUA și Japonia. Deși astăzi nu și-l mai amintește probabil

nimeni de pe la noi, în Germania (de exemplu la Oktoberfest) și mai ales în comunitatea sașilor rămâne unul dintre cele mai îndrăgite cântece populare, interpretat fie de coruri, fie de fanfare.

În povestea personală, de familie, personaje principale sunt Regina Hedrich (25.03.1871 – 04.11.1891) din Moșna (sau Menschendorf, un sat aflat la câțiva kilometri de Mediaș) și preotul Carl Römer (1860-1942). Firul istoriei urmărește povestea de dragoste interzisă între tânăra Regina și Carl Römer, poezia pe care acesta a scris-o în amintirea iubitei și, în final, un cântec care a ajuns de la Moșna în lumea largă (intriga semănând cu cea din *Pasărea Spin*).

Regina Hedrich era o tânără frumoasă și educată ce locuia într-una din cele mai impunătoare case din centrul Moșnei, peste drum de biserica fortificată. Cumva, cine știe în ce împrejurări, se spune că Regina i-a furat inima lui Carl Römer. De frica ochilor iscoditori, care în acele vremuri păzeau cu strictețe orice scânteie de dragoste a tinerilor, cei doi s-au întâlnit un timp pe ascuns.

Casa Reginei avea o fereastră care dădea spre curtea vecină. Adesea, la ceas de seară, în fereastră apărea o vază cu flori, mesaj doar de cei doi îndrăgostiți știut. Vaza cu flori din fereastră însemna că Regina îl așteaptă pe Carl în grădină, la umbra socului. Așa a scris Carl Römer poezia *Bäm Hontertstreoeh* dedicată iubitei sale secrete, Regina. Din păcate, povestea de dragoste s-a încheiat trist, prin moartea neașteptată a fetei care avea doar 20 de ani.

Poezia *Bäm Hontertstreoeh* va avea însă o viață mult mai lungă. Versurile sale au fost puse pe note de compozitorul și dirijorul german Hermann Kirchner, care a ajuns în acea

perioadă de la Berlin la Mediaș. Versurile sensibile și melodia sentimentală explică răspândirea atât de rapidă și succesul de care s-a bucurat în lume. În timpul Primului Război Mondial, soldații și prizonierii de război au cântat până în Anglia și Rusia dorul iubitelor lăsate acasă, iar în anii '30 se pare că a apărut o variantă chiar și în Japonia.

Cântecul a fost rapid preluat și de români, sub titlul *Sub crengile de soc*. Revista Familia relatează în prima parte a secolului despre succesul cântecului în concerte. În epocă, acest cântec, alături de alte compoziții ale lui Hermann Kirchner (de pildă *Mireasa din Gârbova*), nu a lipsit din repertoriul corurilor săsești, dar și românești.

În 2011, în arhivele Bibliotecii Astra, a fost găsit textul scris de mână al traducerii în limba română și partitura cântecului. Deși a fost un cântec foarte cunoscut până după cel de-Al Doilea Război Mondial, puținele mărturii scrise se explică prin faptul că a fost transmis prin notițe de mână sau prin viu grai. Tot așa și zecile de variante de astăzi, foarte diferite între ele.

Geneza poeziei lui Carl Römer i-a fost istorisită Michaeli Kloos-Ilea de către un strănepot al Reginei Hedrich, dar apare și în cartea *Um Hattert* a lui Johann Bretz din Moșna.

Urmând indicațiile, în locul ferestrei pe care o păstra în memorie strănepotul Reginei se găsește acum doar un gemuleț amărât ferecat cu gratii. Până în ultimele decenii, foștii proprietari sași ai casei își amintesc că în camera bună din față a existat pe perete un portret al frumoasei Regina, de care însă nu mai știe nimeni ce s-a ales.

Fereastra de odinioară dădea spre curtea Primăriei, indiscreție care în ultimii ani a fost amendată cu zidirea. Înfundată,

locul ei a rămas clar delimitat în zid, ca un fel de atrofiere a simțurilor noastre față de ecourile trecutului. Oricum, ceea ce se vede clar în lumina soarelui, printr-o fereastră deschisă, e mult mai puțin interesant decât ceea ce se petrece în spatele unei ferestre ferecate. Păcat că în ultimul timp am zidit nepăsători și ignoranți atâtea ferestre... Memoria și imaginația văd însă mereu dincolo de ziduri.

...Dar Mediașul a știut și să râdă copios, având chiar un Caragiale sas al lui! Schuster Dutz (*Gustav Schuster Dutz*, 24 mai 1885, Mediaș – 1 ianuarie 1968, Mediaș) este scriitorul recunoscut pentru poeziile, povestirile și schițele sale satirice, pline de umor. A scris poezie și proză în dialectul săsesc, fiind printre cei mai însemnați scriitori ai sașilor din Transilvania. A rămas necunoscut însă publicului român, pentru că lucrările sale nu au fost traduse niciodată, cu excepția schițelor din volumul *Arta de a fluiera* (apărut în versiune românească în 1963).

Povestirile sale sunt o frescă nuanțată și savuroasă a Mediașului de început de secol XX. Istoriile din volumul *Arta de a fluiera* se desfășoară în comunitatea săsească din Mediaș sau în împrejurimi, amintesc familiile de vază ale timpului, dar surprind vicii și conflicte valabile dincolo de spațiu și timp. De pildă, în *Sfințire de steag*, acțiunea are loc în orașul simbolic *Flausenburg*, unde *Flause* înseamnă *moft*, *gogoși*, *minciuni*, *vorbe goale*, deci avem un *Târg al mofturilor, al gogoșilor*, în care recunoaștem însă scena micului burg de acum 100 de ani. În *Flausenburg* se stârnește mare agitație din pricina alegerii steagului reprezentativ pentru Clubul de popicari numit emfatic „Sasul veghează”, totul cu seriozitatea, patosul și cheltuiala de energie vrednice de niște alegeri naționale

decisive pentru întreg cursul istoriei. Disproporția dintre aparență și esență, dintre vâlva creată și neînsemnătatea scopului, ca și infatuarea personajelor, au un efect hilar.

Fără a fi un moralist, Schuster Dutz ironizează bonom modele trecătoare, superficialitatea mic-burgheză, prostia, arivismul, parvenitismul și efortul de a da bine în societatea micului burg provincial. Operele sale sunt caracterizate de un stil riguros, concis, fără pedanterie și formule estetice sofisticate, redând viața cu toată naturalețea și autenticitatea ei. Cel mai adesea, Schuster Dutz se folosește de comicul de caracter și de situație. Personajele lui Schuster Dutz, amintind de cele ale lui Caragiale, sunt parveniții, limbuții, grandomanii, naționaliștii, ipocriții, nătângii, țațele guralive și înzorzionate, bârfitoarele de salon, nevestele acre care ar face orice ca să salveze aparențele și a trage pe nesimțite sforile în familie și în urbe.

În viața reală, Schuster Dutz a fost o persoană plină de umor, dar și un fin observator al societății din vremea sa. Cu întreruperi vremelnice, Schuster Dutz a trăit toată viața în Mediaș, așa că era un foarte bun cunoscător al micii comunități.

A studiat științele naturii și chimie la Cluj, Viena, Jena și Marburg. În 1907, se întoarce în Transilvania și devine profesor la Gimnaziul Stephan Ludwig Roth din Mediaș. Va rămâne aici profesor timp de 40 de ani. În tinerețe a jucat el însuși în mai multe piese de teatru puse în scenă la Mediaș.

A fost foarte apreciat în societate și respectat în activitatea sa de profesor, fiind invitat să scrie mai multe manuale școlare de științe ale naturii. A continuat preocupările pentru literatură din familie, tatăl și fratele său fiind la rândul lor

autorii unor versuri umoristice în dialect săsesc. S-a bucurat de succes ca scriitor încă în timpul vieții, fiind invitat în mai multe locuri din Transilvania unde ținea lecturi publice pline de umor, dar de multe ori deranjante pentru unii. Tocmai una dintre aceste lecturi i-a adus deportarea în lagărul de la Caracal, împreună cu alți intelectuali sași din Ardeal. De-abia recent a fost descoperit jurnalul său din timpul lunilor petrecute în lagăr și o serie de poezii care vorbesc despre condițiile nedemne pe care le-a suportat.

După 1945 a fost arestat pentru săvârșirea unor presupuse crime de război, fiind acuzat împreună cu alți funcționari ai Grupului Etnic German că ar fi contribuit la „prăbușirea țării”. A fost în cele din urmă achitat, însă după acest episod sănătatea i s-a înrăutățit considerabil.

Casa lui Schuster Dutz este una dintre cele mai frumoase clădiri din centrul vechi al Mediașului și are o placă comemorativă în amintirea hazosului scriitor sas.

(Surse: <https://povestisasesti.com>, <https://andreeabooks.wordpress.com>, <http://transilvaniareporter.ro>, <https://ro.wikipedia.org>)

Lămuriri bibliografice

Pentru a aduna materialul documentar necesar realizării acestui nou volum din colecția „Istории secrete” am consultat colecțiile unor cunoscute publicații, precum și arhivele lor online. Le rămân îndatorat colegilor de la Adevărul, Memoria, Historia, Formula As, Libertatea, Jurnalul Național, Evenimentul Zilei, Ziarul de Duminică, Cotidianul, Click!, Lumina, precum și celor de la Agenția Mediafax.

Recunoștința mea îi vizează în egală măsură și pe cei care gestionează resursele de pe internet ale site-urilor și blogurilor:

www.adevarul.ro

<http://adevarulesubochiitai.blogspot.com>

www.agerpres.ro

www.antena3.ro

<https://ardealnews.ro>

<https://a1.ro>

<https://basilica.ro>

www.bistriteanul.ro

www.brukenthalmuseum.ro

<http://casasfatului.ro>
<http://ceascadecultura.ro>
<https://cersipamantromanesc.wordpress.com>
www.cluj.travel
<http://coltul-adevarului.blogspot.com>
www.contributors.ro
www.cotidianul.ro
<http://crispedia.ro>
www.cugetliber.ro
www.culoriletrecutului.ro
www.cultural.bzi.ro
www.cunoastelumea.ro
www.curentul.info
www.dcnews.ro
www.descopera.ro
www.dezvaluiro.ro
<http://dosaresecrete.blogspot.ro>
www.efemeride.ro
<http://enciclopediaromaniei.ro>
www.europafm.ro
<http://evz.ro>
www.formula-as.ro
www.flux24.ro
www.gandul.info
www.historia.ro
www.hoinariromani.ro
www.hotnews.ro
<https://identitatea.ro>
www.imperialtransilvania.com
www.istoriecontemporana.ro

www.istorie-pe-scurt.ro
<http://istorieveche.ro>
<https://istoriiregasite.wordpress.com>
www.jurnalul.ro
<https://jurnalul.antena3.ro>
<https://mistere-romania.info>
www.monitorulcj.ro
<http://mures.citynews.ro>
www.obiectiv.info
www.palatulbrukenthalavrig.ro
<https://povestisasesti.com>
www.puterea.ro
www.rador.ro
www.ring.ro
<http://romania libera.ro>
<http://roncea.ro>
www.rtv.net
www.scribd.com
www.teoriiscrete.ro
www.timpul.md
www.totb.ro
<http://transilvaniareporter.ro>
www.turnulsfatului.ro
www.vacantesicalatorii.ro
www.ziare.com
www.ziaristionline.ro
<http://ziarullumina.ro>
www.ziarulmetropolis.ro
www.ziuanews.ro

Foarte multe informații prețioase am cules din enciclopedia online Wikipedia (<https://ro.wikipedia.org/>).

Nefiind o lucrare științifică (vreo „teză de doctorat”!), ci una de popularizare realizată prin procedeul agregării de informații din varii surse, nu am inclus note în subsolul paginilor în care să precizez data și locul unde au apărut fragmentele citate, ci doar am marcat preluările din presa scrisă și online cu ghilimele, citând explicit link-urile, spre a nu îngreuna/complica inutil lectura.

Am consultat și mai multe volume ce cuprind date și informații despre istoria secretă a orașelor Transilvaniei și întâmplările ei de poveste, absolut fascinante, petrecute aici, episoade adesea trecute sub tăcere de către manuale:

Alexandru Alexianu – *Acest ev mediu românesc. Însemnări de iconografie și artă veche pământească*, Editura Minerva, București, 1973.

Mircea Anghelescu – *Poarta neagră. Scriitorii și închisoarea*, Editura Cartea Românească, București, 2013.

Mareșal Alexandru Averescu – *Notițe zilnice din război*, Institutul de Arte Grafice și Editură „Apollo”, București, 1937.

Arhimandrit Ioanichie Bălan – *Patericul românesc*, Editura Mănăstirea Sihăstria, Neamț, 2011.

Arhimandrit Ioanichie Bălan – *Sfintele moaște din România*, Editura Episcopiei Romanului, Roman, 1999.

Teodor Bălan – *Bucovina în Războiul Mondial*, Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1929.

Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor – *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.

- Vasile Bianu – *Însemnări din Războiul României Mari*, Institutul de Arte grafice „Ardealul”, Cluj, 1926.
- Dan-Silviu Boerescu – *Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul, Maramureșul istoric și alte ținuturi disputate de români*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit. Ipoteze despre motivațiile lor ascunse*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Clipele astrale ale istoriei României. Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Ferdinand Întregitorul – Nașterea României Mari*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Istoria României subterane, de la misterele hrubelor la tainele societăților și mișcărilor secrete*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân și Vlad Țepeș. Marii domnitori munteni și pasiunile lor mistuitoare*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Provocatoare vieți de doamne și domnițe din istoria pasională a României*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Războaiele balcanice și alte momente din istoria militară a României despre care se vorbește mai puțin*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Și principii se îndrăgostesc câteodată... Povești de dragoste din Carpați până la Viena*, Editura Integral, București, 2017.

- Dan-Silviu Boerescu – *Zece mistere fascinante ale spațiului car-pato-danubiano-pontic*, Editura Integral, București, 2017.
- Lucian Boia – *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Ion Bulei – *Scurtă istorie a românilor*, Editura Meronia, București, 1996.
- Iuliu Buta, Mihaela Bodea, Nicolae Edroiu – *Cluj-Napoca*, Editura Sport-Turism, București, 1989.
- Octavian Buzea – *Clujul: 1919-1939*, Tipografia Ardealul, Cluj, 1939.
- Anton Caragea – *Pagini de istorie ascunsă*, Editura Cartier, Chișinău, 2004.
- Carol Căpiță, Laura Căpiță, Doru Dumitrescu, Mihai Manea, Mihai Stamatescu – *Istoria minorităților naționale din România*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2008.
- Adrian Cioroianu – *Cea mai frumoasă poveste. Câteva adevăruri simple despre Istoria Românilor*, Editura Curtea Veche, București, 2013.
- I. Constantinescu – *România de la A la Z. Dicționar turistic*, Editura Stadion, București, 1970.
- Dános Miklós – *Tîrgu-Mureș*, Editura Meridiane, București, 1966.
- Neagu Djuvara – *O istorie povestită pentru cei tineri*, ediția a IV-a, Editura Humanitas, București, 2002.
- Mircea Dogaru – *Insurecția Românilor transilvăneni din 1784. Prolog al revoluțiilor europene*, în revista Dacoromania, vol. II, februarie 2000.
- Vasile Duda, Corneliu Gaiu, Günter Klein, Nicoleta Toma – *Cultură și Civilizație la Bistrița*, Bistrița, 2012.

- Lisa Fischer – *Edenul de dincolo de codri – Samuel von Brukenthal – politician, colecționar, francmason de Sibiu*, Editura Schiller, Sibiu, 2008.
- Corneliu Gaiu, Vasile Duda – *Topografia monumentelor istorice din municipiul Bistrița. Centrul istoric*, Editura Accent, Bistrița/Cluj-Napoca, 2008.
- C. Gane – *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. I-III, Editura Ziarului „Universul”, București, 1932-1939.
- Vlad Georgescu – *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992.
- Dan Ghinea – *Enciclopedia geografică a României*, Editura Enciclopedică, București, 2000.
- Constantin C. Giurescu – *Istoria românilor*, vol. I-III, Fundația Regală pentru Literatură și Artă „Carol al II-lea”, București, 1938.
- Bogdan Petriceicu Hasdeu – *Istoria critică a românilor din ambele Dacii în secolul XIV*, Tomul 1. Volumul 1, Tipografia Curții (Lucrătorii Asociați), București, MDCCCLXXIII [1873].
- Keith Hitchins – *Scurtă istorie a României*, traducere de Lucia Popovici, Editura Polirom, Iași, 2015.
- Keith Hitchins – *România: 1866-1947*, ediția a IV-a, traducere din engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 2013.
- N. Iorga – *Femeile în viața neamului nostru – chipuri, datini, fapte, mărturii*, Tipografia „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1912.
- N. Iorga – *Istoria românilor*, Vol. I-X, Tipografia „Datina Românească”, Vălenii de Munte, 1912.

- N. Iorga – *Istoria românilor în chipuri și icoane*, Editura Ramuri, Craiova, 1921.
- N. Iorga – *Memorii*, vol. I-VII, Editura Națională „Ciornei”, București, 1931-1939.
- Constantin Kogălniceanu – *Istoria veche a românilor*, Tipografia-Legătoria „Furnica”, București, 1938.
- Kovács György – *Tîrgu-Mureș*, Editura Meridiane. București, 1962.
- Aurel Lupu, Oliviu Marcu, Grigore Ploșteanu – *Mureș: Monografie*, Editura Sport Turism, București, 1980.
- Ioan Eugen Man – *Târgu Mureș, istorie urbană de la începuturi până în 1850*, Editura Nico, Târgu Mureș, 2006.
- George Marcu (coord.) – *Enciclopedia bătăliilor din istoria românilor*, Editura Meronia, București, 2011.
- Alexandru Marghiloman – *Note politice 1897-1924*, vol. I-IV, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, București, 1927.
- Dan Horia Mazilu – *Lege și fărădelege în lumea românească veche*, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Dan Horia Mazilu – *Voievodul dincolo de sala tronului*, Editura Polirom, Iași, 2003.
- Prof. Tiberiu Moraru (text), Ion Miclea (fotografii) – *Cluj [monografie]*, Editura Meridiane, București, 1965.
- Bogdan Murgescu – *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001.
- C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu – *Fapte din Umbră*, vol. I-III, Editura Politică, București, 1977.
- Dorina Negulici – *Brașovul – Oraș cetate*, Editura Muzeului Județean de Istorie, Brașov, 2000.
- Prof. univ. dr. Ioan Silviu Nistor (coord.) – *Legendele Clujului*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010.

- Prof. univ. dr. Ioan Silviu Nistor (coord.) – *Mituri și legende din tradiția multimilenară a Clujului*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012.
- Dimitrie Onciul – *Din Istoria României*, Editura Librăriei Socec, București, 1906.
- Acad. prof. Ștefan Pascu (coord.) – *Istoria Clujului*, Cluj-Napoca, 1974.
- Irina Petraș (coord.) – *Clujul din cuvinte*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009.
- Irina Petraș (coord.) – *Clujul din povești*, Casa Cărții, de Știință, Cluj-Napoca, 2011.
- Irina Petraș, Ovidiu Pecican – *Clujul în legende*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010.
- Silviu Pop, Ștefan Princz – *Brașov, ghid turistic*, Editura pentru Turism, București, 1974.
- Traian Popa – *Monografia orașului Târgu-Mureș*, Editura Ansid, Târgu Mureș, 2005. (reeditarea ediției originale din 1932, Tipografia Corvin)
- Dimitrie Poptămaș – *Philobiblon mureșean*, Editura Bibliotecii Județene Mureș, Târgu Mureș 2003.
- Lucian Predescu – *Enciclopedia „Cugetarea”*, Editura „Cugetarea” Georgescu-Delafras, București, 1939.
- David Prodan – *Răscoala lui Horea*, Vol. I-II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
- Sextil Pușcariu – *Brașovul de altădată*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977.
- Mihai Sorin Rădulescu – *În căutarea unor istorii uitate*, Editura Vremea, București, 2011.
- Ion Rusu Abrudeanu – *Moșii, calvarul unui popor eroic, dar nedreptățit*, Editura Cartea Românească, București, 1928.

- Tudor Sălăgean (coord. șt.), Ștefan Socaciu (coord. art.) – *Cluj / Klausenburg / Kolozsvár: album istoric*, Editura revistei Tribuna, Cluj-Napoca, 2007.
- Costin Scorpan – *Istoria României. Enciclopedie*, Editura Nemira, București, 1997.
- Ioan Scurtu, Theodora Stănescu-Stanciu, Georgiana Margareta Scurtu – *Istoria Românilor între anii 1918-1940*, Editura Universității din București, București, 2001.
- Oscar Skrabel – *Bistrița – Nostalgii citadine*, Editura Charmides, Bistrița, 2007.
- Szigethy József – *Monografia Clujului*, Tipografia Victoria, Cluj, 1939.
- Ion Șonieru, Ion Mac – *Județul Mureș*, Editura Academiei RSR, Institutul de geografie, București, 1973.
- Paul Ștefănescu – *Enigme ale istoriei române*, vol. I-II, Editura Libris, București, 2002.
- Ecaterina Țarălungă – *Enciclopedia identității românești. Personalități*, Editura Litera, București, 2011.
- Mircea Țoca – *Clujul baroc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.
- Gheorghe Vlăsceanu – *Orașele României*, Editura Odeon, București 1998.
- Eugen Wolbe – *Ferdinand I, întemeietorul României Mari*, Editura Humanitas, București, 2006.
- Alexandru D. Xenopol – *Istoria românilor din Dacia Traiană. Volumul 3: Primii domni și vechile așezăminte: 1290-1457*, Cartea Românească, București, 1925.
- *** – *Anuarul Institutului de Istorie Națională Cluj*, nr. IX, Tipografia „Cartea Românească din Cluj”, Sibiu, 1944
- *** – *Bibliografia Românească Modernă*, volumele I-IV, Editura Academiei Române, București, 1984-1996.

*** – *Călimdarul dela Cluj: pe anul bisect 1908, Asociațiunea pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, Tipografia Carmen, Cluj, 1908.*

*** – *Colecția de obiecte masonice a Muzeului Național Brukenthal, 2011.*

Mulțumirile mele se îndreaptă către colectivul **Anticariatului UNU**, Str. Academiei, 4-6, București, care m-a ajutat cu profesionalism în activitatea de documentare, ca și în cazul altor cărți semnate de mine. (www.anticariat-unu.ro)

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Am fost prea multă vreme prizonierii stereotipurilor patriotarde din manualele de istorie, care au falsificat – vreme de mai multe generații – semnificația unor fapte și evenimente care ne definesc ca popor. Uneori, trucajele propagandistice s-au realizat prin omisiune, alteori prin folosirea de clișee specifice luptei de clasă de inspirație sovietică.

Însă, în momentul de față, când accesul liber la informație nu mai este o utopie, putem puncta altfel o sumedenie de episoade istorice și putem privi personajele exponențiale ale diferitelor epoci în toată complexitatea lor umană, fără teama de a deveni culpabili în ochii cenzurii, dar și cu riscul inerent de a șoca naționaliștii, protocroniștii sau extremiștii, indiferent de culoare lor politică.

Spre descifrarea istoriei secrete a României!

Un proiect editorial

INTEGRAL

Secolul XX a fost marcat de o succesiune de întâmplări tragice – asasinate politice sau felurite „accidente” ale unor lideri români, care au hrănit toate o mulțime de scenarii și teorii ale conspirației. Au murit, în circumstanțe care ridică multe semne de întrebare, personalități care au marcat decisiv epoca lor și care au avut orientări ideologice de toate culorile – liberali, țărăniști, carliști, legionari, comuniști etc., uniți între ei numai de caracterul violent al sfârșitului fiecăruia, provocat de glonț, otravă, rangă sau baionetă.

Clipele astrale ale istoriei României

Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării

Ziua în care, în anul 44 î. Hr., Burebista a fost asasinat și cea de Crăciun, în 1990, când Regele Mihai s-a întors prima oară în România după mai bine de patru decenii de exil, dar a fost izgonit din nou din țară, ziua în care, în august 1601, Mihai Viteazul a fost ucis la Câmpia Turzii și cea, din august 1991, când Republica Moldova și-a declarat independența față de Uniunea Sovietică dar nu s-a reîntors la sânul Patriei-Mamă... sunt doar câteva momente istorice în care România și-a ratat destinul.

Volumul IV

carpato-danubiano-pontic

124

Volumul V

Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. În trecutul istoric, asemenea exemple pot fi găsite cu duimul. Nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante...

Volumul VI

Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit. Ipoteze despre motivațiile lor ascunse

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. În trecutul istoric, asemenea exemple pot fi găsite cu duimul. Nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante...

Volumul VII

Aurul, uraniul și alte comori furate din România Noi scenarii despre marile jafuri naționale

După cucerirea Daciei, Traian a luat atâta aur din comoara lui Decebal încât timp de doi ani a oferit cetățenilor Romei petreceri cu mâncare și lupte de gladiatori (*panem et circenses*) gratis. În epoca societăților mixte româno-sovietice (faimoasele Sovrom-uri), în contul achitării „datoriilor de război”, rușii ne-au luat uraniul și alte substanțe rare și prețioase. Astăzi, munții noștri se golesc de păduri în ritm accelerat...

Volumul VIII

Noua ordine europeană Teoria conspirației privind dezmembrarea României și reîmpărțirea Bătrânului Continent

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spune ceva „Țara Secuilor”? Surpriza este că nu este singura astfel de încercare...

Volumul IX

Marile manipulări din istoria României Teroriștii din decembrie 1989 – realitate, ficțiune sau manipulare criminală?

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989 într-o revistă militară românească se publica studiul *Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei. Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic*. Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

Volumul X

Operațiuni secrete ale unor puteri străine în România

Scena Revoluției din Decembrie 1989 a fost doar una dintre cele pe care au evoluat agenții unor puteri străine, încercând și, uneori, reușind să influențeze evenimente epocale din istoria noastră, în care oamenii cu dublă sau multiplă comandă, reprezentând interesele imperiilor vecine au ajuns foarte aproape sau chiar în vârful piramidei politice autohtone.

Mihail Moruzov este numele celui care se trage din cazacii zaporojeni refugiați din Caucaz în România. Născut la 18 septembrie 1887, în satul Zebil din Tulcea, într-o familie cu opt copii, Moruzov avea să devină, cu voia sa și împins de instinct, părintele serviciilor secrete românești. Cu toate că a făcut doar trei clase primare, inteligența și flerul tulceanului l-au transformat în timp într-unul dintre cei mai apreciați spioni ai Europei. Maria Tănase, Elena Constantinescu alias Helen O'Brien, Veturia Goga sunt cele mai cunoscute spioane române, unele în acte, altele doar bănuite de așa ceva. Iar gălățeanca Vera Atkins a devenit unul dintre șefii serviciului de spionaj britanic din timpul ultimei conflagrații mondiale.

Tainele Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918

Actul istoric înfăptuit la 1 Decembrie 1918 a constituit apogeul unor acțiuni politice, militare și diplomatice care, multă vreme, au fost sau sunt încă învăluite în mister, protagoniștii lor fiind unii dintre marii eroi necunoscuți sau abia intuiți ai acelor împrejurări istorice de o însemnătate vitală pentru națiunea română...

Cele două Războaie balcanice au anticipat în multe feluri tot ceea ce s-a întâmplat cu România în cele două războaie și în perioadele ce au urmat acestor mari confruntări militare, dar și în perioadele de mari prefaceri istorice care le-au urmat acestora. De ce, totuși, în aceste condiții, cele două importante confruntări regionale sunt de obicei trecute cu vederea de cărțile de istorie? Și e adevărat că, în 1968, tancurile Tratatului de la Varșovia au încercat să treacă granițele dinspre Ungaria și URSS?

Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul, Maramureșul istoric și alte ținuturi disputate de români

Rușii și ucrainenii ne-au luat, de mai multe ori, Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Maramureșul istoric (pe care l-au administrat un pic și cehii), Insula Șerpilor și Gurile Dunării. Polonezii au stăpânit părți ale Bucovinei, pe care au avut-o și austriecii, care au primit câteva decenii și... Oltenia. Cu bulgarii ne-am disputat Cadrilaterul, existând discuții și asupra Dobrogei. Nici cu sârbii nu au lipsit discuțiile asupra Banatului...

Volumul XV

Secretele închisorilor românești

În perioada interbelică și a celui de-Al Doilea Război Mondial deținuții comuniști au fost închiși în penitenciare și lagăre. La fel și piloții americani doborâți de apărarea antiaeriană deasupra Bucureștiului și a câmpurilor petrolifere de pe Valea Prahovei. Mai apoi, nu este deloc clar ce s-a întâmplat cu protagoniștii „marelui jaf comunist” din 1959 sau cu *serial killer*-ul Râmăru în închisoare și cum reușeau să evadeze unii deținuți pe vremea lui Ceaușescu...

• • • • •

Volumul XVI

Crime și catastrofe uitate din istoria neagră a României

O colonie muncitorească din apropierea șantierului unei hidrocentrale este spulberată într-o noapte de o revărsare de ape, care au luat cu ele zeci de vieți omenești. Sute de brigadieri entuziaști sau „dușmani ai poporului” trimiși la reeducare pier la Canal și pe faimoasele șantiere ale tineretului. Două mari accidente aviatice, adevărate catastrofe, au avut loc în Banat și în Transilvania în perioada comunistă. Inundațiile din anii 1970-1975 fac numeroase victime. Trei teribile catastrofe feroviare din anii '30 fac sute de victime, iar o a patra se petrece în 1968. În 1930, o biserică a ars cu 118 oameni înăuntru. Un autobuz care circula pe ruta Suceava-Botoșani s-a răsturnat de pe un pod într-o mlaștină adâncă, la Hunțani. În urma accidentului

din 1980 au murit 48 de oameni. Dezastrul de la Certej din 1971, provocat de ruperea digului și alunecarea muntelui de steril din iazul de decantare al exploatării miniere, a provocat 89 de morți și 76 de răniți. Iar în 1974, la Iași, un șofer de camion era pe punctul de a porni un război interetnic după ce, din răzbunare, a călcat cu o mașina grea o șatră de țigani, curmând 24 de vieți.

Volumul XVII

Secretele medicinei legale românești

Ce s-a întâmplat în realitate cu penisul lui Terente din muzeul Institutului de Medicină Legală din București, care era, de fapt, o butaforie? Și cum a reușit Mina Minovici să mumifice corpul portarului de la IML mai bine decât trupurile faraonilor? Iar Nicolae Minovici a fost fratele celebrului legist căruia Institutul Național de Medicină Legală îi poartă numele. Ca și fratele său, și-a dedicat viața științei și a recurs la metode extreme pentru a-și pune în practică studiile. A cercetat efectele agoniei prin autostrangulare și a fost el însuși cobai, spânzurându-se de 12 ori!

Avea România vreo șansă să lupte pentru a împiedica pierderile teritoriale din vara lui 1940? De ce armata română, după ce a recuperat Basarabia, a continuat să lupte și dincolo de Nistru? De ce nu ne-am retras trupele de la Stalin-grad? Ce s-a întâmplat, de fapt, la Odesa când partizanii (evrei?) au aruncat în aer comandamentul trupelor române? Care sunt explicațiile masacrului de la Cotul Donului, în 1942, când au pierit peste 150.000 de soldați ai noștri? Și dacă Antonescu era lăsat să întoarcă el armele în august 1944? Cum au ocupat Budapesta a doua oară românii în 25 de ani? Ce au făcut la Viena și în Munții Tatra?

Întoarcerea lui Dracula Vârcolaci, strigoi și alți monștri atestați în România

Înainte de proliferarea mitului lui Dracula a existat o contesă transilvană însetată de sânge de fecioară. Dacii, ca să-și înpăimânte dușmanii, foloseau capete de lup împăiate continuate cu trupuri de șarpe în loc de steaguri de luptă. În 2015, o femeie din Brașov a divorțat de soțul ei după ce, în nopțile cu lună plină l-a urmărit și a descoperit că acesta, în pielea goală, ataca animalele și le mușca de gât...

Fenomenul Maglavit și alte minuni petrecute pe teritoriul românesc

În vara anului 1935, o Românie întreagă n-avea ochi decât pentru Maglavit, localitatea din Oltenia în care ciobanul Petrache Lupu pretindea că l-a văzut și a vorbit cu Dumnezeu. Foarte repede, societatea s-a împărțit în tabere: unii i-au zis ciobanului analfabet „nebun”, alții „sfânt”, iar unii au bănuit că-i vorba de o escrocherie. Cert e însă că puhoaie de oameni au pornit-o înspre Maglavit, convinși de virtuțile tămăduitoare ale locului. În mai 2015, mii de pelerini au ajuns la Pușcași, un sat din vecinătatea Vasluiului, pentru a se ruga lângă un tablou cu Arsenie Boca, despre care localnicii afirmă că lăcrimează. Iar în iunie 2015, o familie din satul arădean Semlac afirma că a observat cum curge mir dintr-o icoană care îl înfățișa pe Arsenie Boca. Sute de credincioși din zonă au venit în pelerinaj la casa localnicilor, pentru a vedea minunea.

Harta însângerată De la cetățile dispărute în Dunăre la închisoarea secretă a CIA în România

Cetatea bizantină Vicina de la Păcuiul lui Soare ar fi putut deveni un punct major de inflexiune al istoriei românilor dar – în mod ciudat! – a sfârșit prin a fi înghițită de apele Dunării, ducând cu ea în adâncuri o sumedenie de enigme cutremurătoare...

Capitala spirituală și comercială a aromânilor, orașul Moscopole, deși aflat într-un loc destul de izolat în munții dintre Grecia și Albania, în zilele sale de glorie (anii 1760) avea o populație de peste 60.000 de locuitori (mai mare la acea vreme ca Atena!), fiind al doilea oraș balcanic din punctul de vedere al populației și al prosperității, depășit fiind doar de Constantinople. Cine și de ce a distrus în mai multe rânduri acest oraș fascinant al vlahilor sud-dunăreni?

Ada Kaleh – insula misterioasă pierită în valurile Dunării o dată cu construirea hidrocentralei de la Porțile de Fier ascunde o istorie incredibilă, care nu se rezumă la o faimoasă delicată turcească...

Dacă a existat sau nu o închisoare secretă a CIA în România în care au fost torturați presupuși teroriști islamici rămâne una dintre cele mai mari controverse contemporane, despre care, în general, se evită să se vorbească...

Istoria României subterane **De la misterele hrubelor la tainele societăților** **și mișcărilor secrete**

Dincolo de istoria oficială, există o alta secretă, rezervată doar inițiaților, din perspectiva căreia faptele istorice aparent inexplicabile capătă semnificație iar înlănțuirea lor prinde contur conform unei logici oculte. De la Zamolxis, adeptul și oficiantul unui cult pitagoreic, la domnitorii medievale, membri ai diferitelor ordine cavalierești, adesea rivale, și conducătorii de după 1848, puternic influențați de unele ramuri ale masoneriei, mulți dintre liderii formali și informal ai formațiunilor statale de pe teritoriul carpato-danubiano-pontic au avut legături directe cu felurite organizații secrete, ascunse ochilor plebeilor, dar care au influențat adesea decisiv factorul politic. În special evenimentele din perioada 1859-1939 au cunoscut o puternică înrâurire pe această cale dar nu numai...

România „ocultă” a fost, însă, dublată întotdeauna de o alta, „subterană” – uneori, chiar la propriu! – în care jocurile se făceau altfel, ajungându-se, de pildă, în 1802, ca Bucureștii să cadă în anarhie, fiind stăpânit de bandele de pazvangii care fraternizaseră cu vagabonzii și cerșetorii locali.

Și, desigur, a existat și o Românie „transcendentă”, cea a credinței religioase asumate cu orice risc și sfidând vremelnicele administrații politice, epopeea creștinismului timpuriu dar și evenimente din perioada comunistă fiind exemplare în acest sens.

Misterele orașelor pierdute ale României De la Balcic la Cetatea Albă și de la Hotin la Cernăuți

România, un mic regat înainte de Primul Război Mondial, de 137.000 kmp și 7.897.311 locuitori, ajunge după 1918 la 295.049 kmp și la 18.057.028 locuitori. Mai multe regiuni istorice românești, în condițiile destrămării imperiilor vecine și prin votul majorității populației lor, se declară unite cu România. Principiul naționalităților dă câștig de cauză României. Victimele numeroase din război ornează acest principiu cu un tribut de sânge și de glorie. Statul român s-a dublat o dată cu unirea provinciilor limitrofe, dar insecuritatea sa a crescut în aceeași proporție. România e înconjurată din toate părțile de nemulțumiții prevederilor Tratatului de la Paris și, cu excepția Iugoslaviei și a Poloniei, nu are decât vecini care așteptau doar momentul potrivit pentru a-i lua înapoi provinciile abia reunite. În vara tragică a anului 1940, România va pierde o mare parte din teritoriul câștigat în 1918 și, o dată cu acesta, o salbă de orașe superbe...

Secretele înfricoșătoare ale Dunării. Porturi și poduri dispărute, bătălii și catastrofe navale

Sânge, fier încins și cenușă – o adevărată *Urzeală a Tronurilor* în decor danubian! Tovarăș tradițional al istoriei românilor, Dunărea a văzut multe, malurile ei fiind teatrul unor războaie nimicitoare, unor catastrofe teribile, dar și al unor – nu puține – legende sentimentale sfâșietoare și al unor enigme nedelegate încă. Apa Dunării, adesea involburată, duce cu sine dintotdeauna întâmplări aflate sub incidența unor veritabile blesteme și dureri străvechi, dar este, deopotrivă, depozitara unor bogății uriașe, imposibil de cuantificat.

Napoleon numea Dunărea „regele râurilor europene”, iar Nicolae Iorga „cea mai bogată în daruri”; pe malurile ei s-au făurit și au durat, până în zilele noastre, civilizații milenare. Pentru Țara Românească și pentru Moldova – denumite și „Principatele Dunărene” – fluviul a fost „ca o ființă care a văzut și a suferit multe și poartă în chipul său urma tuturor luptelor” (nu doar cu Imperiul Otoman), apoi, în decursul veacurilor până în contemporaneitate, a constituit scena unor multiple tragedii și revelații cutremurătoare, care, practic, ne îndeamnă să-i rescriem istoria oficială.

„Legătura mea cu pământul, cu cerul și apele Moldovei nimic nu o poate deznoda. În molcomul peisaj moldovean, printre oamenii cuviincioși, de discretă noblețe sufletească ai acestei blagoslovite provincii, mă simt ca în cel mai prielnic mediu” spunea cândva George Enescu. Dincolo, însă, de asemenea reverberații nostalgice, târgurile moldovenești de altădată ascund o sumedenie de povești destul de controversate...

Istoria necunoscută a Dobrogei, de la Tomisul lui Ovidiu la minunile de la Dervent și cetatea subterană de la Limanu

Cele mai tulburătoare legende legate de Dobrogea sunt, poate, cele legate de civilizațiile subterane (la propriu!) care jalonează istoria acestui tărâm magic, hrănesc diferite teorii ale conspirațiilor și, de cele mai multe ori, capătă finalizări tipice Science Fiction-ului.

Însă, în egală măsură, și faptele verificabile arheologic, garantate de documente și date precise, sunt la fel de fascinante, căci acest teritoriu incredibil se dovedește a fi nu numai un amalgam de etnii și confesiuni, ci și un creuzet în care s-au amestecat exploziv sângele năvalnic, fierul încins, aurul neguțătorilor și patosul religios pentru a da naștere unei Istории unice, care încă ne mai rezervă uriașe surprize și astăzi.

Povești de dragoste și război în Bucovina, „Grădina Imperiilor”

Fosta „Țară de Sus” a Moldovei, devenită preț de un veac și jumătate „Mare Ducat” al Imperiului Habsburgic, are specificul său în mai toate domeniile, de la picturile murale zugrăvite pe pereții bisericilor mănăstirilor fabuloase de aici până la minunile artei culinare locale, excelând în savoare dată de ingrediente specifice, de la păstrăvul afumat la ciupercile de pădure (hribi și gălbiori).

Însă, dincolo de pitorescul nemaiîntâlnit al locurilor și obiceiurilor, Bucovina ascunde și o istorică tragică, a unui ținut disputat de imperii și dezmembrat finalmente de ciuma roșie sovietică, care a mutilat se pare pe vecie această veritabilă Gură de Rai.

COLECȚIA REGALĂ

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Istoria modernă a României (1866-1947 și, în fapt, până în prezent) este imposibil de înțeles fără analiza istoriei Casei Regale a României, ale cărei personaje, de la Carol I la Mihai I, au marcat decisiv momentele cele mai importante ale ultimului veac și jumătate al Principatelor, Regatului și – vai! – Republicii Populare/Socialiste sau, revenind în vâltoarea clipei, al unei Români fără de noimă și identitate precisă, parcă mereu pierdută în caruselul european și mondial.

Fără contribuția novatoare a Casei Regale nu se știe când și cum România ar fi putut trece din feudalismul întârziat direct în epoca modernă, cum fără acțiunile inspirate și deciziile înțelepte luate (uneori, contra inimii și a glasului sângelui!) de Suverani (Regele Carol I, Regele Ferdinand și Regina Maria) niciodată nu s-ar fi putut înfăptui, la 1 Decembrie 1918, unica Românie Mare.

Recunoscând rolul istoric jucat de cele cinci generații ale Familiei Regale a României, nu putem să le negăm acestora nici calitatea de oameni ai timpului lor (... nu doar ai eternității!), de ființe investite nu doar cu prerogativele dinastice ci și cu atributele lor pur umane, care au creionat și personalitățile puternice ale unor ființe adesea

pătimăşe şi chiar contradictorii, pe care nu ne-am propus să le idealizăm în vreun fel. Din amalgamul de trăsături, uneori destul de greu de armonizat, au reieşit figuri luminoase, fascinante şi, în ciuda locurilor comune livreşti, absolut surprinzătoare. Vă invităm să le devoalăm împreună în filele (pe care unii le-ar putea considera, pripit, iconoclaste) ale cărţilor din Colecţia REGALĂ!

Un proiect editorial
INTEGRAL

SFINȚI, DUHOVNICI ȘI MĂRTURISITORI ROMÂNI

Despre români s-a spus, adesea cu o îndreptățire piezișă, că, bântuiți fiind de o toleranță ecumenică extremă, nu au o vocație mistică profundă.

Dar galeria Sfinților și Mucenicilor emblematici, a venerabililor Duhovnici și a marilor Mărturisitori români este mult mai complexă decât s-ar crede, fiind populată cu o mulțime de personaje excepționale, care s-au sacrificat pentru credință și neam, luminând un popor iubitor de Dumnezeu și tradiție creștinească.

**Un proiect editorial
INTEGRAL**

Cu o istorie aparte, consemnată de cronici sau înflorită de memoria colectivă, Transilvania și marile ei orașe ascund fabuloase povești de dragoste și de război, mistere ale unor locuri bântuite sau, dimpotrivă, vegheate de Pronia Divină, legende ale unor ilustre personaje istorice care au trecut prin întâmplări incredibile, dincolo și dincoace de limita supranaturalului, precum și evenimente tragice care țin de diferite teorii ale conspirației...

**Sibiul și regele său neîncoronat – Baronul Brukenthal,
amantul Mariei Tereza, cel mai bogat „gigolo” ardelean**

**Legendele Clujului – sinuciderea lui Decebal,
biciuirea lui Matei Corvin, bătaile lui Avram Iancu,
fantome, locuri bântuite și monștrii din lacul Tarnița
(un „Loch Ness” al Transilvaniei)**

**Târgu Mureș, locul unde a avut loc
ultima vânătoare de vrăjitoare din Europa**

**Bistrița, între civilizația sașilor, blonda Ursula în armură
și poștalionul irlandezului Bram Stoker**

**Pentru cine cântă orga cu 4.000 de tuburi? Kronstadt, Brașov
și „Orașul Stalin” – trei embleme ale aceluiași oraș
Romeo și Julieta din Mediaș și alte povești săsești**

INTEGRAL
integral.ro